

Warszawa, dnia 4 października 2024 r.

Poz. 1478

OBWIESZCZENIE
MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 11 września 2024 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie przyrody

1. Na podstawie art. 16 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1461) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r. poz. 1336), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688),
- 2) ustawą z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1890),
- 3) ustawą z dnia 28 czerwca 2024 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1089)

oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem 28 sierpnia 2024 r.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia tekst jednolity ustawy nie obejmuje:

- 1) art. 74 i art. 78 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688), które stanowią:

„Art. 74. Dotychczasowe plany ochrony parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych oraz plany zadań ochronnych i plany ochrony dla obszarów Natura 2000 zachowują moc do dnia wejścia w życie nowych planów ochrony lub planów zadań ochronnych dla danej formy ochrony przyrody i mogą być zmieniane.”

„Art. 78. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

- 1) art. 1 pkt 62 lit. e w zakresie ust. 3b oraz art. 67 ust. 3 pkt 3, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.;
 - 2) art. 1 pkt 10 w zakresie art. 8f i art. 8g ust. 3 i 4, pkt 12 w zakresie art. 13b pkt 1 i art. 13i ust. 3 pkt 4, 7 i 11, pkt 17 lit. d, g i lit. k w zakresie pkt 13c, pkt 25 w zakresie art. 27b ust. 4 pkt 3 i 7, pkt 29 lit. b, pkt 38 lit. b tiret drugie, tiret trzecie w zakresie pkt 7b i tiret piąte w zakresie pkt 11, pkt 39 w zakresie art. 37eb ust. 4 pkt 1 i art. 37ec ust. 2 pkt 3 i 8, pkt 45 lit. a tiret drugie, trzecie i tiret szóste w zakresie pkt 7, pkt 47 lit. a tiret czwarte i szóste, pkt 53 i 60, pkt 62 lit. b i f, pkt 63 i 64, art. 6 pkt 1 lit. a i b, art. 11–13, art. 14 pkt 2 lit. b, art. 16 pkt 3, art. 22 pkt 1 i 3, art. 27 pkt 4–9, art. 37 pkt 2 lit. d w zakresie ust. 8 i 9, art. 39 pkt 2, art. 41 pkt 1 w zakresie pkt 4a, art. 43 pkt 1, 3, 5, 10, pkt 11 lit. b i pkt 13 lit. a w zakresie ust. 1, art. 54, art. 56 ust. 2, art. 62, art. 67 ust. 3 pkt 3 i art. 75–77, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2026 r.”;
- 2) art. 26 ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1890), który stanowi:

„Art. 26. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

- 1) art. 1 pkt 24 oraz art. 7 pkt 6, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia;
- 2) art. 1 pkt 21, art. 14 oraz art. 23, które wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.”;

- 3) art. 44 ustawy z dnia 28 czerwca 2024 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1089), który stanowi:

„Art. 44. Ustawa wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia, z wyjątkiem art. 8 pkt 3 i 4 oraz art. 16 pkt 2, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2025 r.”.

Marszałek Sejmu: *S. Hołownia*

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej
Polskiej z dnia 11 września 2024 r. (Dz. U. poz. 1478)

USTAWA

z dnia 16 kwietnia 2004 r.

o ochronie przyrody¹⁾

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa cele, zasady i formy ochrony przyrody żywej i nieożywionej oraz krajobrazu.

Art. 2. 1. Ochrona przyrody, w rozumieniu ustawy, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

- 1) dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów;
- 2) roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową;
- 3) zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia;
- 4) siedlisk przyrodniczych;
- 5) siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- 6) tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt;
- 7) krajobrazu;
- 8) zieleni w miastach i wsiach;
- 9) zadrzewień.

2. Celem ochrony przyrody jest:

- 1) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów;
- 2) zachowanie różnorodności biologicznej;
- 3) zachowanie dziedzictwa geologicznego i paleontologicznego;
- 4) zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów, wraz z ich siedliskami, przez ich utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony;
- 5) ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień;
- 6) utrzymywanie lub przywracanie do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, a także pozostałych zasobów, tworów i składników przyrody;
- 7) kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody przez edukację, informowanie i promocję w dziedzinie ochrony przyrody.

Art. 3. Cele ochrony przyrody są realizowane przez:

- 1)²⁾ uwzględnianie wymagań ochrony przyrody w strategiach, programach i dokumentach programowych, o których mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54, 834, 1089 i 1222), programach ochrony środowiska przyjmowanych przez organy jednostek samorządu terytorialnego, strategiach

¹⁾ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

- 1) dyrektywy Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. WE L 103 z 25.04.1979, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 1, str. 98, z późn. zm.);
 - 2) dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992, str. 7, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 102, z późn. zm.);
 - 3) dyrektywy Rady 1999/22/WE z dnia 29 marca 1999 r. dotyczącej trzymania dzikich zwierząt w ogrodach zoologicznych (Dz. Urz. WE L 94 z 09.04.1999, str. 24; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 140);
 - 4) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiającej ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej) (Dz. Urz. UE L 164 z 25.06.2008, str. 19).
- ²⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 24 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1688), która weszła w życie z dniem 24 września 2023 r.

rozwoju województw, planach zagospodarowania przestrzennego województw, strategiach rozwoju gmin, strategiach rozwoju ponadlokalnego, planach ogólnych gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej oraz w działalności gospodarczej i inwestycyjnej;

- 2) obejmowanie zasobów, tworów i składników przyrody formami ochrony przyrody;
- 3) opracowywanie i realizację ustaleń planów ochrony dla obszarów podlegających ochronie prawnej, programów ochrony gatunków, siedlisk i szlaków migracji gatunków chronionych;
- 4) realizację programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z planem działań;
- 5) prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody;
- 6) prowadzenie badań naukowych nad problemami związanymi z ochroną przyrody.

Art. 4. 1. Obowiązkiem organów administracji publicznej, osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych jest dbałość o przyrodę będącą dziedzictwem i bogactwem narodowym.

2. Organy administracji publicznej są obowiązane do zapewnienia warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla ochrony przyrody.

3. Obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu jest prowadzenie działalności edukacyjnej, informacyjnej i promocyjnej w dziedzinie ochrony przyrody.

4. Organy administracji publicznej zapewniają dostępność, o której mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240 oraz z 2024 r. poz. 731 i 1081), form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6, dla osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w tej ustawie, biorąc pod uwagę ograniczenia wynikające z potrzeb ochrony przyrody oraz uwarunkowania terenowe.

Art. 4a. Ilekroć w niniejszej ustawie mowa jest o Wspólnocie rozumie się przez to Wspólnoty Europejskie.

Art. 5. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) gatunek – zarówno gatunek w znaczeniu biologicznym, jak i każdą niższą od gatunku biologicznego jednostkę systematyczną, populację, a także mieszańce tego gatunku w pierwszym lub drugim pokoleniu, z wyjątkiem form, ras i odmian udomowionych, hodowlanych lub uprawnych;
- 1a) gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty – gatunek roślin lub zwierząt, który na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej jest:
 - a) zagrożony, z wyjątkiem gatunków, których naturalny zasięg na tym terytorium jest zasięgiem krańcowym i które nie są zagrożone lub podatne na zagrożenie w zachodnim regionie palearktycznym, lub
 - b) podatny na zagrożenie, czyli mogący w najbliższej przyszłości zostać zakwalifikowanym do kategorii gatunków zagrożonych, jeśli czynniki będące przyczyną zagrożenia będą na niego nadal oddziaływać, lub
 - c) rzadki, czyli o niewielkiej populacji, który nie jest obecnie zagrożony ani podatny na zagrożenie, ale podlega ryzyku zagrożenia ze względu na występowanie w obrębie ograniczonych obszarów geograficznych albo znaczne rozproszenie na większym obszarze, lub
 - d) endemiczny i wymagający specjalnej uwagi ze względu na szczególny charakter jego siedliska lub potencjalne oddziaływanie jego eksploatacji na te siedliska lub potencjalne oddziaływanie jego eksploatacji na stan jego ochrony;
- 1b) gatunek o znaczeniu priorytetowym – gatunek zagrożony, w odniesieniu do którego Wspólnota ponosi szczególną odpowiedzialność z powodu wielkości jego naturalnego zasięgu mieszczącego się na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej;
- 1c) gatunek obcy – gatunek obcy w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz. Urz. UE L 317 z 04.11.2014, str. 35, z późn. zm.³⁾);
- 1d) integralność obszaru Natura 2000 – spójność czynników strukturalnych i funkcjonalnych warunkujących zrównoważone trwanie populacji gatunków i siedlisk przyrodniczych, dla ochrony których zaprojektowano lub wyznaczono obszar Natura 2000;

³⁾ Zmiana wymienionego rozporządzenia została ogłoszona w Dz. Urz. UE L 317 z 23.11.2016, str. 4.

- 1e) azyl dla zwierząt – ośrodek, w którym przetrzymuje się żywe zwierzęta:
- gatunków obcych,
 - gatunków podlegających ochronie na podstawie przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi (Dz. Urz. WE L 61 z 03.03.1997, str. 1, z późn. zm.⁴⁾ – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 3, str. 136),
 - gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi,
 - gatunków objętych ochroną gatunkową, które są niezdolne do życia w środowisku przyrodniczym;
- 1f) inwazyjny gatunek obcy, który prawdopodobnie spełnia kryteria uznania go za inwazyjny gatunek obcy stwarzający zagrożenie dla Unii – inwazyjny gatunek obcy stwarzający zagrożenie dla Unii w rozumieniu art. 3 pkt 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych oraz inwazyjny gatunek obcy, który prawdopodobnie spełnia kryteria uznania go za stwarzający zagrożenie dla Unii, umieszczony na liście określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1589);
- 1g) inwazyjny gatunek obcy stwarzający zagrożenie dla Polski – inwazyjny gatunek obcy stwarzający zagrożenie dla Polski, umieszczony na liście inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych;
- 2) korytarz ekologiczny – obszar umożliwiający migrację roślin, zwierząt lub grzybów;
- 2a) krzyżowanie zwierząt – kojarzenie osobników genetycznie odmiennych, w tym osobników różnych gatunków;
- 2b) obszar Natura 2000 – obszar specjalnej ochrony ptaków, specjalny obszar ochrony siedlisk lub obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, utworzony w celu ochrony populacji dziko występujących ptaków lub siedlisk przyrodniczych lub gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty;
- 2c) obszar mający znaczenie dla Wspólnoty – projektowany specjalny obszar ochrony siedlisk, zatwierdzony przez Komisję Europejską w drodze decyzji, który w regionie biogeograficznym, do którego należy, w znaczący sposób przyczynia się do zachowania lub odtworzenia stanu właściwej ochrony siedliska przyrodniczego lub gatunku będącego przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także może znacząco przyczynić się do spójności sieci obszarów Natura 2000 i zachowania różnorodności biologicznej w obrębie danego regionu biogeograficznego; w przypadku gatunków zwierząt występujących na dużych obszarach obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty jest obszar w obrębie naturalnego zasięgu takich gatunków, charakteryzujący się fizycznymi lub biologicznymi czynnikami istotnymi dla ich życia lub rozmnażania;
- 2d) obszar morski – polski obszar morski w rozumieniu ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1125);
- 2e) krajobraz – krajobraz w rozumieniu art. 2 pkt 16e ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130);
- 2f) krajobraz kulturowy – krajobraz kulturowy w rozumieniu art. 3 pkt 14 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292);
- 3) obszar specjalnej ochrony ptaków – obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, do ochrony populacji dziko występujących ptaków jednego lub wielu gatunków, w którego granicach ptaki mają korzystne warunki bytowania w ciągu całego życia, w dowolnym jego okresie albo stadium rozwoju;
- 4) ochrona częściowa – ochronę gatunków roślin, zwierząt i grzybów dopuszczającą możliwość redukcji liczebności populacji oraz pozyskiwania osobników tych gatunków lub ich części;
- 5) ochrona czynna – stosowanie, w razie potrzeby, zabiegów ochronnych w celu przywrócenia naturalnego stanu ekosystemów i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów;

⁴⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 215 z 27.08.2003, str. 3 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 7, str. 519, Dz. Urz. UE L 284 z 31.10.2003, str. 1 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 1, t. 4, str. 447, Dz. Urz. UE L 127 z 29.04.2004, str. 40 – Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 8, str. 343, Dz. Urz. UE L 215 z 19.08.2005, str. 1, Dz. Urz. UE L 175 z 05.07.2007, str. 39, Dz. Urz. UE L 95 z 08.04.2008, str. 3, Dz. Urz. UE L 126 z 21.05.2009, str. 5, Dz. Urz. UE L 212 z 12.08.2010, str. 1, Dz. Urz. UE L 39 z 11.02.2012, str. 133, Dz. Urz. UE L 339 z 12.12.2012, str. 1, Dz. Urz. UE L 212 z 07.08.2013, str. 1, Dz. Urz. UE L 361 z 17.12.2014, str. 1, Dz. Urz. UE L 316 z 23.11.2016, str. 1, Dz. Urz. UE L 21 z 26.01.2017, str. 1, Dz. Urz. UE L 27 z 01.02.2017, str. 1, Dz. Urz. UE L 170 z 25.06.2019, str. 115, Dz. Urz. UE L 320 z 11.12.2019, str. 13 oraz Dz. Urz. UE L 330 z 20.12.2019, str. 104.

- 6) ochrona ex situ – ochronę gatunków roślin, zwierząt i grzybów poza miejscem ich naturalnego występowania oraz ochronę skał, skamieniałości i minerałów w miejscach ich przechowywania;
- 7) ochrona in situ – ochronę gatunków roślin, zwierząt i grzybów, a także elementów przyrody nieożywionej, w miejscach ich naturalnego występowania;
- 8) ochrona krajobrazowa – zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu;
- 9) ochrona ścisła – całkowite i trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów i składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych na obszarach objętych ochroną, a w przypadku gatunków – całoroczną ochronę należących do nich osobników i stadiów ich rozwoju;
- 10) ogród botaniczny – urządzony i zagospodarowany teren wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nim związanymi, będący miejscem ochrony ex situ, uprawy roślin różnych stref klimatycznych i siedlisk, uprawy roślin określonego gatunku oraz prowadzenia badań naukowych i edukacji;
- 11) ogród zoologiczny – urządzony i zagospodarowany teren wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nim związanymi, gdzie są przetrzymywane oraz eksponowane publicznie przez co najmniej 7 dni w roku, żywe zwierzęta gatunków dziko występujących, z wyjątkiem:
 - a) cyrków,
 - b) sklepów ze zwierzętami,
 - c) miejsc, w których eksponowanych jest publicznie nie więcej niż 15 gatunków tych zwierząt i łącznie nie więcej niż 50 okazów gadów, ptaków i ssaków,
 - d) azyli dla zwierząt;
- 11a) okaz gatunku – roślinę, zwierzę lub grzyb z danego gatunku, żywe lub martwe, każdą ich część, formę rozwojową, jajo lub wydmuszkę, a także produkt pochodny również zawarty w innych towarach oraz towary, które zgodnie z dołączonym dokumentem, opakowaniem, oznakowaniem lub etykietą, lub jeżeli wynika to z jakichkolwiek innych okoliczności, mają zawierać lub zawierają części lub produkty pochodne z roślin, zwierząt, lub grzybów z danego gatunku;
- 12) ostoja – miejsce o warunkach sprzyjających egzystencji roślin, zwierząt lub grzybów zagrożonych wyginięciem lub rzadkich gatunków;
- 13) ośrodek rehabilitacji zwierząt – miejsce, w którym jest prowadzone leczenie i rehabilitacja zwierząt dziko występujących, wymagających okresowej opieki człowieka w celu przywrócenia ich do środowiska przyrodniczego;
- 13a) oś widokowa – wyobrażalna prosta kierująca wzrok na charakterystyczne elementy zagospodarowania terenu lub terenów;
- 14) otulina – strefę ochronną graniczącą z formą ochrony przyrody i wyznaczoną indywidualnie dla formy ochrony przyrody w celu zabezpieczenia przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka;
- 15) pozyskiwanie:
 - a) zbiór roślin lub grzybów gatunków chronionych lub ich części ze stanowisk naturalnych do celów gospodarczych,
 - b) chwytanie, łowienie lub zbieranie zwierząt gatunków chronionych lub ich części i produktów pochodnych do celów gospodarczych;
 - c) (uchylona)
- 15a) roślina, zwierzę lub grzyb dziko występujący – roślinę, zwierzę lub grzyba:
 - a) niepochodzące z uprawy lub hodowli,
 - b) wprowadzone do środowiska przyrodniczego w celu odbudowy lub zasilenia populacji;
- 15b) przedpole ekspozycji – rozległe poziome płaszczyzny, w szczególności zbiorniki wodne, zbocza lub płaskie dna dolin, umożliwiające ekspozycję panoram;
- 15c) punkt widokowy – miejsce lub punkt topograficznie wyniesiony w terenie, z którego układ wizualny obszaru widzenia dla obserwatora jest szeroki i daleki;
- 16) różnorodność biologiczna – zróżnicowanie żywych organizmów występujących w ekosystemach, w obrębie gatunku i między gatunkami, oraz zróżnicowanie ekosystemów;
- 16a) rzeka – każdy ciek naturalny w rozumieniu art. 16 pkt 5 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087 i 1089);

- 17) siedlisko przyrodnicze – obszar lądowy lub wodny, naturalny, półnaturalny lub antropogeniczny, wyodrębniony w oparciu o cechy geograficzne, abiotyczne i biotyczne;
- 17a) siedlisko przyrodnicze będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty – siedlisko przyrodnicze, które na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej:
 - a) jest zagrożone zanikiem w swoim naturalnym zasięgu lub
 - b) ma niewielki zasięg naturalny w wyniku regresji lub z powodu ograniczonego obszaru występowania wynikającego z jego wewnętrznych, przyrodniczych właściwości, lub
 - c) stanowi reprezentatywny przykład typowych cech regionu biogeograficznego występującego w państwach członkowskich Unii Europejskiej;
- 17b) siedlisko przyrodnicze o znaczeniu priorytetowym – siedlisko przyrodnicze zagrożone zanikiem na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej, za którego ochronę Wspólnota ponosi szczególną odpowiedzialność z powodu wielkości jego naturalnego zasięgu mieszczącego się na terytorium tych państw;
- 18) siedlisko roślin, siedlisko zwierząt lub siedlisko grzybów – obszar występowania roślin, zwierząt lub grzybów w ciągu całego życia lub dowolnym stadium ich rozwoju;
- 19) specjalny obszar ochrony siedlisk – obszar wyznaczony, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej, w celu trwałej ochrony siedlisk przyrodniczych lub populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin lub zwierząt lub w celu odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony tych gatunków;
- 20) środowisko przyrodnicze – krajobraz wraz z tworami przyrody nieożywionej oraz naturalnymi i przekształconymi siedliskami przyrodniczymi z występującymi na nich roślinami, zwierzętami i grzybami;
- 21) tereny zieleni – tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom, dworcom kolejowym oraz obiektom przemysłowym;
- 22) udostępnianie – umożliwianie korzystania z parku narodowego, rezerwatu przyrody lub niektórych ich obszarów i obiektów w celach naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, filmowania, fotografowania, a także w celach zarobkowych;
- 23) walory krajobrazowe – wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, estetyczno-widokowe obszaru oraz związane z nimi rzeźbę terenu, twory i składniki przyrody oraz elementy cywilizacyjne, ukształtowane przez siły przyrody lub działalność człowieka;
- 23a) krajobraz priorytetowy – krajobraz priorytetowy w rozumieniu art. 2 pkt 16f ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- 24) właściwy stan ochrony gatunku – sumę oddziaływań na gatunek, mogącą w dającej się przewidzieć przyszłości wpływać na rozmieszczenie i liczebność jego populacji na terenie kraju lub państw członkowskich Unii Europejskiej lub naturalnego zasięgu tego gatunku, przy której dane o dynamice liczebności populacji tego gatunku wskazują, że gatunek jest trwałym składnikiem właściwego dla niego siedliska, naturalny zasięg gatunku nie zmniejsza się ani nie ulegnie zmniejszeniu w dającej się przewidzieć przyszłości oraz odpowiednio duże siedlisko dla utrzymania się populacji tego gatunku istnieje i prawdopodobnie nadal będzie istniało;
- 25) właściwy stan ochrony siedliska przyrodniczego – sumę oddziaływań na siedlisko przyrodnicze i jego typowe gatunki, mogącą w dającej się przewidzieć przyszłości wpływać na naturalne rozmieszczenie, strukturę, funkcje lub przeżycie jego typowych gatunków na terenie kraju lub państw członkowskich Unii Europejskiej lub naturalnego zasięgu tego siedliska, przy której naturalny zasięg siedliska przyrodniczego i obszary zajęte przez to siedlisko w obrębie jego zasięgu nie zmieniają się lub zwiększają się, struktura i funkcje, które są konieczne do długotrwałego utrzymania się siedliska, istnieją i prawdopodobnie nadal będą istniały oraz typowe dla tego siedliska gatunki znajdują się we właściwym stanie ochrony;
- 26) wstęp do parku narodowego albo rezerwatu przyrody – wejście lub wjazd na obszar objęty ochroną ścisłą lub czynną w celu naukowym, edukacyjnym, turystycznym lub rekreacyjnym;
- 26a) drzewo – wieloletnią roślinę o zdrewniałym jednym pędzie głównym (pniu) albo zdrewniałych kilku pędach głównych i gałęziach tworzących koronę w jakimkolwiek okresie podczas rozwoju rośliny;
- 26b) krzew – wieloletnią roślinę rozgałęziającą się na wiele równorzędnych zdrewniałych pędów, nietworzącą pnia ani korony, niebędącą pnączem;

- 26c) wywrot – drzewo lub krzew wyrwione w wyniku działania czynników naturalnych, wypadku lub katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, lub katastrofy budowlanej;
- 26d) złom – drzewo, którego pień uległ złamaniu, lub krzew, którego pędy uległy złamaniu w wyniku działania czynników naturalnych, wypadku lub katastrofy w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, lub katastrofy budowlanej;
- 26e) żywotność drzewa lub krzewu – prawidłowy przebieg ogółu procesów życiowych drzewa lub krzewu;
- 27) zadrzewienie – pojedyncze drzewa, krzewy albo ich skupiska niebędące lasem w rozumieniu ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2024 r. poz. 530) lub plantacją, wraz z terenem, na którym występują, i pozostałymi składnikami szaty roślinnej tego terenu;
- 27a) plantacja – uprawę drzew lub krzewów o zwartej powierzchni co najmniej 0,1 ha, założoną w celu produkcyjnym;
- 28) zagrożenie wewnętrzne – czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka w granicach obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej;
- 29) zagrożenie zewnętrzne – czynnik mogący wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych lub biologicznych zasobów, tworów i składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych oraz przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka, mający swoje źródło poza granicami obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej.

Rozdział 2

Formy ochrony przyrody

Art. 6. 1. Formami ochrony przyrody są:

- 1) parki narodowe;
- 2) rezerваты przyrody;
- 3) parki krajobrazowe;
- 4) obszary chronionego krajobrazu;
- 5) obszary Natura 2000;
- 6) pomniki przyrody;
- 7) stanowiska dokumentacyjne;
- 8) użytki ekologiczne;
- 9) zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- 10) ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

2. W drodze porozumienia z sąsiednimi państwami mogą być wyznaczane przygraniczne obszary cenne pod względem przyrodniczym w celu ich wspólnej ochrony.

Art. 7. 1. Utworzenie lub powiększenie obszaru parku narodowego lub rezerwatu przyrody jest celem publicznym w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 i 1222).

2. Utworzenie lub powiększenie obszaru parku narodowego lub rezerwatu przyrody obejmujące obszary, które stanowią nieruchomości niebędące własnością Skarbu Państwa, następuje za zgodą właściciela, a w razie braku jego zgody – w trybie wywłaszczenia określonym w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami.

Art. 8. 1. Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

2. Park narodowy tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów.

3. (uchylony)

4. (uchylony)

Art. 8a. 1. Park narodowy jest państwową osobą prawną w rozumieniu art. 9 pkt 14 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, z późn. zm.⁵⁾).

2. Wykaz parków narodowych stanowi załącznik do ustawy.

Art. 8b. 1. Do zadań parków narodowych należy w szczególności:

- 1) prowadzenie działań ochronnych w ekosystemach parku narodowego, zmierzających do realizacji celów, o których mowa w art. 8 ust. 2;
- 2) udostępnianie obszaru parku narodowego na zasadach określonych w planie ochrony, o którym mowa w art. 18, lub zadaniach ochronnych, o których mowa w art. 22, i w zarządzeniach dyrektora parku narodowego;
- 3) prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczą.

2. Parki narodowe mogą wykonywać działalność gospodarczą na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2024 r. poz. 236 i 1222), z ograniczeniami wynikającymi z ustawy.

Art. 8c. 1. Organem parku narodowego jest dyrektor parku narodowego.

2. Dyrektor parku narodowego jest powoływany przez ministra właściwego do spraw środowiska, spośród osób wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru, oraz przez niego odwoływany. W przypadku odwołania dyrektora parku narodowego minister właściwy do spraw środowiska z dniem odwołania może powierzyć pełnienie jego obowiązków zastępcy dyrektora parku narodowego do czasu powołania dyrektora parku narodowego, jednak na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy.

3. Powołanie, o którym mowa w ust. 2, stanowi nawiązanie stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465 oraz z 2024 r. poz. 878 i 1222).

4. Stanowisko dyrektora parku narodowego może zajmować osoba, która:

- 1) jest obywatelem polskim;
- 2) korzysta z pełni praw publicznych;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 4) posiada tytuł zawodowy magistra lub równorzędny;
- 5) posiada wykształcenie i wiedzę z zakresu spraw należących do właściwości dyrektora parku narodowego;
- 6) posiada kompetencje kierownicze;
- 7) posiada co najmniej 6-letni staż pracy, w tym co najmniej 3-letni staż pracy na stanowisku kierowniczym.

5. W celu przeprowadzenia naboru minister właściwy do spraw środowiska powołuje komisję konkursową w składzie:

- 1) dwóch pracowników urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw środowiska;
- 2) przedstawiciel Państwowej Rady Ochrony Przyrody;
- 3) przedstawiciel rady naukowej właściwego parku narodowego;
- 4) przedstawiciel marszałka województwa właściwego ze względu na siedzibę parku narodowego.

6. Nabór ma charakter konkursu, w toku którego sprawdzeniu podlegają wiedza i predyspozycje niezbędne do wykonywania zadań dyrektora parku narodowego oraz kompetencje kierownicze.

7. Minister właściwy do spraw środowiska ogłasza informację o naborze na stanowisko dyrektora parku narodowego oraz o wynikach tego naboru.

8. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, sposób ogłaszania, organizację i tryb przeprowadzania naboru oraz zadania i organizację komisji konkursowej, uwzględniając potrzebę sprawnego przeprowadzenia naboru oraz wszechstronnej oceny wiedzy, predyspozycji i kompetencji kierowniczych kandydatów.

Art. 8d. Dyrektor parku narodowego kieruje działalnością parku narodowego i reprezentuje park narodowy na zewnątrz.

Art. 8e. 1. Dyrektor parku narodowego realizuje ustalenia planu ochrony, o którym mowa w art. 18, lub zadań ochronnych, o których mowa w art. 22, oraz wydaje zarządzenia dotyczące funkcjonowania parku narodowego, w tym określające sposoby udostępniania obszarów parku narodowego.

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2023 r. poz. 1273, 1407, 1429, 1641, 1693 i 1872 oraz z 2024 r. poz. 858 i 1089.

2. Dyrektor parku narodowego ma prawo prowadzenia postępowań w sprawach o wykroczenia z zakresu ochrony przyrody oraz udziału w postępowaniach przed sądami powszechnymi w charakterze oskarżyciela publicznego i wnoszenia odwołań od postanowień i orzeczeń tych sądów w sprawach o wykroczenia z zakresu ochrony przyrody.

3. Do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 2, dyrektor parku narodowego może upoważnić funkcjonariusza Straży Parku.

4. Do dyrektora parku narodowego należą odpowiednio zadania i kompetencje określone w art. 5 ust. 2–4, art. 9 ust. 1 pkt 1 i 3 i ust. 2, art. 14a ust. 1 i 2, art. 26 ust. 3 i 4 oraz art. 35 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach.

5. Dyrektor parku narodowego w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawie współpracuje z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej.

6. Dyrektor parku narodowego realizuje zadania związane z zapobieganiem rozprzestrzenianiu się w środowisku inwazyjnego gatunku obcego stwarzającego zagrożenie dla Unii, zwanego dalej „IGO stwarzającym zagrożenie dla Unii”, lub inwazyjnego gatunku obcego stwarzającego zagrożenie dla Polski, zwanego dalej „IGO stwarzającym zagrożenie dla Polski”, w zakresie określonym w ustawie z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych.

Art. 8f. Minister właściwy do spraw środowiska, w drodze rozporządzenia, nadaje parkowi narodowemu statut określający organizację wewnętrzną parku narodowego, tryb działania jego organu oraz sposób udzielania pełnomocnictw, kierując się potrzebą zapewnienia sprawnego działania parku narodowego oraz właściwej realizacji jego zadań.

Art. 8g. 1. Park narodowy prowadzi samodzielną gospodarkę finansową, pokrywając z posiadanych środków i uzyskiwanych przychodów wydatki na finansowanie zadań określonych w ustawie, w tym zadań Służby Parku Narodowego, oraz kosztów działalności.

2. Podstawą gospodarki finansowej parku narodowego jest roczny plan finansowy.

3. W rocznym planie finansowym parku narodowego wyodrębnia się:

- 1) przychody z prowadzonej działalności;
- 2) dotacje z budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego;
- 3) koszty, w tym:
 - a) wynagrodzenia i naliczane od nich składki,
 - b) płatności odsetkowe wynikające z zaciągniętych zobowiązań,
 - c) zakup towarów i usług;
- 4) środki na wydatki majątkowe;
- 5) środki przyznane innym podmiotom;
- 6) stan należności i zobowiązań na początek i koniec roku;
- 7) stan środków pieniężnych na początek i koniec roku.

4. Dyrektor parku narodowego sporządza plan finansowy w układzie zadaniowym na rok budżetowy i 2 kolejne lata, w układzie funkcji państwa, zadań budżetowych i podzadań.

5. (uchylony)⁶⁾

6. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy sposób prowadzenia gospodarki finansowej parku narodowego, kierując się potrzebą zapewnienia jednolitego sposobu przeznaczania środków publicznych na realizację zadań parku narodowego określonych w ustawie oraz przestrzegania ładu finansów publicznych.

Art. 8h. 1. Przychodami parku narodowego są:

- 1) dotacje z budżetu państwa;
- 2) dotacje oraz pożyczki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- 3) dotacje oraz pożyczki z wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
- 4) wpływy z opłat, o których mowa w art. 12 ust. 3;

⁶⁾ Przez art. 11 ustawy z dnia 28 czerwca 2024 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1089), która weszła w życie z dniem 23 lipca 2024 r.

- 5) wpływy z opłat pobieranych w związku z działalnością edukacyjną parku narodowego oraz za wstęp do obiektów związanych z tą działalnością;
- 6) wpływy z tytułu wynajmu pomieszczeń;
- 7) wpływy z tytułu dzierżawy, najmu lub użytkowania nieruchomości;
- 8) wpływy ze sprzedaży produktów uzyskiwane w ramach realizacji zadań wynikających z planu ochrony, o którym mowa w art. 18, lub zadań ochronnych, o których mowa w art. 22;
- 9) wpływy ze sprzedaży materiałów edukacyjnych, informacyjnych i naukowych;
- 10) wpływy ze sprzedaży składników rzeczowych majątku ruchomego;
- 11) wpływy wynikające z prowadzenia działalności rolniczej;
- 12) wpływy z tytułu udostępniania informacji o środowisku i jego ochronie;
- 13) wpływy z opłat za udostępnienie informacji o zasobach przyrodniczych, kulturowych i kartograficznych;
- 14) wpływy z tytułu nawiązek orzeczonych wobec sprawców skazanych za wykroczenia przeciwko środowisku;
- 15) inne niewymienione przychody wynikające z działalności parku narodowego.

2. Przychodami parku narodowego mogą być:

- 1) dobrowolne wpłaty;
- 2) spadki, zapisy i darowizny;
- 3) świadczenia rzeczowe;
- 4) wpływy z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony przyrody;
- 5) środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej;
- 6) środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, niepodlegające zwrotowi, inne niż środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej;
- 7) dotacje z budżetów jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone na realizację zadań związanych z ochroną wartości przyrodniczych lub kulturowych regionu;
- 8) środki funduszu leśnego, o których mowa w art. 57 ust. 2 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, przeznaczone na cele, o których mowa w art. 58 ust. 3 i 3a tej ustawy.

3. Park narodowy, za zgodą ministra właściwego do spraw środowiska wydawaną w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw finansów publicznych, wyrażoną w drodze decyzji administracyjnej, może zaciągać kredyty i pożyczki do wysokości 60 % kwot ujętych w planie finansowym przychodów lub 60 % kosztów, na realizację zadań parku narodowego.

4. Przychody, o których mowa w ust. 1 pkt 1–3, 7 i 14 oraz ust. 2 pkt 7, przeznacza się wyłącznie na realizację zadań, o których mowa w art. 8b ust. 1.

Art. 9. 1. Nadzór nad działalnością parków narodowych sprawuje minister właściwy do spraw środowiska.

2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, obejmuje w szczególności:

- 1) zatwierdzanie rocznych zadań rzeczowych wynikających z planu ochrony, o którym mowa w art. 18, lub zadań ochronnych, o których mowa w art. 22;
- 2) kontrolę funkcjonowania parków narodowych;
- 3) kontrolę wykonywanej przez parki narodowe działalności gospodarczej;
- 4) kontrolę realizacji zadań parków narodowych;
- 5) kontrolę realizacji planów finansowych parków narodowych;
- 6) kontrolę działań dyrektora parku narodowego podejmowanych jako organ ochrony przyrody.

3. Minister właściwy do spraw środowiska sporządza roczne sprawozdania zbiorcze z działalności parków narodowych przygotowywane na podstawie sprawozdań z działalności poszczególnych parków narodowych, przedkładanych przez dyrektorów parków narodowych.

Art. 10. 1. Określenie i zmiana granic parku narodowego następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, które określa jego obszar, przebieg granicy, otulinę i nieruchomości Skarbu Państwa nieoddawane w użytkowanie wieczyste parkowi narodowemu. Rada Ministrów, wydając rozporządzenie, kieruje się rzeczywistym stanem wartości przyrodniczych obszaru.

1a. Likwidacja lub zmniejszenie obszaru parku narodowego następuje wyłącznie w razie bezpowrotnej utraty wartości przyrodniczych i kulturowych jego obszaru.

1b. Prawo użytkowania wieczystego w stosunku do nieruchomości Skarbu Państwa, które zostały wyłączone z granic parku narodowego w wyniku jego likwidacji lub zmiany jego granic, wygasa z dniem wejścia w życie ustawy o likwidacji parku narodowego albo rozporządzenia w sprawie zmiany jego granic. Minister właściwy do spraw środowiska przekazuje protokolarnie nieruchomości do zasobu nieruchomości Skarbu Państwa.

2. Określenie i zmiana granic parku narodowego może nastąpić po uzgodnieniu z właściwymi miejscowo organami uchwałodawczymi jednostek samorządu terytorialnego, na których obszarze działania planuje się powyższe zmiany, oraz po zaopiniowaniu, w terminie 30 dni od dnia przedłożenia tych zmian, przez zainteresowane organizacje pozarządowe. Niezłożenie opinii w przewidzianym terminie uznaje się za brak uwag.

3. Z dniem wejścia w życie ustawy o utworzeniu parku narodowego albo rozporządzenia w sprawie zmiany jego granic park narodowy nabywa z mocy prawa prawo użytkowania wieczystego nieruchomości Skarbu Państwa położonych w jego granicach i służących realizacji jego celów oraz własność położonych na tych nieruchomościach budynków, innych urządzeń i lokali.

3a. Nabycie praw, o których mowa w ust. 3, nie może naruszać praw osób trzecich.

3b. Nabycie praw, o których mowa w ust. 3, potwierdza wojewoda w drodze decyzji administracyjnej wydanej w terminie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy o utworzeniu parku narodowego albo rozporządzenia w sprawie zmiany jego granic. Odwołania od decyzji wojewody rozpatruje minister właściwy do spraw środowiska.

3c. Decyzja, o której mowa w ust. 3b, stanowi podstawę do dokonania wpisów w księgach wieczystych i w ewidencji gruntów i budynków.

3d. Dyrektor parku narodowego jest obowiązany do złożenia wniosków o wpis w księgach wieczystych prawa użytkowania wieczystego na rzecz parku narodowego w terminie 6 miesięcy od dnia doręczenia ostatecznej decyzji, o której mowa w ust. 3b.

3e. Nabycie prawa użytkowania wieczystego nieruchomości, o których mowa w ust. 3, jest wolne od podatków i opłat związanych z tym działaniem, a wynikające z niego wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.

3f. Nabycie prawa użytkowania wieczystego nieruchomości, o których mowa w ust. 3, następuje bez obowiązku wniesienia pierwszej opłaty, a nabycie własności budynków, innych urządzeń oraz lokali następuje nieodpłatnie.

4. Administrowanie obszarami morskimi położonymi w granicach parku narodowego odbywa się na podstawie działu III ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

5. Parkowi narodowemu przysługuje prawo pierwokupu nieruchomości położonej w granicach parku narodowego na rzecz Skarbu Państwa.

5a. Prawo pierwokupu może być wykonane w terminie miesiąca od dnia otrzymania przez dyrektora parku narodowego zawiadomienia o treści umowy sprzedaży.

5b. Notariusz sporządzający umowę sprzedaży jest obowiązany do zawiadomienia dyrektora parku narodowego o treści tej umowy.

5c. Dyrektor parku narodowego wykonuje prawo pierwokupu przez złożenie oświadczenia w formie aktu notarialnego u notariusza, o którym mowa w ust. 5b. W przypadku gdyby złożenie oświadczenia u tego notariusza było niemożliwe lub napotykało poważne trudności, może być ono złożone u innego notariusza.

5d. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 5c, notariusz doręcza sprzedawcy.

5e. Prawo pierwokupu wykonuje się po cenie ustalonej między stronami w umowie sprzedaży.

5f. Jeżeli cena sprzedawanej nieruchomości rażąco odbiega od jej wartości rynkowej, dyrektor parku narodowego wykonujący prawo pierwokupu może, w terminie 14 dni od daty złożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 5c, wystąpić do sądu o ustalenie ceny tej nieruchomości.

5g. Sąd ustala cenę nieruchomości, o której mowa w ust. 5f, przy zastosowaniu sposobów jej ustalania określonych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

5h. Czynność prawna dokonana niezgodnie z przepisami ustawy lub bez zawiadomienia uprawnionego do prawa pierwokupu jest nieważna.

5i. W przypadku gdy prawo pierwokupu nieruchomości położonej na obszarze parku narodowego z mocy przepisów odrębnych przysługuje jednocześnie kilku podmiotom, pierwszeństwo w realizacji prawa pierwokupu przysługuje parkowi narodowemu.

5j. W przypadku wykonania przez dyrektora parku narodowego prawa pierwokupu nieruchomości Skarbu Państwa oddaje się w użytkowanie wieczyste parkowi narodowemu na wniosek dyrektora parku narodowego.

5k. Położone w granicach parku narodowego nieruchomości Skarbu Państwa zbędne jednostce organizacyjnej sprawującej trwały zarząd, w przypadku wygaśnięcia trwałego zarządu na rzecz jednostki organizacyjnej, na wniosek dyrektora parku narodowego oddaje się w użytkowanie wieczyste parkowi narodowemu.

5l. Oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości, o których mowa w ust. 5j i 5k, jest wolne od podatków i opłat związanych z tym działaniem, a wynikające z niego wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.

5m. Od parków narodowych nie pobiera się opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego.

6.²⁾ Projekty planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w części dotyczącej parku narodowego i jego otuliny wymagają uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego w zakresie ustaleń tych planów, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku narodowego.

7. Projekty planów urządzenia lasu, uproszczonych planów urządzenia lasu i zadania z zakresu gospodarki leśnej, o których mowa w art. 19 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, w części dotyczącej otuliny parku narodowego wymagają uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego w zakresie ustaleń tych planów lub zadań, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku narodowego.

8. Projekty uproszczonych planów urządzenia lasu lub zadania z zakresu gospodarki leśnej, o których mowa w art. 19 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, w granicach parku narodowego wymagają uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego w zakresie ustaleń tych planów lub zadań, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku narodowego.

Art. 10a. 1. (uchylony)

2. (uchylony)

3. (uchylony)

4. (uchylony)

5. (uchylony)

6. (uchylony)

7. (uchylony)

8. Zawarcie przez park narodowy umowy dotyczącej rozporządzania nieruchomościami następuje w drodze przetargu, z zastrzeżeniem art. 10b.

Art. 10b. Umowa dotycząca rozporządzenia nieruchomością jest zawierana w drodze bezprzetargowej, jeżeli:

- 1) stroną jest państwowa jednostka budżetowa;
- 2) zbycie nieruchomości następuje w drodze zamiany lub darowizny;
- 3) przedmiotem zbycia jest udział w nieruchomości, a zbycie następuje na rzecz innych współwłaścicieli nieruchomości;
- 4) zawierana jest umowa użyczenia;
- 5) zawierana jest umowa najmu lokalu mieszkalnego z pracownikiem parku narodowego;
- 6) zawierana jest umowa służebności drogi koniecznej lub służebności przesyłu.

Art. 10c. Przetarg ogłasza, organizuje i przeprowadza dyrektor parku narodowego.

Art. 10d. 1. Przetarg przeprowadza się w formie:

- 1) przetargu ustnego nieograniczonego;
 - 2) przetargu pisemnego nieograniczonego.
2. Przetarg ustny ma na celu uzyskanie najwyższej ceny. Przetarg pisemny ma na celu wybór najkorzystniejszej oferty.
3. O zastosowanej formie przetargu decyduje dyrektor parku narodowego.

Art. 10e. 1. Ogłoszenie o przetargu podaje się do publicznej wiadomości niezwłocznie, a w przypadku nieruchomości, o których mowa w art. 104a ust. 1, nie wcześniej niż po upływie terminu, o którym mowa w art. 104a ust. 12. Ogłoszenie o przetargu wywiesza się w siedzibie parku narodowego oraz zamieszcza się na stronie internetowej parku narodowego, a ponadto informację o ogłoszeniu przetargu podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty w danej miejscowości.

2. W ogłoszeniu o przetargu podaje się czas, miejsce i warunki przetargu, a w razie ogłoszenia kolejnego przetargu lub rokowań również terminy przeprowadzenia poprzednich przetargów. Ogłoszenie o przetargu zawiera ponadto odpowiednio:

- 1) oznaczenie nieruchomości według księgi wieczystej oraz ewidencji gruntów i budynków;
- 2) powierzchnię nieruchomości;
- 3) przeznaczenie nieruchomości i sposób jej zagospodarowania;
- 4) termin zagospodarowania nieruchomości;
- 5) cenę nieruchomości w wysokości nie niższej niż wartość nieruchomości określona przez rzeczoznawcę majątkowego;
- 6) wysokość opłat z tytułu użytkowania, najmu lub dzierżawy;
- 7) terminy wnoszenia opłat;
- 8) zasady aktualizacji opłat;
- 9) informacje o przeznaczeniu do sprzedaży, oddania w użytkowanie, najem lub dzierżawę;
- 10) wysokość wadium.

3. Przed podaniem do publicznej wiadomości informacji o ogłoszeniu przetargu rozpatruje się wnioski uprawnionych do nabycia, użytkowania, najmu lub dzierżawy nieruchomości w drodze bezprzetargowej. W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku informacji o nieruchomości, której ten wniosek dotyczy, nie zamieszcza się w ogłoszeniu o przetargu.

Art. 10f. 1. Jeżeli drugi przetarg zakończył się wynikiem negatywnym, dyrektor parku narodowego może zbyć nieruchomość albo zawrzeć umowę użytkowania, najmu lub dzierżawy nieruchomości w drodze rokowań albo organizować kolejne przetargi. W przypadku zbywania nieruchomości cena ogłoszona w kolejnych przetargach albo ustalona w wyniku rokowań nie może być niższa niż 2/3 wartości nieruchomości określonej przez rzeczoznawcę majątkowego.

2. Przetarg uważa się za zakończony wynikiem negatywnym, jeżeli nikt nie przystąpił do przetargu ustnego lub żaden z uczestników nie zaoferował postąpienia ponad cenę wywoławczą albo jeżeli w przetargu pisemnym nie wpłynęła ani jedna oferta lub żaden z uczestników nie zaoferował ceny wyższej od wywoławczej, a także jeżeli komisja przetargowa stwierdziła, że żadna oferta nie spełnia warunków przetargu.

3. Uczestnik przetargu może w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyniku przetargu ustnego lub doręczenia zawiadomienia o wyniku przetargu pisemnego zaskarżyć czynności związane z przeprowadzeniem przetargu do ministra właściwego do spraw środowiska.

Art. 10g. 1. Dyrektor parku narodowego jest obowiązany zawiadomić osobę ustaloną jako nabywca nieruchomości o miejscu i terminie zawarcia umowy dotyczącej rozporządzenia nieruchomością, najpóźniej w ciągu 21 dni od dnia rozstrzygnięcia przetargu. Termin na zawiadomienie ulega zawieszeniu na czas rozpatrywania wniosku, o którym mowa w art. 39 ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 125 i 834). Wyznaczony termin nie może być krótszy niż 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia.

2. Jeżeli osoba ustalona jako nabywca nieruchomości nie przystąpi bez usprawiedliwienia do zawarcia umowy w miejscu i terminie podanych w zawiadomieniu, o którym mowa w ust. 1, dyrektor parku narodowego może odstąpić od zawarcia umowy, a wpłacone wadium nie podlega zwrotowi. W zawiadomieniu zamieszcza się informację o tym uprawnieniu.

Art. 10h. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb postępowania przy przeprowadzaniu poszczególnych rodzajów przetargów,
- 2) tryb powoływania, skład i sposób działania komisji przetargowej,
- 3) sposób ustalania wysokości wadium oraz terminy i formy jego wnoszenia i zwrotu,
- 4) sposób sporządzania protokołu z przeprowadzonego przetargu oraz zakres informacji w nim zawartych,
- 5) tryb postępowania w przypadku zaskarżenia czynności związanych z przeprowadzeniem przetargu,
- 6) tryb postępowania przy przeprowadzaniu rokowań

– uwzględniając konieczność zapewnienia jawności i jednolitości tych postępowań, równego dostępu do udziału w przetargu oraz uzyskania najkorzystniejszego wyniku przetargu.

Art. 11. 1. Na obszarach graniczących z parkiem narodowym wyznacza się otulinę parku narodowego.

2. W otulinie może być utworzona strefa ochronna zwierząt łownych ze względu na potrzebę ochrony zwierząt w parku narodowym.

3. Strefa ochronna zwierząt łownych nie podlega włączeniu w granice obwodów łowieckich.

4. Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, strefę ochronną zwierząt łownych, określając obszary wchodzące w jej skład oraz kryteria i sposoby utrzymania właściwej liczebności i struktury populacji poszczególnych gatunków zwierząt łownych, kierując się potrzebą:

- 1) ochrony gatunków zwierząt łownych w parkach narodowych;
- 2) tworzenia strefy bezpieczeństwa dla gatunków zwierząt łownych wychodzących na żerowiska poza obszar parku narodowego;
- 3) utrzymywania właściwej liczebności i struktury populacji poszczególnych gatunków zwierząt łownych na obszarze parku narodowego w celu zachowania równowagi przyrodniczej.

5. Ochrona zwierząt łownych w strefie ochronnej zwierząt łownych należy do zadań dyrektora parku narodowego.

Art. 12. 1. Obszar parku narodowego może być udostępniany w sposób, który nie wpłynie negatywnie na przyrodę w parku narodowym.

2. W planie ochrony parku narodowego, a do czasu jego sporządzenia – w zadaniach ochronnych ustala się miejsca, które mogą być udostępniane, oraz maksymalną liczbę osób mogących przebywać jednocześnie w tych miejscach.

3. Za wstęp do parku narodowego lub na niektóre jego obszary oraz za udostępnianie parku narodowego lub niektórych jego obszarów mogą być pobierane opłaty.

4. Wysokość opłat, o których mowa w ust. 3, ustala dyrektor parku narodowego.

5. Opłata za jednorazowy wstęp do parku nie może przekraczać kwoty 6 zł waloryzowanej o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej.

6. Opłaty, o których mowa w ust. 3, uiszcza się w formie wykupu biletu wstępu jednorazowego lub wstępu wielokrotnego w miejscach pobierania opłat lub wnosi się na rachunek bankowy parku narodowego.

7. Opłat za wstęp do parku narodowego lub na niektóre jego obszary nie pobiera się od:

- 1) dzieci w wieku do 7 lat;
- 2) osób, które posiadają zezwolenie dyrektora parku narodowego na prowadzenie badań naukowych w zakresie ochrony przyrody;
- 3) uczniów szkół i studentów odbywających zajęcia dydaktyczne w parku narodowym w zakresie uzgodnionym z dyrektorem parku narodowego;
- 4) mieszkańców gmin położonych w granicach parku narodowego i gmin graniczących z parkiem narodowym;
- 5) osób udających się do wyznaczonych w parku narodowym plaż;
- 6) osób udających się do miejsc kultu religijnego;
- 7) członków rodziny wielodzietnej w rozumieniu ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2023 r. poz. 2424 oraz z 2024 r. poz. 858) posiadających ważną Kartę Dużej Rodziny.

8. Opłatę za wstęp do parku narodowego lub na niektóre jego obszary w wysokości 50 % stawki opłaty ustalonej przez dyrektora parku narodowego pobiera się od:

- 1) uczniów szkół i studentów;
- 1a) dzieci i młodzieży, nie dłużej niż do ukończenia 18. roku życia, w okresie pobierania nauki języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej lub innych przedmiotów nauczanych w języku polskim w:
 - a) szkołach prowadzonych przez organizacje społeczne za granicą zarejestrowanych w bazie prowadzonej przez upoważnioną jednostkę podległą ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania,
 - b) szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw,
 - c) sekcjach polskich funkcjonujących w szkołach działających w systemach oświaty innych państw,
 - d) szkołach europejskich działających na podstawie Konwencji o Statucie Szkół Europejskich, sporządzonej w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1994 r. (Dz. U. z 2005 r. poz. 10 i 11);

- 2) emerytów i rencistów;
- 3) osób niepełnosprawnych;
- 4) żołnierzy służby czynnej.

9. (uchylony)

10. Minister właściwy do spraw środowiska, uwzględniając zróżnicowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych parków narodowych, nasilenie ruchu turystycznego i jego oddziaływanie na przyrodę parków narodowych, określi, w drodze rozporządzenia, parki narodowe lub niektóre ich obszary, gdzie za wstęp pobiera się opłaty.

Art. 13. 1. Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

2. Na obszarach graniczących z rezerwatem przyrody może być wyznaczona otulina.

3. Uznanie za rezerwat przyrody obszarów, o których mowa w ust. 1, następuje w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, które określa jego nazwę, położenie lub przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, cele ochrony oraz rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody, a także sprawującego nadzór nad rezerwatem. Regionalny dyrektor ochrony środowiska, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, po zasięgnięciu opinii regionalnej rady ochrony przyrody, może zwiększyć obszar rezerwatu przyrody, zmienić cele ochrony, a w razie bezpowrotnej utraty wartości przyrodniczych, dla których rezerwat został powołany – zmniejszyć obszar rezerwatu przyrody albo zlikwidować rezerwat przyrody.

3a.²⁾ Projekty planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, w części dotyczącej rezerwatu przyrody i jego otuliny, wymagają uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów, mogących mieć negatywny wpływ na cele ochrony rezerwatu przyrody.

3b. Projekty planów urządzenia lasu, uproszczonych planów urządzenia lasu i zadania z zakresu gospodarki leśnej, o których mowa w art. 19 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, w części dotyczącej otuliny rezerwatu przyrody wymagają uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów lub zadań, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody rezerwatu przyrody.

3c. Uznanie, zmiana granic, zmiana celu ochrony lub likwidacja rezerwatu przyrody położonego na obszarze morskim wymagają uzgodnienia z dyrektorem właściwego urzędu morskiego w zakresie, w jakim wpływają na realizację zadań dyrektora urzędu morskiego.

3d. Uzgodnienia, o którym mowa w ust. 3c, dokonuje się w terminie 30 dni od dnia doręczenia wystąpienia o uzgodnienie. Niezajęcie stanowiska w tym terminie przez dyrektora właściwego urzędu morskiego jest równoznaczne z uzgodnieniem wnioskowanych spraw.

3e. W przypadku gdy obszar, o którym mowa w ust. 1, jest położony na obszarze morskim, właściwość miejscową regionalnego dyrektora ochrony środowiska, w części dotyczącej tego obszaru, ustala się wzdłuż wybrzeża na terenie danego województwa.

4. Regionalny dyrektor ochrony środowiska, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, może wprowadzić opłaty za wstęp na obszar rezerwatu przyrody, kierując się potrzebą ochrony przyrody.

5. Regionalny dyrektor ochrony środowiska ustala stawki opłat, o których mowa w ust. 4, przy czym opłata za jednorazowy wstęp do rezerwatu nie może przekraczać kwoty 6 zł waloryzowanej o prognozowany średnioroczny wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, przyjęty w ustawie budżetowej.

6. Opłaty, o których mowa w ust. 4, są przeznaczane na ochronę przyrody.

Art. 14. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje, typy i podtypy rezerwatów przyrody, kierując się potrzebą zapewnienia na obszarach cennych przyrodniczo, zróżnicowanych pod względem wartości przyrodniczych, ochrony rezerwatowej oraz wytypowania reprezentatywnej liczby rezerwatów przyrody ze względu na dominujący przedmiot ochrony i główny typ ekosystemu.

Art. 15. 1. W parkach narodowych oraz w rezerwach przyrody zabrania się:

- 1) budowy lub przebudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody;
- 2) (uchylony)
- 3) chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych zwierząt, umyślnego płoszenia zwierząt kręgowych, zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk i innych schronień zwierząt oraz ich miejsc rozrodu;
- 4) polowania, z wyjątkiem obszarów wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych ustanowionych dla rezerwatu przyrody;
- 5) pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzenia roślin oraz grzybów;
- 6) użytkowania, niszczenia, umyślnego uszkodzenia, zanieczyszczenia i dokonywania zmian obiektów przyrodniczych, obszarów oraz zasobów, tworów i składników przyrody;
- 7) zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody;
- 8) pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i burztynu;
- 9) niszczenia gleby lub zmiany przeznaczenia i użytkowania gruntów;
- 10) palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 11) prowadzenia działalności wytwórczej, handlowej i rolniczej, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony;
- 12) stosowania chemicznych i biologicznych środków ochrony roślin i nawozów;
- 13) zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 14) połowu ryb i innych organizmów wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych;
- 15) ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem, z wyjątkiem szlaków i tras narciarskich wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 16) wprowadzania psów na obszary objęte ochroną ścisłą i czynną, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych w planie ochrony, psów pasterskich wprowadzanych na obszary objęte ochroną czynną, na których plan ochrony albo zadania ochronne dopuszczają wypas oraz psów asystujących w rozumieniu art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, 858, 1089 i 1165);
- 17) wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 18) ruchu pojazdów poza drogami publicznymi oraz poza drogami położonymi na nieruchomościach stanowiących własność parków narodowych lub będących w użytkowaniu wieczystym parków narodowych, wskazanymi przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 19) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną przyrody, udostępnianiem parku albo rezerwatu przyrody, edukacją ekologiczną, z wyjątkiem znaków drogowych i innych znaków związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku powszechnego;
- 20) zakłócania ciszy;
- 21) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania, z wyjątkiem akwenów lub szlaków wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 22) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu;
- 23) biwakowania, z wyjątkiem miejsc wyznaczonych przez dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody – przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 24) prowadzenia badań naukowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku, a w rezerwacie przyrody – bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska;

- 25) wprowadzania gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, bez zgody ministra właściwego do spraw środowiska;
- 26) wprowadzania organizmów genetycznie zmodyfikowanych;
- 27) organizacji imprez rekreacyjno-sportowych – w parku narodowym bez zgody dyrektora parku narodowego, a w rezerwacie przyrody bez zgody regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych;
- 2) (uchylony)
- 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 4) wykonywania zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 5) obszarów objętych ochroną krajobrazową w trakcie ich gospodarczego wykorzystywania przez jednostki organizacyjne, osoby prawne lub fizyczne oraz wykonywania prawa własności, zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego.

3. Minister właściwy do spraw środowiska, po zasięgnięciu opinii dyrektora parku narodowego, może zezwolić na obszarze parku narodowego na odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1, jeżeli jest to uzasadnione:

- 1) potrzebą ochrony przyrody, wykonywaniem badań naukowych, celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi lub sportowymi lub celami kultu religijnego i nie spowoduje to negatywnego oddziaływania na przyrodę parku narodowego lub
- 2)⁷⁾ potrzebą realizacji inwestycji:
 - a) liniowych celu publicznego,
 - b) celu publicznego o nieliniowym charakterze związanych z ochroną ludności przed powodzią i suszą,
 - c) celu publicznego z zakresu łączności publicznej o nieliniowym charakterze w celu związanym z zapewnieniem telekomunikacji na obszarze parku narodowego

– w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i po zagwarantowaniu kompensacji przyrodniczej w rozumieniu art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

4. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, po zasięgnięciu opinii regionalnego dyrektora ochrony środowiska, może zezwolić na obszarze rezerwatu przyrody na odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1, jeżeli jest to uzasadnione potrzebą:

- 1) ochrony przyrody lub
- 2)⁸⁾ realizacji inwestycji:
 - a) liniowych celu publicznego,
 - b) celu publicznego o nieliniowym charakterze związanych z ochroną ludności przed powodzią i suszą,
 - c) celu publicznego z zakresu łączności publicznej o nieliniowym charakterze w celu związanym z zapewnieniem telekomunikacji na obszarze rezerwatu przyrody

– w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i po zagwarantowaniu kompensacji przyrodniczej w rozumieniu art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

4a. Przy zasięgnięciu opinii, o których mowa w ust. 3 i 4, nie stosuje się art. 106 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572).

4b. Właściwe organy wydają opinię, o której mowa w ust. 3 i 4, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o jej wydanie. Opinia jest wydawana w formie pisemnego stanowiska organu zawierającego ocenę planowanych czynności w odniesieniu do wpływu przedsięwzięcia na przyrodę parku narodowego.

⁷⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 13 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1890), która weszła w życie z dniem 16 października 2023 r.

⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 1 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

4ba.⁹⁾ Wydając zezwolenie, o którym mowa w ust. 3 pkt 2 lub ust. 4 pkt 2, dla inwestycji strategicznej określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 103a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 r. poz. 1112), odpowiednio minister właściwy do spraw środowiska albo Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska bada wyłącznie przesłankę braku rozwiązań alternatywnych dla tej inwestycji.

4c. Zezwolenia, o których mowa w ust. 3 i 4, dołącza się do wniosku o pozwolenie na budowę oraz zgłoszenia budowy lub wykonania robót budowlanych, o których mowa w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 r. poz. 725, 834 i 1222).

5. Regionalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na obszarze rezerwatu przyrody na odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1, jeżeli jest to uzasadnione wykonywaniem badań naukowych lub celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi lub sportowymi lub celami kultu religijnego i nie spowoduje to negatywnego oddziaływania na cele ochrony przyrody rezerwatu przyrody.

6. Organizowanie i prowadzenie szkoleń ratowników górskich i psów ratowniczych, w tym psów lawinowych, na obszarze parku narodowego poza terenami udostępnionymi na podstawie art. 12 ust. 2, przez podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa górskiego na danym obszarze, wymaga uzgodnienia z dyrektorem parku narodowego.

6. Zezwolenie na odstępstwo od zakazów, o których mowa w ust. 1, wydaje się, w drodze decyzji administracyjnej, na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat.

7. Wniosek o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazów, o których mowa w ust. 1, zawiera w szczególności:

- 1) imię i nazwisko oraz adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) wskazanie zakazów, od których wnioskodawca zamierza uzyskać zezwolenie na odstępstwo;
- 3) cel wykonania wnioskowanych czynności wraz z uzasadnieniem;
- 4) opis planowanych czynności;
- 5) lokalizację wykonywania planowanych czynności;
- 6)¹⁰⁾ uzasadnienie braku rozwiązań alternatywnych względem planowanego wariantu w przypadku realizacji inwestycji liniowych celu publicznego, inwestycji celu publicznego o nieliniowym charakterze związanych z ochroną ludności przed powodzią i suszą lub inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej o nieliniowym charakterze w celu związanym z zapewnieniem telekomunikacji na obszarze parku narodowego lub rezerwatu przyrody;
- 7)¹⁰⁾ opis przewidywanych działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na przyrodę parku narodowego lub rezerwatu przyrody.

8. W zezwoleniu na odstępstwo od zakazów, o których mowa w ust. 1, niezależnie od wymagań wynikających z przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, wskazuje się warunki realizacji tego odstępstwa wynikające z potrzeb ochrony przyrody.

9.¹¹⁾ W odniesieniu do inwestycji liniowych celu publicznego, inwestycji celu publicznego o nieliniowym charakterze związanych z ochroną ludności przed powodzią i suszą lub inwestycji celu publicznego z zakresu łączności publicznej o nieliniowym charakterze w celu związanym z zapewnieniem telekomunikacji na obszarze parku narodowego lub rezerwatu przyrody, przewidzianych do realizacji w ramach przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzono ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, zezwolenie, o którym mowa w ust. 3 pkt 2 lub ust. 4 pkt 2, zastępuje się uzgodnieniem warunków realizacji przedsięwzięcia, o którym mowa w art. 77 ust. 1 pkt 1a lub 1b ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, odpowiednio z ministrem właściwym do spraw środowiska lub Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska. Do uzgodnienia stosuje się odpowiednio przepisy ust. 3 albo 4.

Art. 16. 1. Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

2. Na obszarach graniczących z parkiem krajobrazowym może być wyznaczona otulina.

⁹⁾ Dodany przez art. 9 pkt 1 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

¹⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 1 lit. d ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

¹¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 1 lit. e ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

3. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy i otulinę, jeżeli została wyznaczona, szczególne cele ochrony oraz zakazy właściwe dla danego parku krajobrazowego lub jego części, wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 17 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony. Likwidacja lub zmniejszenie obszaru parku krajobrazowego następuje w drodze uchwały sejmiku województwa wyłącznie z powodu bezpowrotnej utraty wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych na obszarach projektowanych do wyłączenia spod ochrony.

3a. Utworzenie parku krajobrazowego położonego na terenie więcej niż jednego województwa następuje w drodze podjęcia jednobrzmiącej uchwały właściwych sejmików województw.

4. Projekt uchwały sejmiku województwa w sprawie utworzenia, zmiany granic lub likwidacji parku krajobrazowego wymaga uzgodnienia z właściwą miejscowo radą gminy oraz właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

4a. Uzgodnień, o których mowa w ust. 4, dokonuje się w trybie art. 106 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, z zastrzeżeniem że brak przedstawienia stanowiska w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały, jest uważane za uzgodnienie projektu.

4b.¹²⁾ Rada gminy może odmówić uzgodnienia projektu uchwały, o której mowa w ust. 3, wyłącznie w przypadku, gdy przyjęcie tej uchwały prowadziłoby do ograniczenia możliwości rozwojowych gminy wynikających z ustaleń planu ogólnego gminy lub miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w stopniu nieproporcjonalnym do wartości jakie park krajobrazowy ma chronić.

4c. Rada gminy nie może odmówić uzgodnienia projektu uchwały, o której mowa w ust. 3, w przypadku, gdy podjęcie tej uchwały jest konsekwencją rekomendacji dotyczącej utworzenia lub powiększenia obszaru parku krajobrazowego zawartej w audycie krajobrazowym, o którym mowa w art. 38a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

4d. Utworzenie parku krajobrazowego lub powiększenie jego obszaru może nastąpić również na wniosek rady gminy, na obszarze której park krajobrazowy miałyby być utworzony lub powiększony.

4e. Wniosek, o którym mowa w ust. 4d, rozpatrywany jest nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania wniosku przez sejmik właściwego województwa.

5. Statut parku krajobrazowego lub zespołu parków krajobrazowych określający strukturę organizacyjną parku lub zespołu parków nadaje sejmik województwa w drodze uchwały.

5a. Statut parku krajobrazowego położonego na terenie więcej niż jednego województwa nadaje w drodze uchwały sejmik województwa, na którego obszarze działania znajduje się większa część parku, w porozumieniu z pozostałymi sejmikami województw.

6. Grunty rolne i leśne oraz inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu.

7.²⁾ Projekty planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej w części dotyczącej parku krajobrazowego i jego otuliny, wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody parku krajobrazowego.

Art. 17. 1. W parku krajobrazowym mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

¹²⁾ Ze zmianą wprowadzoną przez art. 24 pkt 2 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwoświsiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
 - b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne– z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- 8) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od krawędzi brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego;
- 9) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 10) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- 11) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- 12) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- 13) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- 14) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.
 - 1a. W parku krajobrazowym, w strefach, o których mowa w art. 20 ust. 4 pkt 7, dla terenów:
 - 1) objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wprowadza się zakazy:
 - a) lokalizowania nowych obiektów budowlanych,
 - b) zalesiania;
 - 2) nieobjętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wprowadza się zakazy:
 - a) lokalizowania nowych obiektów budowlanych,
 - b) lokalizowania nowych obiektów budowlanych odbiegających od lokalnej formy architektonicznej,
 - c) lokalizowania nowych obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 2 kondygnacje lub 7 m,
 - d) zalesiania.
 - 1b. W parku krajobrazowym zakazuje się niszczenia i uszkodzenia obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym wskazanych w planie ochrony dla parku krajobrazowego.
2. Zakazy, o których mowa w ust. 1–1b, nie dotyczą:
 - 1) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony, zadań ochronnych lub planu zadań ochronnych;
 - 2) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
 - 3) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
 - 4) realizacji inwestycji celu publicznego w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zwanej dalej „inwestycją celu publicznego”.
3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe i przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz parku krajobrazowego.
- 3a. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, nie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu należącego do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub do IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, znajdującego się w obrębie zadrzewienia.

4. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 14, nie dotyczy statków jednostek ratowniczych, jednostek organizacyjnych właściciela wód lub urządzeń wodnych zlokalizowanych na wodach, inspektorów żeglugi śródlądowej, Państwowej i Społecznej Straży Rybackiej, promów w ciągu dróg publicznych, prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej oraz wykonywania zadań z zakresu ochrony przyrody przez Służbę Parku Krajobrazowego.

5. Uchwała, o której mowa w art. 16 ust. 3, może określać odległości mniejsze niż określone w ust. 1 pkt 7 i 8, w sposób prowadzący do zwiększenia swobody w zakresie zagospodarowania i użytkowania terenu.

Art. 18. 1. Dla parków narodowych, rezerwatów przyrody i parków krajobrazowych sporządza się i realizuje plan ochrony.

2. Plan ochrony, o którym mowa w ust. 1, ustanawia się w terminie 5 lat od dnia utworzenia parku narodowego, uznania obszaru za rezerwat przyrody albo utworzenia parku krajobrazowego.

Art. 19. 1. Projekt planu ochrony sporządza dla:

- 1) parku narodowego – dyrektor parku narodowego;
- 2) rezerwatu przyrody – regionalny dyrektor ochrony środowiska lub po uzgodnieniu z tym organem – zarządzający rezerwatem albo sprawujący nadzór nad rezerwatem;
- 3) parku krajobrazowego – dyrektor parku krajobrazowego lub dyrektor zespołu parków krajobrazowych.

1a. Sporządzający projekt planu ochrony, o którym mowa w ust. 1, zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

2. Projekt planu ochrony, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, wymaga zaopiniowania przez właściwe miejscowo rady gmin.

3. Przepisy ust. 1a, 2, 6b–6e stosuje się odpowiednio w przypadku dokonywania zmiany planu ochrony.

4. (uchylony)

5. Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla parku narodowego w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu lub odmawia jego ustanowienia, jeżeli projekt planu jest niezgodny z celami ochrony przyrody, uwzględniając konieczność dostosowania działań ochronnych do celów ochrony parku narodowego. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony przyrody.

6. Regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan ochrony dla rezerwatu przyrody w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony przyrody.

6a. Sejmik województwa ustanawia, w drodze uchwały, plan ochrony dla parku krajobrazowego w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu albo odmawia jego ustanowienia, jeżeli projekt planu jest niezgodny z celami ochrony przyrody. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony przyrody.

6b. Projekt uchwały, o której mowa w ust. 6a, wymaga uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska i zaopiniowania przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

6c. Projekt uchwały, o której mowa w ust. 6a, w części dotyczącej wprowadzenia zakazów, wymienionych w art. 17 ust. 1a, wymaga uzgodnienia z właściwą miejscowo radą gminy.

6d. Uzgodnienia, o którym mowa w ust. 6c, dokonuje się w trybie art. 106 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, z zastrzeżeniem że brak przedstawienia stanowiska w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały, jest uważane za uzgodnienie projektu.

6e.¹²⁾ Rada gminy może odmówić uzgodnienia projektu uchwały, o której mowa w ust. 6a, wyłącznie w przypadku, gdy wprowadzenie zakazów, wymienionych w art. 17 ust. 1a, prowadziłyby do ograniczenia możliwości rozwojowych gminy wynikających z ustaleń planu ogólnego gminy lub miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w stopniu nieproporcjonalnym do wartości jakie park krajobrazowy ma chronić.

7. Plan ochrony dla rezerwatu przyrody położonego na terenie więcej niż jednego województwa ustanawiają wspólnie, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, na których obszarze działania znajdują się części tego rezerwatu.

8. Plan ochrony dla parku krajobrazowego położonego na terenie kilku województw ustanawia sejmik województwa właściwy ze względu na siedzibę dyrekcji parku, w porozumieniu z pozostałymi sejmikami województw.

Art. 20. 1. Plan ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody oraz parku krajobrazowego sporządza się na okres 20 lat, z uwzględnieniem:

- 1) charakterystyki i oceny stanu przyrody;
- 2) identyfikacji i oceny istniejących oraz potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych;
- 3) charakterystyki i oceny uwarunkowań społecznych i gospodarczych;
- 4) analizy skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony;
- 5) charakterystyki i oceny stanu zagospodarowania przestrzennego;
- 6) wyników audytu krajobrazowego, o którym mowa w art. 38a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

2. Prace przy sporządzaniu planów ochrony, o których mowa w ust. 1, polegają na:

- 1) ocenie stanu zasobów, tworów i składników przyrody, walorów krajobrazowych, wartości kulturowych oraz istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, która może być wykonana w formie szczegółowych opisów;
- 2) opracowaniu koncepcji ochrony zasobów, tworów i składników przyrody oraz wartości kulturowych, a także eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych;
- 3) wskazaniu zadań ochronnych, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji.

3. Plan ochrony dla parku narodowego oraz rezerwatu przyrody zawiera:

- 1) cele ochrony przyrody oraz wskazanie przyrodniczych i społecznych uwarunkowań ich realizacji;
- 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków;
- 3) wskazanie obszarów ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej;
- 4) określenie działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji tych działań;
- 5) wskazanie obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz określenie sposobów ich udostępniania;
- 6) wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza;
- 7)¹³⁾ wskazanie wymagań ochrony przyrody koniecznych do uwzględnienia w ustaleniach planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych.

4. Plan ochrony dla parku krajobrazowego zawiera:

- 1) cele ochrony przyrody oraz przyrodnicze, społeczne i gospodarcze uwarunkowania ich realizacji;
- 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków;
- 3) wskazanie obszarów realizacji działań ochronnych;
- 4) określenie zakresu prac związanych z ochroną przyrody i kształtowaniem krajobrazu;
- 5) wskazanie obszarów udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, amatorskiego połowu ryb i dla innych form gospodarowania oraz określenie sposobów korzystania z tych obszarów;
- 6)¹⁴⁾ wskazanie wymagań ochrony przyrody koniecznych do uwzględnienia w ustaleniach planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych;

¹³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 24 pkt 3 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

¹⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 24 pkt 3 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

7) określenie granic stref ochrony krajobrazów stanowiących w szczególności przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, wyznaczonych w obrębie krajobrazów priorytetowych, zidentyfikowanych w ramach audytu krajobrazowego, o którym mowa w art. 38a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, istotnych dla zachowania walorów krajobrazowych parku krajobrazowego, wraz ze wskazaniem które z zakazów, wymienionych w art. 17 ust. 1a, obowiązują w danej strefie;

8) wykaz obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym.

4a. Plan ochrony dla parku krajobrazowego, w części dotyczącej:

- 1) określenia granic stref, o których mowa w ust. 4 pkt 7,
- 2) wykazu obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym, o których mowa w ust. 4 pkt 8,
- 3) wprowadzenia zakazów, o których mowa w art. 17 ust. 1a

– jest aktem prawa miejscowego.

5. Plany ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego w części pokrywającej się z obszarem Natura 2000 powinny uwzględniać zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, o którym mowa w art. 28, albo zakres planu ochrony dla obszaru Natura 2000, o którym mowa w art. 29.

6. Przepisu ust. 5 nie stosuje się względem planów ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego pokrywających się w całości lub w części z obszarem Natura 2000, dla którego ustanowiono plan zadań ochronnych, o którym mowa w art. 28, albo plan ochrony, o którym mowa w art. 29, obejmujące obszar parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego.

Art. 21. Minister właściwy do spraw środowiska określi dla parku narodowego, rezerwatu przyrody, parku krajobrazowego, w drodze rozporządzenia:

- 1) tryb sporządzania projektu planu ochrony,
- 2) zakres prac na potrzeby sporządzenia projektu planu ochrony,
- 3) tryb dokonywania zmian w planie ochrony,
- 4) zakres i sposoby ochrony zasobów, tworów i składników przyrody

– kierując się potrzebą ochrony zasobów, tworów i składników przyrody żywej i nieożywionej w parkach narodowych, rezerwach przyrody oraz parkach krajobrazowych, z uwzględnieniem możliwości technicznych, organizacyjnych i finansowych oraz poziomu wiedzy i nauki w zakresie ochrony przyrody.

Art. 22. 1. Dla parku narodowego lub rezerwatu przyrody, do czasu ustanowienia planu ochrony, sprawujący nadzór sporządza projekt zadań ochronnych.

2. Zadania ochronne, o których mowa w ust. 1, ustanawia, w drodze zarządzenia:

- 1) minister właściwy do spraw środowiska – dla parku narodowego;
- 2) regionalny dyrektor ochrony środowiska – dla rezerwatu przyrody.

3. Zadania ochronne, o których mowa w ust. 1, uwzględniają:

- 1) identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków;
- 2) opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań;
- 3) opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt lub grzybów;
- 4) wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną oraz krajobrazową.

4. Zadania ochronne, o których mowa w ust. 1, mogą być ustanawiane na rok lub równocześnie na kolejne lata, nie dłużej jednak niż na 5 lat.

Art. 23. 1. Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

2. Wyznaczenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, która określa jego nazwę, położenie, obszar, sprawującego nadzór, ustalenia dotyczące czynnej ochrony ekosystemów oraz zakazy właściwe dla danego obszaru chronionego krajobrazu lub jego części, wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 24 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony. Likwidacja lub zmniejszenie obszaru chronionego krajobrazu następuje w drodze uchwały sejmiku województwa, wyłącznie z powodu bezpowrotnej utraty wyróżniającego się krajobrazu o zróżnicowanych ekosystemach i możliwości zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem.

3. Projekty uchwał sejmiku województwa, o których mowa w ust. 2, wymagają uzgodnienia z właściwą miejscowo radą gminy oraz właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

3a. Uzgodnień, o których mowa w ust. 3, dokonuje się w trybie art. 106 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, z zastrzeżeniem że brak przedstawienia stanowiska w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały, jest uważane za uzgodnienie projektu.

3b.¹²⁾ Rada gminy może odmówić uzgodnienia projektu uchwały, o której mowa w ust. 2, wyłącznie w przypadku, gdy przyjęcie tej uchwały prowadziłoby do ograniczenia możliwości rozwojowych gminy wynikających z ustaleń planu ogólnego gminy lub miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w stopniu nieproporcjonalnym do wartości jakie obszar chronionego krajobrazu ma chronić.

3c. Rada gminy nie może odmówić uzgodnienia projektu uchwały, o której mowa w ust. 2, w przypadku, gdy podjęcie tej uchwały jest konsekwencją rekomendacji dotyczącej utworzenia lub powiększenia obszaru chronionego krajobrazu zawartej w audycie krajobrazowym, o którym mowa w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

3d. Utworzenie obszaru chronionego krajobrazu lub jego powiększenie może nastąpić również na wniosek rady gminy, na obszarze której obszar chronionego krajobrazu miały być utworzony lub powiększony.

3e. Wniosek, o którym mowa w ust. 3d, rozpatrywany jest nie później niż w terminie 3 miesięcy od dnia otrzymania wniosku przez sejmik właściwego województwa.

4. (uchylony)

5.¹⁵⁾ Projekty planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, w części dotyczącej obszaru chronionego krajobrazu, wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów, mogących mieć negatywny wpływ na ochronę przyrody obszaru chronionego krajobrazu.

Art. 23a. 1. Na obszarze chronionego krajobrazu sejmik województwa, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego:

- 1) wyznacza, w granicach krajobrazów priorytetowych zidentyfikowanych w ramach audytu krajobrazowego, o którym mowa w art. 38a ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, strefy ochrony krajobrazu stanowiące w szczególności przedpola ekspozycji, osie widokowe, punkty widokowe oraz obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną, istotne dla zachowania walorów krajobrazowych obszaru chronionego krajobrazu, wraz ze wskazaniem które z zakazów, wymienionych w art. 24 ust. 1a, obowiązują w danej strefie;
- 2) określa wykaz obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym.

2. Projekt uchwały, o której mowa w ust. 1, opracowuje zarząd województwa.

3. Zarząd województwa, sporządzając projekt uchwały, o której mowa w ust. 1, zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

4. Projekt uchwały, o której mowa w ust. 1, wymaga uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska i zaopiniowania przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

5. Projekt uchwały, o której mowa w ust. 1, w części dotyczącej wprowadzenia zakazów, wymienionych w art. 24 ust. 1a, wymaga uzgodnienia z właściwą miejscowo radą gminy.

6. Uzgodnienia, o którym mowa w ust. 5, dokonuje się w trybie art. 106 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, z zastrzeżeniem że brak przedstawienia stanowiska w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały, jest uważane za uzgodnienie projektu.

¹⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 24 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

7.¹²⁾ Rada gminy może odmówić uzgodnienia projektu uchwały, o której mowa w ust. 1, wyłącznie w przypadku, gdy wprowadzenie zakazów, wymienionych w art. 24 ust. 1a, prowadziłyby do ograniczenia możliwości rozwojowych gminy wynikających z ustaleń planu ogólnego gminy lub miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w stopniu nieproporcjonalnym do wartości jakie obszar chronionego krajobrazu ma chronić.

8. Zmiana uchwały, o której mowa w ust. 1, następuje w takim trybie, w jakim jest ona uchwalana.

Art. 24. 1. Na obszarze chronionego krajobrazu mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 2) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- 7) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 8) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
 - b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne– z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;
- 9) lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 200 m od linii brzegów klifowych oraz w pasie technicznym brzegu morskiego.

1a. Na obszarze chronionego krajobrazu, dla terenów:

- 1) objętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego i położonych w strefach, o których mowa w art. 23a ust. 1 pkt 1, wprowadza się zakazy:
 - a) lokalizowania nowych obiektów budowlanych,
 - b) zalesiania;
- 2) nieobjętych miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego położonych w strefach, o których mowa w art. 23a ust. 1 pkt 1, wprowadza się zakazy:
 - a) lokalizowania nowych obiektów budowlanych,
 - b) lokalizowania nowych obiektów budowlanych odbiegających od lokalnej formy architektonicznej,
 - c) lokalizowania nowych obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 2 kondygnacje lub 7 m,
 - d) zalesiania.

1b. Na obszarze chronionego krajobrazu zakazuje się niszczenia i uszkodzenia obiektów o istotnym znaczeniu historycznym i kulturowym wskazanych w uchwale, o której mowa w art. 23a ust. 1.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1–1b, nie dotyczą:

- 1) wykonywania zadań na rzecz obronności kraju i bezpieczeństwa państwa;
- 2) prowadzenia akcji ratowniczej oraz działań związanych z bezpieczeństwem powszechnym;
- 3) realizacji inwestycji celu publicznego;
- 4) wykonywania zadań wynikających z planu ochrony, zadań ochronnych lub planu zadań ochronnych.

3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie dotyczy realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko wykazała brak negatywnego wpływu na ochronę przyrody i ochronę krajobrazu obszaru chronionego krajobrazu.

3a. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, nie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu należącego do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub do IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, znajdującego się w obrębie zadrzewienia.

4. Uchwała, o której mowa w art. 23 ust. 2, może określać odległości mniejsze niż określone w ust. 1 pkt 8 i 9, w sposób prowadzący do zwiększenia swobody w zakresie zagospodarowania i użytkowania terenu.

Art. 24a. 1. Właściciele obiektów budowlanych wzniesionych przed dniem wejścia w życie planu ochrony dla parku krajobrazowego oraz uchwały, o której mowa w art. 23a ust. 1, naruszających przepisy tych aktów nie są zobowiązani do ich dostosowania.

2. Samorząd województwa, na wniosek właściciela obiektu budowlanego, wzniesionego przed dniem wejścia w życie aktów, o których mowa w ust. 1, rażąco naruszającego ich przepisy, może pokryć koszty dostosowania tego obiektu budowlanego do wymagań tych aktów.

Art. 25. 1. Sieć obszarów Natura 2000 obejmuje:

- 1) obszary specjalnej ochrony ptaków;
- 2) specjalne obszary ochrony siedlisk;
- 3) obszary mające znaczenie dla Wspólnoty.

2. Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–4 i 6–9.

Art. 26. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, w tym siedliska przyrodnicze i gatunki o znaczeniu priorytetowym, oraz wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000, a także kryteria wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania za obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia jako specjalne obszary ochrony siedlisk oraz obszarów kwalifikujących się do wyznaczenia jako obszary specjalnej ochrony ptaków, mając na uwadze zachowanie poszczególnych cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej, na podstawie których jest wyznaczana sieć obszarów Natura 2000.

Art. 27. 1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracowuje projekt listy obszarów Natura 2000, zgodnie z przepisami prawa Unii Europejskiej.

2. Projekt, o którym mowa w ust. 1, wymaga zasięgnięcia opinii właściwych miejscowo rad gmin. Niezłożenie opinii w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu uznaje się za brak uwag.

3. Minister właściwy do spraw środowiska, po uzyskaniu zgody Rady Ministrów, przekazuje Komisji Europejskiej:

- 1) listę proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty;
- 2) szacunek dotyczący współfinansowania przez Wspólnotę ochrony obszarów wyznaczonych ze względu na typy siedlisk przyrodniczych oraz gatunki roślin i zwierząt o znaczeniu priorytetowym;
- 3) listę obszarów specjalnej ochrony ptaków.

Art. 27a. 1. Wyznaczenie obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk, zmiana jego granic lub likwidacja następują w drodze rozporządzenia ministra właściwego do spraw środowiska, które określa nazwę, położenie administracyjne, obszar i mapę obszaru, cel i przedmiot ochrony. Minister właściwy do spraw środowiska, wydając rozporządzenie, kieruje się stanem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz koniecznością zachowania szczególnie cennych lub zagrożonych składników różnorodności biologicznej.

2. Nadzór nad obszarem Natura 2000 lub proponowanym obszarem mającym znaczenie dla Wspólnoty, znajdującym się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, sprawuje właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska lub na obszarach morskich – dyrektor urzędu morskiego, z zastrzeżeniem art. 32 ust. 5.

3. Zmiana granic lub likwidacja obszaru specjalnej ochrony ptaków lub specjalnego obszaru ochrony siedlisk następuje, jeżeli jest to uzasadnione naturalnymi zmianami stwierdzonymi w wyniku monitoringu i nadzoru, o którym mowa w art. 31, oraz po uzyskaniu zgody Komisji Europejskiej.

4. Specjalne obszary ochrony siedlisk minister właściwy do spraw środowiska wyznacza po uzgodnieniu z Komisją Europejską w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia tego obszaru przez Komisję Europejską jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty.

Art. 28. 1.¹⁶⁾ Dla obszaru Natura 2000 sprawujący nadzór nad obszarem sporządza projekt planu zadań ochronnych, biorąc pod uwagę cele ochrony obszaru. Pierwszy projekt sporządza się w terminie 6 lat od dnia zatwierdzenia obszaru przez Komisję Europejską jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty lub od dnia wyznaczenia obszaru specjalnej ochrony ptaków.

2. (uchylony)¹⁷⁾

3. Sporządzający projekt planu zadań ochronnych, o którym mowa w ust. 1, umożliwi zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu.

4. Sporządzający projekt planu zadań ochronnych, o którym mowa w ust. 1, zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonym w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu.

5. Regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.¹⁸⁾

6. (uchylony)

7. (uchylony)

8. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 położonego na terenie więcej niż jednego województwa ustanawiają wspólnie, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, na których obszarze działania znajdują się części tego obszaru.

8a.¹⁹⁾ Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 może być zmieniony, jeżeli:

- 1) wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, lub
- 2) zachodzi konieczność jego aktualizacji, w szczególności w wyniku oceny aktualności planu zadań ochronnych, o której mowa w art. 31.

8b.¹⁹⁾ W przypadku uznania konieczności zmiany planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 regionalny dyrektor ochrony środowiska:

- 1) podejmuje działania w celu zmiany tego planu albo ustanowienia nowego planu zadań ochronnych dla tego obszaru – w przypadku gdy sprawuje on nadzór nad tym obszarem, albo
- 2) zwraca się o podjęcie działań, o których mowa w pkt 1, do właściwego organu sprawującego nadzór nad tym obszarem – w przypadku gdy nadzór nad tym obszarem sprawuje organ inny niż regionalny dyrektor ochrony środowiska.

9. W przypadku dokonywania zmiany planu zadań ochronnych stosuje się przepisy ust. 3 i 4.

10. Plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 zawiera:

- 1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
- 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
- 3) cele działań ochronnych;

¹⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 2 lit. a ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

¹⁷⁾ Przez art. 9 pkt 2 lit. b ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

¹⁸⁾ Zdanie drugie uchylone przez art. 9 pkt 2 lit. c ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

¹⁹⁾ Dodany przez art. 9 pkt 2 lit. d ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

- 4) określenie działań ochronnych ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, w tym w szczególności działań dotyczących:
 - a) ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk,
 - b) monitoringu stanu przedmiotów ochrony oraz monitoringu realizacji celów, o których mowa w pkt 3,
 - c) uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony;
- 5)²⁾ wskazania do zmian w istniejących planach ogólnych gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000;
- 6) wskazanie terminu sporządzenia, w razie potrzeby, planu ochrony dla części lub całości obszaru.

11. Planu zadań ochronnych nie sporządza się dla obszaru Natura 2000 lub jego części:

- 1) dla którego ustanowiono plan ochrony, o którym mowa w art. 29;
- 2) pokrywającego się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego, dla których ustanowiono plan ochrony uwzględniający zakres, o którym mowa w ust. 10;
- 3) pokrywającego się w całości lub w części z obszarem parku narodowego lub rezerwatu przyrody, dla których ustanowiono zadania ochronne uwzględniające zakres, o którym mowa w ust. 10;
- 3a) pokrywającego się w całości lub w części z obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa, dla którego ustanowiony plan urządzenia lasu uwzględnia zakres, o którym mowa w ust. 10;
- 4) znajdującego się w obszarach morskich.

11a. Projekt planu urządzenia lasu, o którym mowa w ust. 11 pkt 3a, wymaga uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 lub jego części pokrywającego się w całości lub w części z obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa.

11b. Uzgodnienia, o których mowa w ust. 11a, dokonuje się w drodze postanowienia, na które przysługuje zażalenie do ministra właściwego do spraw środowiska. W przypadku niezajęcia stanowiska przez organ uzgadniający w terminie 30 dni od dnia doręczenia wystąpienia o uzgodnienie – uzgodnienie uważa się za dokonane.

11c. Minister właściwy do spraw środowiska rozpatrując zażalenie zasięga opinii właściwej regionalnej rady ochrony przyrody. Zajęcie stanowiska następuje w terminie 30 dni.

11d. W przypadku, gdy projekt planu urządzenia lasu, o którym mowa w ust. 11 pkt 3a, obejmuje obszar Natura 2000 lub jego część, położony na obszarze dwóch albo więcej województw do uzgodnienia, o którym mowa w ust. 11a, stosuje się odpowiednio art. 57 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

12. Akt prawa miejscowego w formie zarządzenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska, o którym mowa w ust. 5, traci moc w przypadku ustanowienia planu ochrony, o którym mowa w art. 29.

13. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, dla obszaru Natura 2000:

- 1) tryb sporządzania projektu planu zadań ochronnych,
- 2) zakres prac koniecznych dla sporządzenia projektu planu zadań ochronnych,
- 3) tryb dokonywania zmian w planie zadań ochronnych

– kierując się koniecznością ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, uwzględniając ich stan oraz warunki rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru objętego planem zadań ochronnych.

Art. 29. 1. Projekt planu ochrony dla obszaru Natura 2000 lub jego części sporządza sprawujący nadzór nad obszarem.

2. Projekt planu ochrony dla obszaru Natura 2000 lub jego część wymaga zaopiniowania przez:

- 1) dyrektora regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, jeżeli obszar Natura 2000 obejmuje obszar zarządzany przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe;
- 2) dyrektora urzędu morskiego, jeżeli obszar Natura 2000 obejmuje obszar morski.

3. Minister właściwy do spraw środowiska ustanawia, w drodze rozporządzenia, plan ochrony dla obszaru Natura 2000 lub jego części na okres 20 lat, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania do właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których wyznaczono obszar Natura 2000.

4. Plan ochrony może być zmieniony, jeżeli wynika to z potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

5. Sporządzający projekt planu ochrony, o którym mowa w ust. 1, umożliwi zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu.

6. Ustanowienie planu ochrony poprzedza się przeprowadzeniem postępowania z udziałem społeczeństwa na zasadach określonych w dziale III rozdziale 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

7. W przypadku dokonywania zmiany planu ochrony dla obszaru Natura 2000 lub jego części stosuje się przepisy ust. 5 i 6.

8. Plan ochrony dla obszaru Natura 2000 zawiera:

- 1) opis granic obszaru i mapę obszaru Natura 2000;
 - 2) identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych, oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony;
 - 3) określenie warunków utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, zachowania integralności obszaru Natura 2000 oraz spójności sieci obszarów Natura 2000, odnoszących się w szczególności do:
 - a) innych form ochrony przyrody, pokrywających się z obszarem Natura 2000,
 - b) zagospodarowania przestrzennego, w tym w szczególności terenów lokalizacji zabudowy możliwej bez szkody dla obszaru Natura 2000, infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, infrastruktury turystycznej i edukacyjnej, a także obszarów, które powinny być zalesione oraz obszarów wyłączonych z zalesiania,
 - c) zagospodarowania obszarów morskich,
 - d) gospodarowania wodami,
 - e) gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej,
 - f) śródlądowych wód powierzchniowych płynących, w których powinna być zachowana lub odtworzona możliwość wędrówki ryb i innych organizmów wodnych;
 - 4)²⁾ wskazania do zmian w istniejących planach ogólnych gmin, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz planach zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, jeżeli są niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których wyznaczono obszar Natura 2000;
 - 5) określenie działań ochronnych dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony obszaru Natura 2000, ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację;
 - 6) wskaźniki właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony;
 - 7) określenie sposobów monitoringu realizacji zadań ochronnych oraz ich skutków;
 - 8) określenie sposobów monitoringu stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, będących przedmiotami ochrony.
9. Zakres działań ochronnych, o których mowa w ust. 8 pkt 5, może obejmować w szczególności:
- 1) ochronę czynną lub odtwarzanie siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, będących przedmiotem ochrony;
 - 2) utrzymanie korytarzy ekologicznych łączących obszary Natura 2000;
 - 3) rozmieszczenie obiektów i urządzeń służących celom ochrony obszaru Natura 2000;
 - 4) stosunki wodne, w tym gospodarowanie wodami;

- 5) gospodarkę rolną, leśną i rybacką, w tym:
 - a) kierunki kształtowania przestrzeni produkcyjnej,
 - b) wskazanie obszarów, które powinny być zalesione, oraz obszarów wyłączonych z zalesiania,
 - c) wskazanie śródlądowych wód powierzchniowych płynących, w których powinna być zachowana lub odtworzona możliwość wędrówki ryb i innych organizmów wodnych;
- 6) warunki zagospodarowania terenów oraz ich użytkowania, w tym w zależności od potrzeb wskazanie:
 - a) terenów przeznaczonych pod zabudowę,
 - b) lokalizacji infrastruktury technicznej i komunikacyjnej,
 - c) lokalizacji infrastruktury turystycznej i edukacyjnej.

10. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, dla obszaru Natura 2000:

- 1) tryb sporządzania projektu planu ochrony,
- 2) zakres prac koniecznych dla sporządzenia projektu planu ochrony,
- 3) tryb dokonywania zmian w planie ochrony

– kierując się potrzebą ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk, uwzględniając ich stan oraz warunki rozwoju społecznego i gospodarczego obszaru objętego planem ochrony.

Art. 30. 1. Plan ochrony ustanowiony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego położonego w granicach obszaru Natura 2000, uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 29, staje się planem ochrony dla tej części obszaru Natura 2000.

2. Plan urzędzenia lasu dla nadleśnictwa położonego w granicach obszaru Natura 2000, uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 29, staje się planem ochrony dla tej części obszaru Natura 2000.

3.²⁰⁾ Projekty planów ogólnych gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, w części dotyczącej istniejącego lub projektowanego obszaru Natura 2000, wymagają uzgodnienia z właściwym miejscowo regionalnym dyrektorem ochrony środowiska w zakresie ustaleń tych planów, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000.

Art. 31.²¹⁾ Regionalny dyrektor ochrony środowiska sporządza i przekazuje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, nie rzadziej niż co 6 lat, ocenę realizacji celów ochrony obszarów Natura 2000 zawierającą w szczególności informacje dotyczące stanu ochrony przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, podejmowanych działań ochronnych oraz wpływu tych działań na stan ochrony przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, a także ocenę aktualności planu zadań ochronnych.

Art. 32. 1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska nadzoruje funkcjonowanie obszarów Natura 2000, prowadząc ewidencję danych niezbędnych do podejmowania działań w zakresie ich ochrony.

2. Nadzór, o którym mowa w ust. 1, polega na:

- 1) wydawaniu zaleceń i wytycznych w zakresie ochrony i funkcjonowania obszarów Natura 2000;
- 2) określaniu zakresu i żądaniu informacji dotyczących ochrony i funkcjonowania obszarów Natura 2000;
- 3) kontroli realizacji ustaleń planów ochrony i planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000.

3. Regionalny dyrektor ochrony środowiska koordynuje funkcjonowanie obszarów Natura 2000 na obszarze swojego działania.

4. Na terenie zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, na którym znajduje się obszar Natura 2000, zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie miejscowy nadleśniczy, zgodnie z ustaleniami planu urzędzenia lasu.

5. W przypadku gdy obszar Natura 2000 obejmuje w całości lub w części obszar parku narodowego, sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 w granicach parku narodowego jest dyrektor parku narodowego.

²⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 24 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

²¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 9 pkt 3 ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

Art. 33. 1. Zabrania się, z zastrzeżeniem art. 34, podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- 2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- 3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, do czasu zatwierdzenia przez Komisję Europejską jako obszary mające znaczenie dla Wspólnoty i wyznaczenia ich jako specjalne obszary ochrony siedlisk.

3. Projekty polityk, strategii, planów i programów oraz zmian do takich dokumentów a także planowane przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a które nie są bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub obszarów, o których mowa w ust. 2, lub nie wynikają z tej ochrony, wymagają przeprowadzenia odpowiedniej oceny oddziaływania na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Art. 34. 1. Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary znajdujące się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

2. W przypadku gdy znaczące negatywne oddziaływanie dotyczy siedlisk i gatunków priorytetowych, zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może zostać udzielone wyłącznie w celu:

- 1) ochrony zdrowia i życia ludzi;
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego;
- 3) uzyskania korzystnych następstw o pierwszorzędym znaczeniu dla środowiska przyrodniczego;
- 4) wynikającym z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, po uzyskaniu opinii Komisji Europejskiej.

Art. 35. 1. Wydając zezwolenie, o którym mowa w art. 34 ust. 1, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, w porozumieniu z zarządcą terenu, stosownie do skali i rodzaju negatywnego oddziaływania na cele ochrony obszaru Natura 2000, ustala zakres, miejsce, termin i sposób wykonania kompensacji przyrodniczej, zobowiązując do jej wykonania nie później niż w terminie rozpoczęcia działań powodujących negatywne oddziaływanie.

2. Koszty kompensacji przyrodniczej ponosi podmiot realizujący plan lub przedsięwzięcie.

2a. Za utrzymanie siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt, utworzonych w ramach kompensacji przyrodniczej, jak również za monitorowanie ich stanu odpowiada:

- 1) sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000, na terenie którego została wykonana kompensacja;
- 2) regionalny dyrektor ochrony środowiska na terenie znajdującym się poza obszarem Natura 2000.

3. Regionalny dyrektor ochrony środowiska lub dyrektor urzędu morskiego nadzoruje wykonanie kompensacji przyrodniczej.

4. Regionalny dyrektor ochrony środowiska lub dyrektor urzędu morskiego składa informacje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska o:

- 1) ustalonym zakresie kompensacji przyrodniczej, o której mowa w ust. 1, w terminie 30 dni od dnia wydania zezwolenia, o którym mowa w art. 34 ust. 1, na realizację działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000;
- 2) wykonanej kompensacji przyrodniczej w terminie 30 dni od dnia zakończenia realizacji działań kompensacyjnych.

5. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska składa informacje, o których mowa w ust. 4, ministrowi właściwemu do spraw środowiska.

6. Minister właściwy do spraw środowiska informuje Komisję Europejską o ustalonym zakresie kompensacji przyrodniczej przed jej wdrożeniem oraz przed realizacją planu lub działania.

7. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe sposoby i formy składania informacji, o których mowa w ust. 4, kierując się koniecznością ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt i ich siedlisk.

Art. 35a. W przypadku działań przewidzianych do realizacji w ramach planowanych przedsięwzięć zezwolenie, o którym mowa w art. 34 ust. 1, zastępuje się decyzją o środowiskowych uwarunkowaniach lub uzgodnieniem z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, w rozumieniu ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Do decyzji stosuje się odpowiednio przepisy art. 34 i 35.

Art. 36. 1. Na obszarach Natura 2000, z zastrzeżeniem ust. 2, nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem urządzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu oraz działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i rybacka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie oddziałuje znacząco negatywnie na cele ochrony obszaru Natura 2000.

2. Prowadzenie działalności, o której mowa w ust. 1, na obszarach Natura 2000 wchodzących w skład parków narodowych i rezerwatów przyrody, jest dozwolone wyłącznie w zakresie, w jakim nie narusza to zakazów obowiązujących na tych obszarach.

3. Jeżeli działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka lub rybacka wymaga dostosowania do wymogów ochrony obszaru Natura 2000, na którym nie mają zastosowania programy wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, regionalny dyrektor ochrony środowiska może zawrzeć umowę z właścicielem lub posiadaczem obszaru, z wyjątkiem zarządców nieruchomości Skarbu Państwa, która zawiera wykaz niezbędnych działań, sposoby i terminy ich wykonania oraz warunki i terminy rozliczenia należności za wykonane czynności, a także wartość rekompensaty za utracone dochody wynikające z wprowadzonych ograniczeń.

Art. 37. 1. Jeżeli działania mogące znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszaru znajdującego się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, zostały podjęte bez uzyskania zezwolenia, o którym mowa w art. 34, lub uzgodnienia lub decyzji, o których mowa w art. 35a, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, wydaje decyzję, w której nakazuje, w zależności od potrzeb, ich natychmiastowe wstrzymanie lub podjęcie niezbędnych działań zapobiegawczych lub działań naprawczych.

2. Jeżeli działania na obszarze Natura 2000 zostały podjęte sprzecznie z ustaleniami planu zadań ochronnych lub planu ochrony, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, wydaje decyzję, o której mowa w ust. 1, chyba że przeprowadzona ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko lub ocena oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 wykazała brak znaczącego negatywnego oddziaływania na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym na cele działań ochronnych określone w planie zadań ochronnych lub planie ochrony, albo mimo znaczącego negatywnego oddziaływania spełnione są przesłanki, o których mowa w art. 34.

3. Jeżeli w stosunku do działań, o których mowa w ust. 1 i 2, jest prowadzone postępowanie, o którym mowa w art. 48, art. 49f albo art. 50 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, zawiesza postępowanie w sprawie wydania decyzji, o której mowa w ust. 1, do czasu zakończenia przez właściwy organ postępowania prowadzonego na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane.

4. W przypadku działań, o których mowa w ust. 1 i 2, do których mają jednocześnie zastosowanie przepisy ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2020 r. poz. 2187), nie prowadzi się postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w ust. 1.

Art. 37a. 1. Jeżeli w decyzji, o której mowa w art. 37 ust. 1, nakazuje się podjęcie niezbędnych działań zapobiegawczych lub działań naprawczych, w decyzji tej określa się:

- 1) stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko;
- 2) zakres i sposób przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub działań naprawczych, w tym czynności zmierzających do ograniczenia oddziaływania na obszar Natura 2000 lub obszar znajdujący się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1;
- 3) termin rozpoczęcia i zakończenia działań zapobiegawczych lub działań naprawczych.

2. Przez działania zapobiegawcze i działania naprawcze rozumie się odpowiednio działania zapobiegawcze i działania naprawcze, o których mowa w ustawie z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.

3. Ustalając kolejność, zakres i sposób podejmowania działań naprawczych, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, kieruje się charakterem, zasięgiem i rozmiarem negatywnego oddziaływania, a także możliwością naturalnej naprawy elementów przyrodniczych na obszarze, na którym negatywne oddziaływanie wystąpiło.

4. Regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, wydaje decyzję, o której mowa w art. 37 ust. 1, po zasięgnięciu opinii dyrektora parku narodowego – w odniesieniu do negatywnego oddziaływania na obszarze parku narodowego.

Art. 37b. W decyzji, o której mowa w art. 37 ust. 1, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektor właściwego urzędu morskiego, może nałożyć obowiązek prowadzenia badań zanieczyszczenia gleby i ziemi lub pomiarów zawartości substancji w wodzie, w tym pobierania próbek, lub monitoringu przyrodniczego różnorodności biologicznej i krajobrazowej, określając:

- 1) zakres badań, pomiarów lub monitoringu;
- 2) metodykę prowadzenia badań, pomiarów lub monitoringu;
- 3) termin i formę przedkładania wyników badań, pomiarów lub monitoringu regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektorowi właściwego urzędu morskiego.

Art. 37c. 1. Jeżeli działania mogące znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszaru znajdującego się na liście, o której mowa w art. 27 ust. 3 pkt 1, zostały podjęte przez więcej niż jeden podmiot, odpowiedzialność tych podmiotów jest solidarna.

2. Jeżeli działania, o których mowa w ust. 1, zostały podjęte za zgodą lub wiedzą władającego powierzchnią ziemi, jest on obowiązany do prowadzenia działań zapobiegawczych lub działań naprawczych, a także do prowadzenia monitoringu solidarnie z podmiotem, który je podjął. Przez władającego powierzchnią ziemi rozumie się podmiot, o którym mowa w art. 3 pkt 44 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, decyzję, o której mowa w art. 37 ust. 1, kieruje się także do władającego powierzchnią ziemi.

Art. 37d. Podmiot obowiązany do przeprowadzenia działań zapobiegawczych lub działań naprawczych informuje regionalnego dyrektora ochrony środowiska, a na obszarach morskich – dyrektora właściwego urzędu morskiego, o ich zakończeniu.

Art. 38. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska składa do Komisji Europejskiej raporty i notyfikacje dotyczące obszarów Natura 2000 oraz występuje o opinie w sprawie tych obszarów.

Art. 39. Koszty związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem sieci obszarów Natura 2000 w zakresie nieobjętym finansowaniem przez Wspólnotę są finansowane z budżetu państwa, a także z budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Art. 40. 1. Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

2. Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

3. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, kryteria uznawania tworów przyrody żywej i nieożywionej za pomniki przyrody, kierując się potrzebą ochrony drzew i krzewów ze względu na ich wielkość, wiek, pokrój i znaczenie historyczne, a odnośnie tworów przyrody nieożywionej – ze względu na ich znaczenie naukowe, estetyczne i krajobrazowe.

Art. 41. 1. Stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

2. Stanowiskami dokumentacyjnymi mogą być także miejsca występowania kopalnych szczątków roślin lub zwierząt.

Art. 42. Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzeczka, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Art. 43. Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

Art. 44. 1. Ustanowienie pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego następuje w drodze uchwały rady gminy.

2. Uchwała rady gminy, o której mowa w ust. 1, określa nazwę danego obiektu lub obszaru, jego położenie, sprawującego nadzór, szczególne cele ochrony, w razie potrzeby ustalenia dotyczące jego czynnej ochrony oraz zakazy właściwe dla tego obiektu, obszaru lub jego części, wybrane spośród zakazów wymienionych w art. 45 ust. 1.

2a. Podejmując uchwałę w sprawie ustanowienia zespołu przyrodniczo-krajobrazowego rada gminy uwzględni istniejące na tym terenie obszary parków kulturowych.

3. Zniesienia formy ochrony przyrody, o której mowa w ust. 1, dokonuje rada gminy w drodze uchwały.

3a. Projekty uchwał, o których mowa w ust. 1 i 3, wymagają uzgodnienia z właściwym regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

3b. Uzgodnienia, o którym mowa w ust. 3a, dokonuje się w trybie art. 106 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, z zastrzeżeniem że brak przedstawienia stanowiska w terminie miesiąca od dnia otrzymania projektu uchwały, jest uważane za uzgodnienie projektu.

4. Zniesienie formy ochrony przyrody, o której mowa w ust. 1, następuje w razie utraty wartości przyrodniczych i krajobrazowych, ze względu na które ustanowiono formę ochrony przyrody, lub w razie konieczności realizacji inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych lub zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego.

5. Zniesienie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego następuje również w przypadku ustanowienia parku kulturowego.

Art. 45. 1. W stosunku do pomnika przyrody, stanowiska dokumentacyjnego, użytku ekologicznego lub zespołu przyrodniczo-krajobrazowego mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów na obszarach użytków ekologicznych, utworzonych w celu ochrony stanowisk, siedlisk lub ostoi roślin i grzybów chronionych;
- 11) umieszczania tablic reklamowych.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

- 1) prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 2) realizacji inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody;
- 3) zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa;
- 4) likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

3.²²⁾ Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do inwestycji strategicznych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 103a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

²²⁾ Dodany przez art. 9 pkt 4 ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

Art. 45a. 1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska koordynuje funkcjonowanie form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2–4 i 6–9.

2. Koordynacja, o której mowa w ust. 1, polega w szczególności na prawie żądania informacji dotyczących funkcjonowania form ochrony przyrody wskazanych w ust. 1 i publikowaniu rekomendacji w tym zakresie.

Art. 46. 1. Ochrona gatunkowa obejmuje okazy gatunków oraz siedliska i ostoje roślin, zwierząt i grzybów.

2. Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

3. W celu ochrony ostoi i stanowisk roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową lub ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być ustalane strefy ochrony.

Art. 47. 1. Rośliny, zwierzęta i grzyby gatunków zagrożonych wyginięciem w środowisku przyrodniczym podlegają ochronie ex situ w ogrodach zoologicznych, ogrodach botanicznych lub bankach genów.

2. Ochrona ex situ gatunków, o których mowa w ust. 1, powinna zmierzać do przywrócenia osobników tych gatunków do środowiska przyrodniczego.

Art. 48. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) gatunki roślin:
 - a) objętych ochroną ścisłą, z wyszczególnieniem gatunków wymagających ochrony czynnej,
 - b) objętych ochroną częściową,
 - c) objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
 - d) wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk,
- 2) właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków roślin zakazy wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 51 ust. 1 i 1a, oraz odstępstwa od zakazów wybrane spośród odstępstw, o których mowa w art. 51 ust. 2,
- 3) sposoby ochrony gatunków, w tym wielkość stref ochrony

– kierując się potrzebą ochrony dziko występujących roślin, ich siedlisk, ostoi lub stanowisk oraz wymaganiami ekologicznymi, naukowymi i kulturowymi, a także biorąc pod uwagę obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa Unii Europejskiej.

Art. 49. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) gatunki:
 - a) zwierząt objętych ochroną ścisłą, z wyszczególnieniem gatunków wymagających ochrony czynnej,
 - b) zwierząt objętych ochroną częściową,
 - c) zwierząt objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
 - d) (uchylona)
 - e) zwierząt wymagających ustalenia stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania,
- 2) właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków zwierząt zakazy wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 52 ust. 1 i 1a, oraz odstępstwa od zakazów wybrane spośród odstępstw, o których mowa w art. 52 ust. 2,
- 3) sposoby ochrony gatunków, w tym wielkość stref ochrony

– kierując się potrzebą ochrony dziko występujących zwierząt, ich siedlisk, ostoi lub stanowisk oraz wymaganiami ekologicznymi, naukowymi i kulturowymi, a także biorąc pod uwagę obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa Unii Europejskiej.

Art. 50. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) gatunki grzybów:
 - a) objętych ochroną ścisłą,
 - b) objętych ochroną częściową,

- c) objętych ochroną częściową, które mogą być pozyskiwane, oraz sposoby ich pozyskiwania,
 - d) wymagających ustalenia stref ochrony ich ostoi lub stanowisk,
- 2) właściwe dla poszczególnych gatunków lub grup gatunków grzybów zakazy wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 51 ust. 1 i 1a, oraz odstępstwa od zakazów wybrane spośród odstępstw, o których mowa w art. 51 ust. 2,
 - 3) sposoby ochrony gatunków, w tym wielkość stref ochrony

– kierując się potrzebą ochrony dziko występujących grzybów, ich siedlisk, ostoi lub stanowisk oraz wymaganiami ekologicznymi, naukowymi i kulturowymi, a także biorąc pod uwagę obowiązujące w tym zakresie przepisy prawa Unii Europejskiej.

Art. 51. 1. W stosunku do dziko występujących roślin lub grzybów gatunków objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) umyślnego niszczenia;
- 2) umyślnego zrywania lub uszkodzania;
- 3) niszczenia ich siedlisk lub ostoi;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, stosowania środków chemicznych, niszczenia ściółki leśnej lub niszczenia gleby w ostojach;
- 5) hodowli;
- 6) pozyskiwania lub zbioru;
- 7) przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków;
- 8) zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu okazów gatunków;
- 9) wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków;
- 10) umyślnego przemieszczania w środowisku przyrodniczym;
- 11) umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

1a. W stosunku do innych niż dziko występujących roślin lub grzybów gatunków objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) hodowli;
- 2) przetrzymywania lub posiadania okazów gatunków;
- 3) zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu okazów gatunków;
- 4) wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków;
- 5) umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

2. W stosunku do gatunków roślin lub grzybów objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i jeżeli nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin lub grzybów, odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1 i 1a, dotyczące:

- 1) wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie zakazów;
- 2) usuwania roślin oraz grzybów niszczących materiały lub obiekty budowlane;
- 3) pozyskiwania gatunków, o których mowa w art. 48 pkt 1 lit. c oraz art. 50 pkt 1 lit. c, przez podmioty, które uzyskały zezwolenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska na ich pozyskiwanie;
- 4) przetrzymywania, posiadania, zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, a także wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków, o których mowa w art. 48 pkt 1 lit. c oraz art. 50 pkt 1 lit. c, pozyskanych na podstawie zezwolenia, o którym mowa w pkt 3;
- 5) przetrzymywania, posiadania, zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, a także wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków pozyskanych poza granicę państwa i wwiezionych z zagranicy na podstawie zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

3. Odstępstwo od zakazu, o którym mowa w ust. 2 pkt 1, nie dotyczy gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. WE L 206 z 22.07.1992, str. 7, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 102).

Art. 52. 1. W stosunku do dziko występujących zwierząt gatunków objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) umyślnego zabijania;
- 2) umyślnego okaleczania lub chwytania;
- 3) umyślnego niszczenia ich jaj, postaci młodocianych lub form rozwojowych;
- 4) transportu;
- 5) chowu lub hodowli;
- 6) zbierania, pozyskiwania, przetrzymywania, posiadania lub preparowania okazów gatunków;
- 7) niszczenia siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania;
- 8) niszczenia, usuwania lub uszkodzenia gniazd, mrowisk, nor, legowisk, żeremi, tam, tarlisk, zimowisk lub innych schronień;
- 9) umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień;
- 10) zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu w celu sprzedaży okazów gatunków;
- 11) wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków;
- 12) umyślnego płoszenia lub niepokojenia;
- 13) umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących;
- 14) fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie;
- 15) umyślnego przemieszczania z miejsc regularnego przebywania na inne miejsca;
- 16) umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

1a. W stosunku do innych niż dziko występujących zwierząt gatunków objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone następujące zakazy:

- 1) umyślnego zabijania;
- 2) umyślnego niszczenia ich jaj, postaci młodocianych lub form rozwojowych;
- 3) transportu;
- 4) chowu lub hodowli;
- 5) przetrzymywania, posiadania lub preparowania okazów gatunków;
- 6) zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny lub transportu w celu sprzedaży okazów gatunków;
- 7) wwożenia z zagranicy lub wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków;
- 8) umyślnego wprowadzania do środowiska przyrodniczego.

2. W stosunku do gatunków zwierząt objętych ochroną gatunkową mogą być wprowadzone, w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i jeżeli nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków zwierząt, odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1 i 1a, dotyczące:

- 1) usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd z budek dla ptaków i ssaków;
- 2) usuwania od dnia 16 października do końca lutego gniazd ptasich z obiektów budowlanych lub terenów zieleni, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne;
- 3) chwytania na terenach zabudowanych przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabłąkanych zwierząt i przemieszczania ich do miejsc regularnego przebywania;
- 4) chwytania zwierząt rannych lub osłabionych w celu udzielenia im pomocy weterynaryjnej i przemieszczania ich do ośrodków rehabilitacji zwierząt;
- 5) zapobiegania poważnym szkodom w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innych rodzajów mienia;
- 6) pozyskiwania okazów gatunków, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. c, przez podmioty, które uzyskały zezwolenie regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska na ich pozyskiwanie;

- 7) przetrzymywania, posiadania, zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, a także wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. c, pozyskanych na podstawie zezwolenia, o którym mowa w pkt 6;
- 8) przetrzymywania, posiadania, zbywania, oferowania do sprzedaży, wymiany, darowizny, a także wywożenia poza granicę państwa okazów gatunków pozyskanych poza granicą państwa i wwiezionych z zagranicy na podstawie zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska;
- 9) zbierania i przechowywania piór ptaków;
- 10) wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki leśnej lub rolnej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie zakazów.

3. (uchylony)

4. W przypadku gatunków ptaków zapobieganie poważnym szkodom, o którym mowa w ust. 2 pkt 5, odnosi się do zbóż, inwentarza żywego, lasów, rybostanu lub wody.

5. Odstępstwo od zakazu, o którym mowa w ust. 2 pkt 10, nie dotyczy gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, a także chronionych gatunków ptaków.

6. Wprowadzenie odstępstwa, o którym mowa w ust. 2 pkt 10, jest możliwe w sytuacji braku znacząco negatywnego wpływu gospodarki leśnej lub rolnej na stan zachowania gatunku.

Art. 52a. 1. (uchylony)

2. Gospodarka rybacka nie narusza zakazów, o których mowa w art. 52 ust. 1 pkt 1–4, 7, 8, 12, 13 i 15, jeżeli jest prowadzona na podstawie wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki rybackiej, których ustalenia zapewniają, że czynności wykonywane zgodnie z nimi nie są szkodliwe dla zachowania gatunku we właściwym stanie ochrony.

3. (uchylony)

4. Minister właściwy do spraw rybołówstwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska może określić, w drodze rozporządzenia, wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki rybackiej, o których mowa w ust. 2, kierując się potrzebą zachowania gatunków chronionych we właściwym stanie ochrony, w szczególności gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty i chronionych gatunków ptaków, uwzględniając wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz cechy regionalne i lokalne.

Art. 52b. 1. Właściciel lasu w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach stosuje wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej.

2. Wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej określają sposób postępowania właściciela lasu podczas przygotowywania i realizacji działań w zakresie gospodarki leśnej.

3. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej, kierując się potrzebą zapewnienia ochrony gatunków, w szczególności gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty i chronionych gatunków ptaków, uwzględniając cele i zasady gospodarki leśnej określone w ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach, a także wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe.

4. Wymagania dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej uwzględniają potrzebę zapobiegania:

- 1) w odniesieniu do gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory w ich naturalnym zasięgu:
 - a) celowemu chwytności lub zabijaniu dziko występujących okazów tych gatunków,
 - b) celowemu niepokojeniu okazów tych gatunków, w szczególności w okresie rozrodu, wychowu młodych, snu zimowego i migracji,
 - c) celowemu niszczeniu lub wybieraniu jaj okazów tych gatunków,
 - d) pogarszaniu stanu lub niszczeniu terenów rozrodu lub odpoczynku okazów tych gatunków,
 - e) celowemu zrywaniu, zbieraniu, ściąnaniu, wyrywaniu lub niszczeniu dziko występujących roślin w naturalnym zasięgu okazów tych gatunków;
- 2) w odniesieniu do chronionych gatunków ptaków:
 - a) umyślnemu zabijaniu okazów tych gatunków,
 - b) umyślnemu niszczeniu lub uszkodzeniu gniazd i jaj okazów tych gatunków lub usuwaniu ich gniazd,
 - c) umyślnemu płoszeniu tych ptaków, w szczególności w okresie lęgowym i wychowu młodych, jeżeli mogłoby to wpłynąć na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku tych ptaków.

Art. 53. Regionalny dyrektor ochrony środowiska może wprowadzić na terenie województwa, na czas określony, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, ochronę gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, nieobjętych ochroną określoną w przepisach, o których mowa w art. 48–50, a także właściwe dla nich zakazy wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 51 ust. 1 i 1a oraz art. 52 ust. 1 i 1a, a także odstępstwa od zakazów wybrane spośród odstępstw, o których mowa w art. 51 ust. 2 oraz art. 52 ust. 2.

Art. 54. 1. Chwywanie lub zabijanie dziko występujących zwierząt, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. a i b, nie może być wykonywane przy użyciu urządzeń, sposobów lub metod działających na dużą skalę lub niewybiórczo, mogących powodować lokalny zanik lub poważne zaburzenia populacji tych zwierząt, a w szczególności przy użyciu:

- 1) oślepionych lub okaleczonych zwierząt jako wabików;
- 2) urządzeń odtwarzających nagrania głosów zwierząt;
- 3) urządzeń elektrycznych lub elektronicznych, mogących zabijać lub ogłuszać;
- 4) sztucznych źródeł światła;
- 5) luster i innych urządzeń oślepiających;
- 6) urządzeń wizyjnych ułatwiających strzelanie w nocy, w tym powiększających lub przetwarzających obraz oraz oświetlających cel;
- 7) materiałów wybuchowych;
- 8) sieci działających niewybiórczo;
- 9) pułapek działających niewybiórczo;
- 10) kusz;
- 11) trucizn lub przynęt zatrutych albo zawierających środki usypiające;
- 12) gazów i dymów stosowanych do wypłaszania;
- 13) automatycznej lub półautomatycznej broni z magazynkiem mieszczącym więcej niż 2 naboje;
- 14) statków powietrznych;
- 15) pojazdów silnikowych w ruchu;
- 16) siodeł, lepów i haków;
- 17) łodzi prowadzonych z prędkością większą niż 5 kilometrów na godzinę.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, nie dotyczy połowu ryb dokonywanego przez wytwarzanie w wodzie pola elektrycznego charakterystycznego dla prądu stałego lub impulsowego.

Art. 55. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, sposoby obrączkowania ptaków, wzory obrączek oraz materiały, z jakich mogą być wykonane obrączki, kierując się potrzebą ochrony ptaków przed niekontrolowanym i niewłaściwym obrączkowaniem.

Art. 56. 1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska może zezwolić w stosunku do gatunków:

- 1) objętych ochroną ścisłą – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust. 1 pkt 9 i ust. 1a pkt 4 oraz art. 52 ust. 1 pkt 1, 3, 11 i 16 i ust. 1a pkt 1, 7 i 8;
- 2) objętych ochroną ścisłą i częściową – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust. 1 i 1a oraz art. 52 ust. 1 i 1a, jeżeli zezwolenie dotyczy obszaru wykraczającego poza granice dwóch województw lub jeżeli ma to związek z działaniami podejmowanymi przez ministra właściwego do spraw środowiska, w tym dotyczącymi realizacji programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej, programów ochrony gatunków zagrożonych wyginięciem lub umów międzynarodowych.

2. Regionalny dyrektor ochrony środowiska na obszarze swojego działania i na obszarach morskich może zezwolić w stosunku do gatunków:

- 1) objętych ochroną częściową – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust. 1 i 1a oraz art. 52 ust. 1 i 1a;
- 2) objętych ochroną ścisłą – na czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust. 1 pkt 1–8, 10 i 11 i ust. 1a pkt 1–3 i 5 oraz art. 52 ust. 1 pkt 2, 4–10 i 12–15 i ust. 1a pkt 2–6.

2a. W przypadku, o którym mowa w ust. 2, w odniesieniu do obszarów morskich, właściwość miejscową regionalnego dyrektora ochrony środowiska ustala się wzdłuż wybrzeża na terenie danego województwa.

2b. Minister właściwy do spraw środowiska na obszarze parku narodowego może, po zasięgnięciu opinii dyrektora parku narodowego, zezwolić w stosunku do gatunków objętych ochroną na czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust. 1 i 1a oraz art. 52 ust. 1 i 1a.

2c. Zezwolenia, w stosunku do dziko występujących zwierząt gatunków objętych ochroną ścisłą, na czynności podlegające zakazom, o których mowa w art. 52 ust. 1 pkt 1 i 3, wydaje na obszarze swojego działania regionalny dyrektor ochrony środowiska, jeżeli wynikają one z prowadzenia zabiegów gospodarczych w leśnictwie.

3. (uchylony)

4. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1, 2, 2b i 2c, z zastrzeżeniem ust. 4c, 4d i 5, mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów oraz:

- 1) leżą w interesie ochrony dziko występujących gatunków roślin, zwierząt, grzybów lub ochrony siedlisk przyrodniczych lub
- 2) wynikają z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innych rodzajów mienia, lub
- 3) leżą w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego, lub
- 4) są niezbędne w realizacji badań naukowych, działań edukacyjnych lub celów związanych z odbudową populacji, reintrodukcją gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, albo do celów działań reprodukcyjnych, w tym do sztucznego rozmnażania roślin, lub
- 5) umożliwiają, w ściśle kontrolowanych warunkach, selektywnie i w ograniczonym stopniu, zbiór, pozyskiwanie lub przetrzymywanie okazów roślin lub grzybów oraz chwytanie, pozyskiwanie lub przetrzymywanie okazów zwierząt gatunków objętych ochroną w liczbie określonej przez wydającego zezwolenie, lub
- 6) w przypadku gatunków objętych ochroną ścisłą, gatunków ptaków oraz gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory – wynikają z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska, lub
- 7) w przypadku gatunków innych niż wymienione w pkt 6 – wynikają ze słusznego interesu strony lub koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska.

4a. Warunek wydania zezwolenia, o którym mowa w ust. 4 pkt 6, w przypadku gatunków ptaków dotyczy jedynie wydania zezwolenia na niszczenie siedlisk lub ostoi, będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania.

4b. Warunek wydania zezwolenia, o którym mowa w ust. 4 pkt 2, w przypadku gatunków ptaków dotyczy szkód w odniesieniu do zbóż, inwentarza żywego, lasów, rybostanu lub wody.

4c. Zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do gatunków ptaków, określonym w art. 52 ust. 1 pkt 13, mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli czynności te nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków zwierząt.

4d. Zezwolenia na czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust. 1 pkt 9 i ust. 1a pkt 4 oraz art. 52 ust. 1 pkt 11 i ust. 1a pkt 7, mogą być wydane, jeżeli czynności te nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów.

5. Zezwolenia na pozyskiwanie roślin, zwierząt lub grzybów gatunków, o których mowa w art. 48 pkt 1 lit. c, art. 49 pkt 1 lit. c oraz art. 50 pkt 1 lit. c, mogą być wydane, jeżeli nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów.

6. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1, 2, 2b i 2c, mogą być wydane na wniosek zawierający odpowiednio:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) cel wykonania wnioskowanych czynności;
- 3) opis czynności, na którą może być wydane zezwolenie;

- 4) nazwę gatunku lub gatunków, których będą dotyczyły działania, w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 5) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy wnioski, o ile jest to możliwe do ustalenia;
- 6) wskazanie sposobu, metody i stosowanych urządzeń do chwytania, odławiania lub zabijania zwierząt albo sposobu zbioru roślin i grzybów lub sposobu wykonania innych czynności, na które może być wydane zezwolenie, a także miejsca i czasu wykonania czynności oraz wynikających z tego zagrożeń;
- 7) wskazanie podmiotu, który będzie chwycił lub zabijał zwierzęta.

6a. Wniosek, o którym mowa w ust. 6, składa się w:

- 1) postaci papierowej albo
- 2) formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2024 r. poz. 307 i 1222).

6b. Formularz wniosku, o którym mowa w ust. 6, w formie dokumentu elektronicznego minister właściwy do spraw środowiska udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

7. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1, 2, 2b i 2c, zawierają odpowiednio:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) nazwę gatunku lub gatunków, których będą dotyczyły działania, w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 3) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy zezwolenie, o ile jest to możliwe do ustalenia;
- 4) opis czynności, na które wydaje się zezwolenie;
- 5) wskazanie dozwolonych metod i sposobów chwytania, odławiania lub zabijania zwierząt albo sposobów zbioru roślin i grzybów lub sposobów wykonania innych czynności, na które wydaje się zezwolenie;
- 6) określenie czasu i miejsca wykonania czynności, których dotyczy zezwolenie;
- 7) wskazanie podmiotu, który będzie chwycił lub zabijał zwierzęta;
- 8) określenie terminu złożenia informacji o wykorzystaniu zezwolenia;
- 9) warunki realizacji wynikające z potrzeb ochrony populacji chronionych gatunków roślin, zwierząt lub grzybów i ich siedlisk.

7a. Organy właściwe do wydania zezwoleń, o których mowa w ust. 1, 2, 2b i 2c, dokonują kontroli spełniania warunków określonych w wydanych przez siebie zezwoleniach.

7b. Czynności kontrolne są wykonywane przez osoby posiadające imienne upoważnienie wydane przez organy właściwe do wydania zezwoleń, o których mowa w ust. 1, 2, 2b i 2c.

7c. Upoważnienie, o którym mowa w ust. 7b, zawiera wskazanie osoby upoważnionej do wykonywania czynności kontrolnych, miejsca i zakresu kontroli oraz podstawy prawnej do jej wykonywania.

7d. Przed przystąpieniem do czynności kontrolnych osoba upoważniona do ich wykonywania jest obowiązana okazać upoważnienie, o którym mowa w ust. 7b.

7e. Osoby upoważnione do wykonywania czynności kontrolnych mają prawo do:

- 1) wstępu na teren należący do podmiotu kontrolowanego;
- 2) żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli;
- 3) wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczania tych dokumentów.

7f. Wstęp na teren należący do podmiotu kontrolowanego oraz wykonywanie czynności kontrolnych następują w obecności właściciela lub posiadacza nieruchomości.

7g. Osoba wykonująca czynności kontrolne sporządza z tych czynności protokół.

7h. Protokół podpisuje osoba wykonująca czynności kontrolne oraz podmiot kontrolowany.

7i. W przypadku odmowy podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany protokół podpisuje tylko osoba wykonująca czynności kontrolne, dokonując w protokole adnotacji o odmowie podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany.

7j. Zezwolenia, o których mowa w ust. 1, 2, 2b i 2c, cofa się, jeżeli podmiot, który uzyskał zezwolenie, nie spełnia zawartych w nim warunków.

7k. Potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zezwoleniem zwolnienie z zakazów wydane na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi (Dz. Urz. WE L 61 z 03.03.1997, str. 1, z późn. zm.) traktuje się w odniesieniu do okazów gatunków, dla których je wydano, jako zwolnienie równoważne wydanemu na podstawie ust. 1, 2 i 2b, jeżeli dotyczy zakazu:

- 1) przetrzymywania martwych okazów gatunków;
- 2) posiadania, darowizny, transportu, wwożenia lub wywożenia przez wewnątrzspółnotową granicę państwa oraz czynności, które zostały w tym zwolnieniu dopuszczone w stosunku do okazów gatunków.

8. Regionalny dyrektor ochrony środowiska do dnia 31 stycznia każdego roku składa Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska raport o wydanych w roku poprzednim zezwoleniach, o których mowa w ust. 2, zawierający informacje, o których mowa w ust. 7 pkt 2–7, a także informację o wykorzystaniu zezwoleń oraz wynikach kontroli spełniania warunków określonych w tych zezwoleniach. Raport zawiera również informację o wydanych upoważnieniach, o których mowa w art. 52 ust. 2 pkt 3.

8a. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska do dnia 30 czerwca każdego roku składa informacje, o których mowa w ust. 8, ministrowi właściwemu do spraw środowiska.

8b. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska do dnia 30 czerwca każdego roku składa ministrowi właściwemu do spraw środowiska raport o wydanych w roku poprzednim zezwoleniach, o których mowa w ust. 1, zawierający informacje, o których mowa w ust. 7 pkt 2–7, a także informację o wykorzystaniu zezwoleń oraz wynikach kontroli spełniania warunków określonych w tych zezwoleniach. Raport zawiera również informację o pomocy udzielonej zwierzętom na podstawie art. 52 ust. 2 pkt 4.

9. Minister właściwy do spraw środowiska przygotowuje i przedstawia Komisji Europejskiej raporty dotyczące ochrony gatunkowej, których obowiązek sporządzania wynika z przepisów prawa Unii Europejskiej.

10. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, 2, 2b i 2c, zastępuje się decyzją o warunkach prowadzenia działań, o której mowa w art. 118 ust. 8, jeżeli nałożono obowiązek uzyskania takiej decyzji. Do decyzji stosuje się odpowiednio przepisy ust. 4–5 oraz 7–8.

Art. 56a. 1. Regionalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na obszarze swojego działania, na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, w stosunku do bobra europejskiego, kormorana czarnego oraz czapli siwej, na czynności podlegające zakazom określonym w art. 52 ust. 1.

2. Zarządzenie, o którym mowa w ust. 1, może być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli czynności, których dotyczy zarządzenie, nie są szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji gatunków objętych zarządzeniem oraz leży to w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego lub:

- 1) w przypadku kormorana czarnego oraz czapli siwej – wynika to z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do lasów, rybostanu lub wody;
- 2) w przypadku bobra europejskiego – wynika to z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innych rodzajów mienia.

3. Zarządzenie, o którym mowa w ust. 1, w przypadku kormorana czarnego oraz czapli siwej dotyczy wyłącznie terenu stawów rybnych uznanych za obręby hodowlane na podstawie decyzji marszałka województwa, o której mowa w art. 15 ust. 2b ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 883).

4. Zarządzenie, o którym mowa w ust. 1, określa:

- 1) podmioty, które będą wykonywały czynności, których dotyczy zarządzenie, oraz warunki, które podmioty te muszą spełniać;
- 2) nazwę gatunku lub gatunków, których dotyczy zarządzenie, w języku łacińskim i polskim;
- 3) opis czynności, których dotyczy zarządzenie;
- 4) wskazanie dozwolonych metod lub sposobów wykonania czynności, których dotyczy zarządzenie;
- 5) termin i porę doby wykonania czynności, których dotyczy zarządzenie;
- 6) obszar wykonania czynności, których dotyczy zarządzenie;

- 7) termin złożenia i zakres informacji o czynnościach wykonanych na podstawie zarządzenia;
- 8) warunki realizacji wynikające z potrzeb ochrony populacji chronionych gatunków zwierząt i ich siedlisk.

5. Regionalny dyrektor ochrony środowiska dokonuje kontroli spełniania warunków określonych w wydanych przez siebie zarządzeniach, o których mowa w ust. 1. Do przeprowadzenia kontroli przepisy art. 56 ust. 7b–7i stosuje się odpowiednio.

6. W przypadku zmiany przesłanek, o których mowa w ust. 2, regionalny dyrektor ochrony środowiska zmienia lub uchyla zarządzenie, o którym mowa w ust. 1.

7. Podmioty, które wykonały czynności na podstawie zarządzenia, o którym mowa w ust. 1, składają regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska informację o wykonanych czynnościach, w zakresie i terminie określonych w tym zarządzeniu.

8. Regionalny dyrektor ochrony środowiska do dnia 31 stycznia każdego roku składa Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska raport o wydanych w roku poprzednim zarządzeniach, o których mowa w ust. 1, zawierający informacje, o których mowa w ust. 4, a także informację o czynnościach wykonanych na podstawie zarządzeń oraz wynikach kontroli spełniania warunków określonych w tych zarządzeniach.

Art. 57. 1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska opracowuje programy ochrony zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, zawierają:

- 1) opis sposobów prowadzenia działań ochronnych zmierzających do odbudowy populacji zagrożonych wyginięciem gatunków;
- 2) określenie czasu i miejsca wykonania działań ochronnych;
- 3) wskazanie odpowiedzialnego za wykonanie działań ochronnych;
- 4) informacje o kosztach i źródłach finansowania.

Art. 58. 1. Regionalny dyrektor ochrony środowiska do dnia 31 marca każdego roku przekazuje Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska informację za rok poprzedni w sprawie przypadkowego schwytania lub zabicia zwierząt gatunków objętych ochroną ścisłą oraz wydry.

2. Na podstawie informacji, o której mowa w ust. 1, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska podejmuje badania lub działania ochronne, w celu zapewnienia, aby przypadkowe chwytanie i zabijanie nie miało znaczącego negatywnego wpływu na te gatunki.

3. Każdy, kto przypadkowo schwycił lub zabił zwierzę gatunku objętego ochroną ścisłą lub wydre, lub instytucja państwowa, która się o tym dowiedziała, niezwłocznie zawiadamia o tym właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Art. 59. Organy ochrony przyrody są obowiązane do inicjowania i wspierania badań naukowych w zakresie:

- 1) ochrony siedlisk przyrodniczych;
- 2) ochrony siedlisk roślin i siedlisk zwierząt objętych ochroną gatunkową;
- 3) ochrony zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia oraz ich siedlisk położonych na trasach wędrówek, a także miejsc ich zimowania lub gniazdowania;
- 4) ustalania zmienności liczebności populacji gatunków roślin i zwierząt;
- 5) opracowania i doskonalenia sposobów zapobiegania szkodom powodowanym przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową;
- 6) opracowania i doskonalenia sposobów zapobiegania przypadkowemu chwytaniu lub zabijaniu zwierząt objętych ochroną gatunkową;
- 7) określania wpływu niekorzystnych skutków zanieczyszczenia chemicznego na liczebność populacji roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową.

Art. 60. 1. Organy ochrony przyrody podejmują działania w celu ratowania zagrożonych wyginięciem gatunków roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową, polegające na przenoszeniu tych gatunków do innych miejsc, eliminowaniu przyczyn ich zagrożenia, podejmowaniu ochrony ex situ oraz tworzeniu warunków do ich rozmnażania.

2. Jeżeli stwierdzone lub przewidywane zmiany w środowisku zagrażają lub mogą zagrażać roślinom, zwierzętom lub grzybom objętym ochroną gatunkową, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, jest obowiązany, po zasięgnięciu opinii właściwej regionalnej rady ochrony przyrody oraz zarządcy lub właściciela terenu, podjąć działania w celu zapewnienia trwałego zachowania gatunku, jego siedliska lub ostoi, eliminowania przyczyn powstawania zagrożeń oraz poprawy stanu ochrony jego siedliska lub ostoi.

3. Regionalny dyrektor ochrony środowiska może ustalać i likwidować, w drodze decyzji administracyjnej:

- 1) strefy ochrony ostoi oraz stanowisk roślin objętych ochroną gatunkową, o których mowa w art. 48 pkt 1 lit. d;
- 2) strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. e;
- 3) strefy ochrony ostoi oraz stanowisk grzybów objętych ochroną gatunkową, o których mowa w art. 50 pkt 1 lit. d.

4. Granice stref ochrony, o których mowa w ust. 3, oznacza się tablicami z napisem, odpowiednio: „ostoja roślin”, „ostoja zwierząt” albo „ostoja grzybów” i informacją: „osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

5. Regionalny dyrektor ochrony środowiska prowadzi rejestr stref ochrony, o których mowa w ust. 3.

6. W strefach ochrony, o których mowa w ust. 3, bez zezwolenia regionalnego dyrektora ochrony środowiska zabrania się:

- 1) przebywania osób, z wyjątkiem właściciela nieruchomości objętej strefą ochrony oraz osób sprawujących zarząd i nadzór nad obszarami objętymi strefą ochrony, oraz osób wykonujących prace na podstawie umowy zawartej z właścicielem lub zarządcą;
- 2) wycinania drzew lub krzewów;
- 3) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli nie jest to związane z potrzebą ochrony poszczególnych gatunków;
- 4) wznoszenia obiektów, urządzeń i instalacji.

7. Wydając zezwolenie na odstępnie od zakazów, o których mowa w ust. 6, regionalny dyrektor ochrony środowiska kieruje się wymogami ochrony ostoi oraz stanowisk roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową.

8.²³⁾ Przepisów ust. 1–7 nie stosuje się do inwestycji strategicznych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 103a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Art. 60a. Jeżeli stwierdzone lub przewidywane zmiany w środowisku zagrażają lub mogą zagrażać siedliskom przyrodniczym będącym przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarach morskich Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, jest obowiązany, po zasięgnięciu opinii właściwej regionalnej rady ochrony przyrody oraz zarządcy lub właściciela terenu, podjąć działania w celu zapewnienia trwałego zachowania tych siedlisk, eliminowania przyczyn powstawania zagrożeń oraz poprawy ich stanu ochrony.

Art. 61. 1. Organem zarządzającym w rozumieniu rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi jest minister właściwy do spraw środowiska, a organem naukowym w rozumieniu tych przepisów jest Państwowa Rada Ochrony Przyrody.

2. Wywóz żywych roślin należących do gatunków objętych ochroną na podstawie przepisów, o których mowa w ust. 1, pochodzących z uprawy jest dozwolony na podstawie świadectw fitosanitarnych, na warunkach określonych w tych przepisach.

3. Do wniosku o wydanie zezwolenia na import żywych zwierząt lub jaj gatunków objętych ochroną na podstawie przepisów, o których mowa w ust. 1, dołącza się opinię lub orzeczenie lekarsko-weterynaryjne powiatowego lekarza weterynarii stwierdzające spełnienie przez importera warunków przetrzymywania tych gatunków, odpowiadających ich potrzebom biologicznym.

4. Do wniosku o wydanie zezwolenia lub świadectwa uprawniającego do eksportu okazów gatunków objętych ochroną na podstawie przepisów, o których mowa w ust. 1, dołącza się:

- 1) zezwolenie na pozyskiwanie ze środowiska okazów gatunków wymienionych we wniosku albo
- 2) wypis z dokumentacji hodowlanej lub orzeczenie lekarsko-weterynaryjne powiatowego lekarza weterynarii potwierdzające urodzenie w hodowli okazów i ich przodków – w przypadku zwierząt, albo
- 3) oświadczenie wnioskodawcy o pochodzeniu okazów roślin z uprawy.

5. Zezwolenie lub świadectwo wymagane na podstawie przepisów, o których mowa w ust. 1, jest wydawane na wniosek, po zasięgnięciu opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody w przypadkach określonych przepisami prawa Unii Europejskiej.

6. Opinię, o której mowa w ust. 5, Państwowa Rada Ochrony Przyrody wyraża w ciągu 14 dni od dnia wystąpienia o opinię.

²³⁾ Dodany przez art. 9 pkt 5 ustawy, o której mowa w odnośniku 7.

7. Minister właściwy do spraw środowiska może odmówić wydania zezwolenia lub świadectwa, jeżeli importer, eksporter lub reeksporter, podany we wniosku o wydanie zezwolenia lub świadectwa, był skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo związane z naruszeniem przepisów, o których mowa w ust. 1, w okresie 3 lat od dnia uprawomocnienia się wyroku.

8. Minister właściwy do spraw środowiska cofa zezwolenie lub świadectwo jeżeli:

- 1) po jego wydaniu zostaną ujawnione okoliczności, o których mowa w ust. 7, uzasadniające odmowę wydania lub
- 2) zezwolenie lub świadectwo zostało użyte niezgodnie z warunkami w nim zawartymi.

Art. 62. 1. Koszty transportu oraz utrzymywania żywych okazów gatunków chronionych na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, zatrzymanych przez właściwe organy, ponosi Skarb Państwa, a ich rozliczenia dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na położenie podmiotu, któremu zostały przekazane zatrzymane okazy.

2. Okazy gatunków, o których mowa w ust. 1, mogą być przekazywane do ogrodów botanicznych, ogrodów zoologicznych, ośrodków rehabilitacji zwierząt, azyli dla zwierząt lub Centralnego Azylu dla Zwierząt, o którym mowa w ustawie z dnia 4 listopada 2022 r. o Centralnym Azylu dla Zwierząt (Dz. U. poz. 2375), zwanego dalej „Centralnym Azylem dla Zwierząt”.

3. (uchylony)

Art. 63. 1. Minister właściwy do spraw środowiska prowadzi rejestr instytucji naukowych uprawnionych do przewożenia w celach naukowych przez granicę Unii Europejskiej bez zezwolenia wydawanego na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, okazów zielnikowych lub okazów muzealnych zakonserwowanych, zasuszonych albo w inny sposób utrwalonych lub żywego materiału roślinnego, w celu nieodpłatnej wymiany, użyczenia lub darowizny.

2. Instytucja naukowa ubiegająca się o wpis do rejestru powinna spełniać następujące warunki:

- 1) okazy, o których mowa w ust. 1, są gromadzone w kolekcje;
- 2) kolekcja jest wykorzystywana jedynie w celach naukowych i dydaktycznych;
- 3) kolekcję stanowią jedynie okazy, których pozyskiwanie nastąpiło zgodnie z przepisami ustawy;
- 4) kolekcja jest przechowywana pod opieką osoby wyznaczonej przez kierownika instytucji naukowej w warunkach uniemożliwiających jej zniszczenie;
- 5) okazy w kolekcji są oznakowane w sposób umożliwiający ich identyfikację;
- 6) posiadają katalog przetrzymywanych w kolekcji okazów, z wyszczególnieniem okazów, które mogą być udostępniane w drodze nieodpłatnej wymiany, użyczenia lub darowizny;
- 7) katalog, o którym mowa w pkt 6, jest udostępniany zainteresowanym instytucjom naukowym.

3. Wpisanie do rejestru, o którym mowa w ust. 1, następuje na wniosek zainteresowanej instytucji naukowej. Do wniosku dołącza się kopię katalogu okazów, o którym mowa w ust. 2 pkt 6, oraz oświadczenia: o zgodności kopii katalogu okazów z oryginałem oraz o spełnieniu warunków, o których mowa w ust. 2.

4. Minister właściwy do spraw środowiska, po wpisaniu instytucji naukowej do rejestru, o którym mowa w ust. 1, wydaje zaświadczenie.

5. Instytucja naukowa wpisana do rejestru, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązana do:

- 1) aktualizacji katalogu okazów, o których mowa w ust. 1:
 - a) stanowiących kolekcję,
 - b) przekazanych innym, uprawnionym na podstawie umów międzynarodowych, instytucjom naukowym;
- 2) składania ministrowi właściwemu do spraw środowiska, do dnia 31 stycznia każdego roku, raportu za rok ubiegły z działalności w zakresie nieodpłatnej wymiany, użyczenia lub darowizny okazów, o których mowa w ust. 1, oraz informacji o celu wykorzystania otrzymanych okazów.

6. Wykreślenie instytucji naukowej z rejestru może nastąpić, jeżeli instytucja naukowa przestała spełniać warunki, o których mowa w ust. 2, lub nie aktualizuje katalogu.

7. Przewożenie przez granicę Unii Europejskiej okazów, o których mowa w ust. 1, wymaga oznakowania etykietą opakowania, w którym okazy są przewożone, zgodnie z przepisami, o których mowa w art. 61 ust. 1.

8. Regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na miejsce siedziby instytucji naukowej dokonuje kontroli aktualizacji katalogu oraz spełnienia warunków, o których mowa w ust. 2.

9. O wynikach kontroli regionalny dyrektor ochrony środowiska powiadamia ministra właściwego do spraw środowiska w terminie 30 dni od dnia zakończenia kontroli.

Art. 64. 1. Posiadacz żywych zwierząt gatunków wymienionych w załącznikach A i B rozporządzenia Rady (WE) nr 338/97 z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie ochrony gatunków dzikiej fauny i flory w drodze regulacji handlu nimi, zaliczonych do płazów, gadów, ptaków lub ssaków, a także prowadzący ich hodowlę, jest obowiązany do pisemnego zgłoszenia ich do rejestru.

2. Obowiązek zgłoszenia do rejestru, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy:

- 1) ogrodów zoologicznych;
- 2) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w zakresie handlu żywymi zwierzętami gatunków chronionych na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1;
- 3) czasowego przetrzymywania zwierząt w celu leczenia i rehabilitacji;
- 4) Centralnego Azylu dla Zwierząt.

3. Rejestr, o którym mowa w ust. 1, prowadzi starosta właściwy ze względu na miejsce przetrzymywania zwierząt lub prowadzenia ich hodowli.

4. Rejestr, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać następujące dane:

- 1) datę:
 - a) dokonania wpisu,
 - b) dokonania zmiany danych wpisanych do rejestru,
 - c) wykreślenia z rejestru;
- 2) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę posiadacza lub prowadzącego hodowlę;
- 3) adres miejsca przetrzymywania zwierząt lub prowadzenia hodowli;
- 4) liczbę zwierząt posiadanych lub hodowanych;
- 5) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 6) datę, miejsce urodzenia lub wyklucia zwierzęcia;
- 7) datę wejścia w posiadanie zwierzęcia oraz źródło jego pochodzenia;
- 8) płeć zwierzęcia, jeżeli jest możliwa do ustalenia;
- 9) opis trwałego oznakowania zwierzęcia, jeżeli jest oznakowane;
- 10) cel przetrzymywania lub prowadzenia hodowli zwierzęcia;
- 11) numer i datę wydania:
 - a) zezwolenia na import zwierzęcia do kraju albo
 - b) zezwolenia na schwytanie zwierzęcia w środowisku, albo
 - c) dokumentu wydanego przez powiatowego lekarza weterynarii, potwierdzającego urodzenie zwierzęcia w hodowli, albo
 - d) innego dokumentu stwierdzającego legalność pochodzenia zwierzęcia.

5. Obowiązek zgłoszenia do rejestru lub wykreślenia z rejestru powstaje z dniem nabycia lub zbycia, wwozu do kraju lub wywozu za granicę państwa, wejścia w posiadanie zwierzęcia, jego utraty lub śmierci. Wniosek o dokonanie wpisu lub wykreślenia z rejestru powinien być złożony właściwemu staroście w terminie 14 dni od dnia powstania tego obowiązku.

6. Do wniosku o dokonanie wpisu do rejestru załącza się kopię dokumentu, o którym mowa w ust. 4 pkt 11.

7. W razie zmiany danych, o których mowa w ust. 4 pkt 2–11, przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.

8. Wpisanie do rejestru starosta potwierdza wydaniem zaświadczenia.

9. Podmioty, o których mowa w ust. 2 pkt 2, są obowiązane do posiadania i przekazania wraz ze sprzedawanym zwierzęciem oryginału lub kopii dokumentu, o którym mowa w ust. 4 pkt 11. Kopia ta powinna być, przez podmiot sprzedający zwierzę, zaopatrzona w numer nadawany według numeracji ciągłej, datę wystawienia, oznaczenie oraz podpis osoby sprzedającej, informację o liczbie zwierząt, dla których została wystawiona, a jeżeli kopiowany dokument dotyczy więcej niż jednego gatunku, także o ich przynależności gatunkowej.

10. Koszty związane ze znakowaniem, zgodnym z przepisami, o których mowa w art. 61 ust. 1, zwierząt, o których mowa w ust. 1, pokrywa posiadacz zwierzęcia lub prowadzący hodowlę.

Rozdział 3

Ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne, ośrodki rehabilitacji zwierząt i azyle dla zwierząt

Art. 65. 1. Ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne oraz tereny przewidziane w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na rozbudowę istniejących lub budowę nowych ogrodów podlegają ochronie w celu zapewnienia ich prawidłowej działalności i rozwoju.

2. Ochrona, o której mowa w ust. 1, polega na zakazie:

- 1) wznoszenia na terenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego obiektów budowlanych i urządzeń niezwiązanych z ich działalnością;
- 2) zmniejszenia obszaru ogrodu botanicznego lub zoologicznego na rzecz działalności niezwiązanej z ich rolą i przeznaczeniem;
- 3) zmiany na terenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego lub w ich sąsiedztwie stosunków wodnych, w tym obniżenia poziomu wód gruntowych;
- 4) zanieczyszczania na terenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego lub w ich sąsiedztwie powierzchni ziemi, wód i powietrza;
- 5) wznoszenia w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego obiektów budowlanych lub urządzeń przeznaczonych do prowadzenia działalności produkcyjnej lub usługowej, wpływających szkodliwie na warunki przyrodnicze niezbędne do prawidłowego funkcjonowania ogrodów.

3. Sposoby korzystania z ogrodu botanicznego lub zoologicznego ustala w regulaminie zarządzający ogrodem.

Art. 66. 1.²⁴⁾ Określając ustalenia planów ogólnych gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, uwzględnia się potrzeby funkcjonowania i rozwoju istniejących lub projektowanych ogrodów botanicznych lub zoologicznych.

2. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta przed wydaniem decyzji w sprawie ustalenia warunków zabudowy lub decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego informuje o planowanej inwestycji zarządzającego ogrodem, który w terminie 30 dni może zgłosić zastrzeżenia i wnioski.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio przy rozpatrywaniu wniosku o wyrażenie zgody na zmianę sposobu użytkowania obiektu budowlanego znajdującego się w sąsiedztwie ogrodu botanicznego lub zoologicznego, jeżeli zmiana ta mogłaby mieć niekorzystny wpływ na funkcjonowanie ogrodu.

Art. 67. 1. Utworzenie i prowadzenie ogrodu botanicznego lub zoologicznego wymaga uzyskania zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

2. Zezwolenie wydaje się na wniosek, o którym mowa w ust. 3, po zasięgnięciu opinii regionalnego dyrektora ochrony środowiska właściwego ze względu na miejsce położenia ogrodu botanicznego lub zoologicznego oraz opinii organizacji zrzeszającej przedstawicieli ogrodów botanicznych lub zoologicznych, wyrażonych w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku; niewyrażenie opinii w tym terminie uznaje się za opinię pozytywną.

3. Wniosek o wydanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) wskazanie podmiotu zarządzającego ogrodem botanicznym lub zoologicznym, odpowiedzialnego za jego funkcjonowanie;
- 3) projekt zagospodarowania terenu ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
- 4) wskazanie położenia i obszaru ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
- 5) opis zakresu działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego.

²⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 24 pkt 6 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

4. Do wniosku, o którym mowa w ust. 3, należy dołączyć:

- 1) kopię części mapy ewidencji gruntów i budynków obejmującą działki ewidencyjne, na których jest projektowana lokalizacja ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
- 2)²⁵⁾ wypis i wyrys z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku – wypis i wyrys z planu ogólnego gminy, dotyczący działek ewidencyjnych, na których jest projektowana lokalizacja ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
- 3) wypis z ewidencji gruntów i budynków dotyczący działek ewidencyjnych, na których jest projektowana lokalizacja ogrodu botanicznego lub zoologicznego.

5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) wskazanie położenia i obszaru ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
- 3) opis zakresu działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
- 4) warunki prowadzenia działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego oraz termin, w którym mają one być spełnione.

6. Zezwolenie wydaje się na czas nieokreślony. Sprawdzenie warunków, o których mowa w ust. 5 pkt 4, następuje po upływie wyznaczonego terminu.

Art. 68. 1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska może cofnąć lub zmienić zezwolenie, o którym mowa w art. 67 ust. 1, jeżeli podmiot, który uzyskał to zezwolenie:

- 1) nie spełnia warunków prowadzenia działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
- 2) nie przestrzega zakresu działalności ogrodu botanicznego lub zoologicznego;
- 3) nie spełnia obowiązków, o których mowa w art. 69 ust. 1;
- 4) nie zapewnia warunków określonych w przepisach, o których mowa w art. 70;
- 5) nie usunie w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż 2 lata, nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli przeprowadzonej przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska i inne organy uprawnione na podstawie odrębnych przepisów.

2. Jeżeli zezwolenie, o którym mowa w art. 67 ust. 1, zostanie cofnięte, ogród botaniczny lub zoologiczny podlega likwidacji.

3. W razie likwidacji ogrodu zoologicznego podmiot zarządzający tym ogrodem jest obowiązany zapewnić utrzymanym zwierzętom warunki odpowiadające ich potrzebom biologicznym.

4. W decyzji o cofnięciu zezwolenia podaje się termin jej wykonania oraz wskazuje organ nadzorujący likwidację ogrodu botanicznego lub zoologicznego.

Art. 69. 1. Do obowiązków podmiotów, które uzyskały zezwolenie, o którym mowa w art. 67 ust. 1, należy:

- 1) uczestnictwo w badaniach naukowych, które mają na celu ochronę gatunków zagrożonych wyginięciem w stanie wolnym;
- 2) edukacja w zakresie ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów, z uwzględnieniem ochrony różnorodności biologicznej;
- 3) prowadzenie upraw roślin oraz hodowli zwierząt gatunków zagrożonych wyginięciem, w celu ich ochrony ex situ, a następnie wprowadzenie do środowiska przyrodniczego w ramach programów ochrony tych gatunków;
- 4) przetrzymywanie roślin lub zwierząt w warunkach odpowiadających ich potrzebom biologicznym;
- 5) prowadzenie dokumentacji hodowlanej.

2. Dokumentacja hodowlana, o której mowa w ust. 1 pkt 5, powinna zawierać następujące dane:

- 1) datę:
 - a) dokonania wpisu,
 - b) dokonania zmiany danych,
 - c) wykreślenia z dokumentacji hodowlanej;

²⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 24 pkt 7 ustawy, o której mowa w odnośniku 2.

- 2) liczbę posiadanych zwierząt;
- 3) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 4) datę i miejsce urodzenia lub wyklucia zwierzęcia;
- 5) datę wejścia w posiadanie zwierzęcia oraz źródło jego pochodzenia;
- 6) płeć zwierzęcia, jeżeli jest możliwa do ustalenia;
- 7) opis trwałego oznakowania zwierzęcia, jeżeli jest oznakowane;
- 8) numer i datę wydania zezwolenia na import zwierzęcia do kraju lub zezwolenia na jego pozyskanie albo innego dokumentu stwierdzającego legalność jego pochodzenia.

Art. 70. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, warunki hodowli i utrzymywania poszczególnych grup gatunków zwierząt w ogrodzie zoologicznym, w tym:

- 1) niezbędne pomieszczenia i wyposażenie w urządzenia techniczne miejsc przebywania zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków,
 - 2) minimalne warunki przestrzenne dla hodowli i utrzymywania zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków,
 - 3) niezbędne warunki do prowadzenia reprodukcji zwierząt poszczególnych gatunków lub grup gatunków
- kierując się potrzebą zapewnienia zwierzętom hodowanym i utrzymywanym w ogrodach zoologicznych warunków odpowiadających potrzebom biologicznym poszczególnych gatunków lub grup gatunków.

Art. 71. W ogrodach zoologicznych hoduje się i utrzymuje zwierzęta:

- 1) urodzone i wychowane poza środowiskiem przyrodniczym;
- 2) które poza ogrodem nie mają szansy przeżycia;
- 3) jeżeli wymaga tego ochrona populacji lub gatunku albo realizacja celów naukowych.

Art. 72. 1. Do ogrodów zoologicznych sprowadza się tylko te zwierzęta, którym w ogrodzie można zapewnić warunki odpowiadające potrzebom biologicznym danego gatunku.

2. Zwierzęta w ogrodach zoologicznych nie mogą być rozmnażane, jeżeli ich potomstwu nie zapewni się właściwych warunków hodowli i utrzymywania.

Art. 73. 1. Zabrania się:

- 1) posiadania i przetrzymywania,
- 2) sprowadzania z zagranicy,
- 3) sprzedaży, wymiany, wynajmu, darowizny i użyczenia podmiotom nieuprawnionym do ich posiadania

– żywych zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi.

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, nie dotyczą ogrodów zoologicznych i placówek naukowych prowadzących badania nad zwierzętami, a zakazy, o których mowa w ust. 1 pkt 1, nie dotyczą ośrodków rehabilitacji zwierząt, azyli dla zwierząt oraz Centralnego Azyłu dla Zwierząt.

3. Gatunki zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi zalicza się do:

- 1) kategorii I – obejmującej najbardziej niebezpieczne gatunki lub grupy gatunków zwierząt, które z przyczyn naturalnej agresywności lub właściwości biologicznych mogą stanowić poważne zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi;
- 2) kategorii II – obejmującej pozostałe gatunki lub grupy gatunków zwierząt niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi.

4. W stosunku do zwierząt gatunków zaliczonych do kategorii II regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na wskazane we wniosku, o którym mowa w ust. 5, miejsce ich przetrzymywania może zezwolić na odstępstwa od zakazów, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2.

5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 4, może być wydane na wniosek, który zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 3) liczbę osobników poszczególnych gatunków, których dotyczy wniosek;

- 4) wskazanie miejsca przetrzymywania zwierząt, których dotyczy wnioszek;
- 5) zaświadczenie powiatowego lekarza weterynarii stwierdzające spełnianie przez wnioskodawcę warunków przetrzymywania zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi odpowiednich do liczby zwierząt, których dotyczy wnioszek, oraz uniemożliwiających ich ucieczkę lub przypadkowy kontakt z osobami postronnymi, a także spełnienie warunków, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie ust. 11 pkt 2.

6. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 4, zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 3) liczbę osobników poszczególnych gatunków, których dotyczy zezwolenie;
- 4) wskazanie miejsca przetrzymywania zwierząt, których dotyczy zezwolenie.

7. Regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na miejsce przetrzymywania zwierząt może przeprowadzić kontrolę warunków, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie ust. 11 pkt 2; przepisy art. 77 ust. 3–13 stosuje się odpowiednio.

8. Jeżeli kontrola, o której mowa w ust. 7, wykaże, że posiadacz zwierzęcia nie spełnia warunków, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie ust. 11 pkt 2, regionalny dyrektor ochrony środowiska wzywa do usunięcia nieprawidłowości w terminie 14 dni.

9. W przypadku nieusunięcia nieprawidłowości, o których mowa w ust. 8, właściwy regionalny dyrektor ochrony środowiska wydaje decyzję o cofnięciu zezwolenia, o którym mowa w ust. 4.

10. Do zwierząt posiadanych na podstawie zezwolenia, o którym mowa w ust. 4, stosuje się odpowiednio przepisy art. 64 ust. 1 i 3–8, przy czym do wniosku o wpis do rejestru załącza się kopię zezwolenia, o którym mowa w ust. 4.

11. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) gatunki lub grupy gatunków zwierząt zaliczane do kategorii, o których mowa w ust. 3,
- 2) warunki przetrzymywania poszczególnych gatunków lub grup gatunków zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi,
- 3) sposoby znakowania zwierząt gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi

– kierując się potrzebą ochrony ludzi przed zagrożeniami powodowanymi przez zwierzęta gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi.

Art. 74. 1. Przeniesienie z ogrodu botanicznego lub ogrodu zoologicznego do środowiska przyrodniczego roślin lub zwierząt gatunków zagrożonych wyginięciem następuje po uzyskaniu zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na wniosek, który zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 3) sposób realizacji i oceny planowanego przedsięwzięcia;
- 4) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy wniosek;
- 5) termin, miejsce i sposób przeniesienia roślin lub zwierząt do środowiska przyrodniczego.

3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię, nazwisko, adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) nazwę gatunku w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 3) liczbę lub ilość osobników, których dotyczy zezwolenie;
- 4) termin, miejsce i sposób przeniesienia roślin lub zwierząt do środowiska przyrodniczego;
- 5) termin złożenia informacji o wykorzystaniu zezwolenia;
- 6) warunki realizacji wynikające z potrzeb ochrony populacji gatunków roślin lub zwierząt i ich siedlisk.

Art. 75. 1. Utworzenie i prowadzenie ośrodka rehabilitacji zwierząt, zwanego dalej „ośrodkiem”, wymaga uzyskania zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się na wniosek, który zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) wskazanie położenia ośrodka;
- 3) opis pomieszczeń do leczenia i rehabilitacji zwierząt;
- 4) wykaz gatunków lub grup gatunków zwierząt, które mogą być leczone i rehabilitowane w ośrodku, zawierający nazwę gatunków lub wyższych jednostek systematycznych grup gatunków w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 5) wskazanie osoby odpowiedzialnej za prowadzenie ośrodka;
- 6) informację o możliwości zapewnienia opieki lekarsko-weterynaryjnej;
- 7) opinię właściwej miejscowo rady gminy.

3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) wskazanie położenia ośrodka;
- 3) wykaz gatunków lub grup gatunków zwierząt, które mogą być leczone i rehabilitowane w ośrodku, zawierający nazwę gatunków lub wyższych jednostek systematycznych grup gatunków w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje;
- 4) określenie zakresu i terminu złożenia informacji o wykorzystaniu zezwolenia.

4. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska odmawia wydania zezwolenia, jeżeli wnioskodawca nie spełnia warunków leczenia i rehabilitacji zwierząt odpowiadających potrzebom biologicznym danego gatunku.

5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, może być cofnięte przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w przypadku niespełnienia warunków leczenia i rehabilitacji zwierząt odpowiadających potrzebom biologicznym danego gatunku albo nieusunięcia, w wyznaczonym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska terminie, nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli przeprowadzonej przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

6. Jeżeli zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zostanie cofnięte, ośrodek podlega likwidacji.

7. W razie likwidacji ośrodka osoba odpowiedzialna za prowadzenie ośrodka jest obowiązana zapewnić leczonym i rehabilitowanym tam zwierzętom warunki odpowiadające ich potrzebom biologicznym.

Art. 76. 1. Zwierzęta objęte leczeniem i rehabilitacją w ośrodku nie mogą być sprzedawane.

2. Warunki przebywania zwierząt w ośrodku powinny odpowiadać potrzebom biologicznym zwierząt w okresie ich leczenia i rehabilitacji.

3. Regionalny dyrektor ochrony środowiska może dofinansowywać z własnych środków budżetowych leczenie i rehabilitację zwierząt w ośrodkach.

Art. 76a. 1. Utworzenie i prowadzenie azylu dla zwierząt wymaga uzyskania zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

2. Zezwolenie wydaje się po zasięgnięciu opinii regionalnego dyrektora ochrony środowiska właściwego ze względu na miejsce położenia azylu dla zwierząt, na wniosek, który zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie azylu dla zwierząt;
- 3) wskazanie miejsca położenia azylu dla zwierząt;
- 4) wykaz gatunków lub grup gatunków zwierząt, które mogą być przetrzymywane w azylu dla zwierząt;
- 5) opis zakresu działalności azylu dla zwierząt;
- 6) opis pomieszczeń do przetrzymywania okazów zwierząt i wskazanie urządzeń technicznych, w które wyposaża się miejsca przebywania zwierząt w azylu dla zwierząt.

3. Do wniosku o wydanie zezwolenia, w przypadku przetrzymywania zwierzęcia należącego do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub do IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, dołącza się:

- 1) opis obiektu izolowanego, w którym to zwierzę będzie przetrzymywane lub badane;
- 2) dokument potwierdzający tytuł prawny wnioskodawcy do obiektu izolowanego;
- 3) procedury dotyczące sprzątnięcia obiektu izolowanego, postępowania z odpadami powstającymi w tym obiekcie oraz przeprowadzania w tym obiekcie prac konserwacyjnych;
- 4) opis sposobu usunięcia tego zwierzęcia z obiektu izolowanego, zniszczenia lub humanitarnego uśmiercenia;
- 5) oświadczenie, że wnioskodawca lub osoba zatrudniona przez wnioskodawcę, która będzie wykonywała czynności objęte zezwoleniem, posiadają wiedzę w zakresie biologii gatunku tego zwierzęcia oraz zapobiegania ucieczce lub rozprzestrzenianiu się tego zwierzęcia, a także wskazanie kwalifikacji posiadanych przez wnioskodawcę i zatrudnioną przez wnioskodawcę osobę;
- 6) procedurę przemieszczenia tego zwierzęcia do i z obiektu izolowanego;
- 7) ocenę i opis ryzyka ucieczki i rozprzestrzenienia się tego zwierzęcia oraz ryzyka związanego z usunięciem tego zwierzęcia z obiektu izolowanego;
- 8) opis systemu ciągłego nadzoru i plan awaryjny na wypadek ewentualnej ucieczki lub rozprzestrzenienia się tego zwierzęcia, w tym plan eliminacji tego zwierzęcia ze środowiska;
- 9) oświadczenie, że wnioskodawca będący osobą fizyczną, a w przypadku wnioskodawcy będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej – urzędujący członek jego organu zarządzającego lub nadzorczego, wspólnik spółki w spółce jawnej lub partnerskiej albo komplementariusz w spółce komandytowej lub komandytowo-akcyjnej lub prokurent nie był:
 - a) prawomocnie ukarany, w okresie roku przed dniem złożenia tego wniosku, za wykroczenia, o których mowa w art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz w art. 127 pkt 3 i 5 i art. 131 pkt 1–5, 8, 13 i 14,
 - b) skazany prawomocnym wyrokiem sądu, w okresie 5 lat przed dniem złożenia tego wniosku, za przestępstwa, o których mowa w art. 181 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2024 r. poz. 17 i 1228), art. 35 ust. 1–2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2023 r. poz. 1580), art. 34 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz w art. 127a, art. 128 pkt 1 i 2 i art. 128a.

4. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 3 pkt 5 i 9, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych oświadczeń.

5. Zezwolenie zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie azylu dla zwierząt;
- 3) wskazanie miejsca położenia azylu dla zwierząt;
- 4) wykaz gatunków lub grup gatunków zwierząt, które mogą być przetrzymywane w azylu dla zwierząt;
- 5) opis zakresu działalności azylu dla zwierząt;
- 6) warunki prowadzenia azylu dla zwierząt wynikające z potrzeby zapewnienia dobrostanu zwierząt lub ochrony przyrody oraz termin, w jakim mają zostać spełnione.

6. Zezwolenie, w przypadku przetrzymywania w azylu dla zwierząt zwierzęcia należącego do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub do IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, zawiera także:

- 1) warunki niezbędne do zmniejszenia ryzyka ucieczki tego zwierzęcia z obiektu izolowanego lub jego rozprzestrzenienia się oraz termin, w jakim mają zostać spełnione;
- 2) sposób usunięcia tego zwierzęcia z obiektu izolowanego, jego zniszczenia lub humanitarnego uśmiercenia;
- 3) określenie planu awaryjnego na wypadek ucieczki tego zwierzęcia lub jego rozprzestrzenienia się, w tym plan eliminacji tego zwierzęcia ze środowiska.

7. Azyl dla zwierząt:

- 1) zapewnia warunki utrzymywania zwierząt zgodne z biologią danego gatunku zwierząt i ich stanem fizjologicznym, zapewniające swobodę ruchu i wypoczynek w czasie zgodnym z ich aktywnością życiową;
- 2) spełnia warunki, o których mowa w art. 8 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych – w przypadku utrzymywania IGO stwarzających zagrożenie dla Unii oraz warunki, o których mowa w art. 8 ust. 8 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych – w przypadku utrzymywania IGO stwarzających zagrożenie dla Polski;
- 3) ma wyodrębnione pomieszczenia przeznaczone na kwarantannę zwierząt oraz separację osobników agresywnych.

8. Zezwolenie jest wydawane na czas nieokreślony.

9. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska odmawia wydania zezwolenia, jeżeli:

- 1) nie są spełnione warunki określone w ust. 7;
- 2) wnioskodawca będący osobą fizyczną, a w przypadku wnioskodawcy będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej – urzędujący członek jego organu zarządzającego lub nadzorczego, wspólnik spółki w spółce jawnej lub partnerskiej albo komplementariusz w spółce komandytowej lub komandytowo-akcyjnej lub prokurent był:
 - a) prawomocnie ukarany za wykroczenia, o których mowa w art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych lub w art. 127 pkt 3 lub 5 lub art. 131 pkt 1–5, 8, 13 lub 14 – w okresie roku poprzedzającego dzień złożenia wniosku o wydanie tego zezwolenia,
 - b) skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwa, o których mowa w art. 181 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, art. 35 ust. 1–2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, art. 34 ust. 1 lub 2 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych lub w art. 127a, art. 128 pkt 1 lub 2 lub art. 128a – w okresie 5 lat poprzedzających dzień złożenia wniosku o wydanie tego zezwolenia.

10. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, w drodze decyzji, może zmienić zezwolenie, jeżeli podmiot, który uzyskał to zezwolenie, nie spełnia warunków prowadzenia azylu dla zwierząt, o których mowa w ust. 5 pkt 6, lub warunków, o których mowa w ust. 6.

11. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, w drodze decyzji, zawiesza albo cofa zezwolenie w zakresie przetrzymywania zwierzęcia należącego do IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii lub do IGO stwarzającego zagrożenie dla Polski, w przypadku gdy wystąpiły nieprzewidziane zdarzenia o niepożądanym oddziaływaniu na różnorodność biologiczną lub powiązane usługi ekosystemowe. Zawieszenie albo cofnięcie zezwolenia musi być uzasadnione naukowo, a w przypadku gdy dowody naukowe są niewystarczające – opierać się na zasadzie przezorności.

12. Decyzję o zawieszeniu zezwolenia wydaje się w przypadku, gdy zdarzenie, o którym mowa w ust. 11, ma charakter czasowy lub odwracalny.

13. Decyzję o zawieszeniu zezwolenia wydaje się na czas określony, nie dłuższy niż 5 lat.

14. W przypadku ustania niepożądanego oddziaływania, które nastąpiło w wyniku zdarzenia, o którym mowa w ust. 11, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska cofa decyzję o zawieszeniu zezwolenia.

15. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska cofa zezwolenie w przypadku, o którym mowa w ust. 11, jeżeli:

- 1) zdarzenie, o którym mowa w ust. 11, ma charakter stały lub nieodwracalny;
- 2) upłynął termin, o którym mowa w ust. 13, a niepożądane oddziaływanie, które nastąpiło w wyniku zdarzenia, o którym mowa w ust. 11, nie ustało.

16. W decyzji o zawieszeniu zezwolenia oraz w decyzji o cofnięciu zezwolenia określa się termin wykonania tej decyzji oraz sposób postępowania z inwazyjnym gatunkiem obcym w rozumieniu art. 3 pkt 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych objętym tym zezwoleniem.

17. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, w drodze decyzji, cofa zezwolenie, jeżeli:

- 1) podmiot, który uzyskał to zezwolenie, nie usunie w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż 2 lata, nieprawidłowości stwierdzonych w wyniku kontroli przeprowadzonej przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub inne organy uprawnione do przeprowadzenia kontroli na podstawie odrębnych przepisów;
- 2) osoba fizyczna prowadząca azyl dla zwierząt, a w przypadku gdy prowadzący azyl jest osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej – urzędujący członek jego organu zarządzającego lub nadzorczego, wspólnik spółki w spółce jawnej lub partnerskiej albo komplementariusz w spółce komandytowej lub komandytowo-akcyjnej lub prokurent został:
 - a) prawomocnie ukarany za wykroczenia, o których mowa w art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych lub w art. 127 pkt 3 lub 5 lub art. 131 pkt 1–5, 8, 13 lub 14,
 - b) skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwa, o których mowa w art. 181 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, art. 35 ust. 1–2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, art. 34 ust. 1 lub 2 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych lub w art. 127a, art. 128 pkt 1 lub 2 lub art. 128a.

18. Jeżeli zezwolenie zostanie cofnięte, azyl dla zwierząt podlega likwidacji.

19. W decyzji o cofnięciu zezwolenia Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska:

- 1) określa termin wykonania tej decyzji;
- 2) wyznacza podmiot, do którego zostaną przekazane zwierzęta przetrzymywane w azylu dla zwierząt, a w przypadku gdy nie można wyznaczyć podmiotu – nakazuje uśmiercenie zwierząt na koszt podmiotu, któremu cofnięto zezwolenie.

20. Do czasu likwidacji azylu dla zwierząt podmiot, który uzyskał zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, jest obowiązany zapewnić przetrzymywanym zwierzętom warunki, o których mowa w ust. 5 pkt 6.

21. Działalność azylu dla zwierząt może być dofinansowywana, w tym ze środków regionalnego dyrektora ochrony środowiska, Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Art. 76b. 1. Podmiot, który uzyskał zezwolenie, o którym mowa w art. 76a ust. 1, ma obowiązek:

- 1) przyjmować okazy zwierząt, w szczególności:
 - a) zatrzymane przez właściwe organy,
 - b) w stosunku do których orzeczono przepadek na rzecz Skarbu Państwa,
 - c) znalezione w środowisku przyrodniczym,
 - d) wymagające zapewnienia im odpowiednich warunków funkcjonowania– w takim zakresie, w jakim pozwalają na to warunki przetrzymywania zwierząt w danym azylu dla zwierząt;
- 2) prowadzić ewidencję przetrzymywanych zwierząt;
- 3) składać regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska właściwemu ze względu na miejsce położenia azylu dla zwierząt roczne sprawozdanie z prowadzonej działalności w terminie do dnia 31 marca za rok następujący po roku, za który jest składane to sprawozdanie.

2. Ewidencja, o której mowa w ust. 1 pkt 2, zawiera:

- 1) datę:
 - a) dokonania wpisu zwierzęcia do ewidencji,
 - b) dokonania zmiany danych wpisanych do ewidencji,
 - c) wykreślenia z ewidencji zwierząt uśmierconych, padłych albo przekazanych innemu podmiotowi;
- 2) nazwę naukową przetrzymywanego zwierzęcia oraz nazwę polską, jeżeli nazwa polska istnieje;
- 3) liczbę przetrzymywanych zwierząt;
- 4) płeć zwierzęcia, jeżeli jest możliwa do ustalenia;
- 5) datę przyjęcia zwierzęcia oraz źródło jego pochodzenia;
- 6) opis trwałego oznakowania zwierzęcia, w tym numer mikroczipa, jeżeli zwierzę zostało oznakowane przez wszczepienie mikroczipa.

3. Sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, zawiera:

- 1) nazwę naukową przetrzymywanych zwierząt oraz nazwę polską, jeżeli nazwa polska istnieje;
- 2) liczbę okazów zwierząt:
 - a) przyjętych do azylu dla zwierząt, z podaniem źródła, z jakiego pochodzą,
 - b) padłych,
 - c) uśmierconych, ze wskazaniem przyczyny ich uśmiercenia,
 - d) przekazanych do innego podmiotu, z podaniem imienia i nazwiska oraz adresu albo nazwy i siedziby tego podmiotu.

Art. 76c. 1. Zwierząt przetrzymywanych w azylu dla zwierząt nie rozmnaża się.

2. Zwierzęta przetrzymywane w azylu dla zwierząt uśmierca się w przypadku:

- 1) konieczności podjęcia działań niezbędnych do usunięcia poważnego zagrożenia sanitarnego dla życia lub zdrowia ludzi lub zwierząt lub
- 2) konieczności bezzwłocznego uśmiercenia w rozumieniu art. 4 pkt 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt, lub
- 3) gdy zwierzęta te bezpośrednio zagrażają innym zwierzętom lub ludziom, a niemożliwy jest inny sposób usunięcia tego zagrożenia.

Art. 77. 1. Regionalny dyrektor ochrony środowiska właściwy ze względu na miejsce położenia ogrodu botanicznego, ogrodu zoologicznego, ośrodka lub azylu dla zwierząt przeprowadza kontrole ogrodów botanicznych, ogrodów zoologicznych, ośrodków i azylu dla zwierząt w zakresie ich działalności.

2. Kontroli, o której mowa w ust. 1, nie rzadziej niż raz na 3 lata, dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska z własnej inicjatywy lub na wniosek Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

3. Czynności kontrolne są wykonywane przez osoby posiadające imienne upoważnienie wydane przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

4. Upoważnienie, o którym mowa w ust. 3, zawiera wskazanie osoby upoważnionej do wykonywania czynności kontrolnych, wskazanie ogrodu botanicznego, ogrodu zoologicznego, ośrodka lub azylu dla zwierząt, który ma zostać skontrolowany, zakresu kontroli oraz podstawy prawnej do przeprowadzenia tej kontroli.

5. Przed przystąpieniem do czynności kontrolnych osoba upoważniona do ich wykonywania jest obowiązana okazać upoważnienie, o którym mowa w ust. 3.

6. Osoby upoważnione do wykonywania czynności kontrolnych mają prawo do:

- 1) wstępu na teren ogrodu botanicznego, ogrodu zoologicznego, ośrodka lub azylu dla zwierząt;
- 2) żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli;
- 3) wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczania tych dokumentów.

7. Osoba wykonująca czynności kontrolne sporządza z tych czynności protokoły.

8. Protokół podpisuje osoba wykonująca czynności kontrolne oraz podmiot kontrolowany.

9. W przypadku odmowy podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany, protokół podpisuje tylko osoba wykonująca czynności kontrolne, dokonując w protokole stosownej adnotacji o odmowie podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany.

10. Protokół, o którym mowa w ust. 7, wraz z zaleceniami pokontrolnymi, regionalny dyrektor ochrony środowiska przekazuje podmiotowi kontrolowanemu oraz Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w terminie 14 dni od dnia zakończenia kontroli.

11. Podmiotowi kontrolowanemu przysługuje prawo do wniesienia umotywowanych zastrzeżeń co do ustaleń zawartych w wynikach kontroli oraz zaleceniach pokontrolnych do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

12. Umotywowane zastrzeżenia należy zgłosić na piśmie w terminie 14 dni od dnia otrzymania wyników kontroli i zaleceń pokontrolnych.

13. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, w terminie 14 dni od dnia otrzymania umotywowanych zastrzeżeń, uwzględni je albo odmawia ich uwzględnienia.

14. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, rozpatrując umotywowane zastrzeżenia w zakresie niezapewnienia warunków hodowli i utrzymywania poszczególnych grup zwierząt w ogrodzie zoologicznym lub azylu dla zwierząt, uwzględnia je, w przypadku gdy dotychczasowe warunki hodowli i utrzymywania zwierząt w kontrolowanym obiekcie zapewniały ich dobrostan.

Rozdział 4

Ochrona terenów zieleni i zadrzewień

Art. 78. Rada gminy jest obowiązana zakładać i utrzymywać w należyłym stanie tereny zieleni i zadrzewienia.

Art. 79. (uchylony)

Art. 80. 1. (uchylony)

2. (uchylony)

Art. 81. Teren położony poza obrębem miast i wsi o zwartej zabudowie, pokryty drzewostanem i nieobjęty ochroną na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, rada gminy może uznać za park gminny, jeżeli stanowi własność gminy, a jeżeli stanowi własność innego podmiotu – za zgodą właściciela.

Art. 82. (uchylony)

Art. 83. 1. Usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części może nastąpić po uzyskaniu zezwolenia wydanego na wniosek:

- 1) posiadacza nieruchomości – za zgodą właściciela tej nieruchomości;
- 2) właściciela urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 i 1237), zwanej dalej „Kodeksem cywilnym” – jeżeli drzewo lub krzew zagrażają funkcjonowaniu tych urządzeń.

1a. (uchylony)

2. Zgoda właściciela nieruchomości, o której mowa w ust. 1 pkt 1, nie jest wymagana w przypadku wniosku złożonego przez:

- 1) spółdzielnię mieszkaniową;
- 2) wspólnotę mieszkaniową, w której właściciele lokali powierzyli zarząd nieruchomością wspólną zarządowi, zgodnie z ustawą z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (Dz. U. z 2021 r. poz. 1048 oraz z 2023 r. poz. 1688);
- 3) zarządcę nieruchomości będącej własnością Skarbu Państwa.

3. Zgoda właściciela nieruchomości, o której mowa w ust. 1 pkt 1, nie jest wymagana także w przypadku wniosku złożonego przez użytkownika wieczystego lub posiadacza nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym, niebędących podmiotem, o którym mowa w ust. 2.

4. Spółdzielnia mieszkaniowa informuje, w sposób zwyczajowo przyjęty, członków spółdzielni, właścicieli budynków lub lokali niebędących członkami spółdzielni oraz osoby niebędące członkami spółdzielni, którym przysługują spółdzielcze własnościowe prawa do lokali, a zarząd wspólnoty mieszkaniowej – członków wspólnoty, o zamiarze złożenia wniosku o wydanie zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu, wyznaczając co najmniej 30-dniowy termin na zgłaszanie uwag. Wniosek może być złożony nie później niż w terminie 12 miesięcy od upływu terminu na zgłaszanie uwag.

Art. 83a. 1. Zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta, a w przypadku gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków.

2. (uchylony)

2a. Zezwolenie na usunięcie drzewa w pasie drogowym drogi publicznej, z wyłączeniem obcych gatunków topoli, wydaje się po uzgodnieniu z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

3. Zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu na obszarach objętych ochroną krajobrazową w granicach parku narodowego albo rezerwatu przyrody wydaje się po uzgodnieniu odpowiednio z dyrektorem parku narodowego albo regionalnym dyrektorem ochrony środowiska.

4. Organ właściwy do wydania zezwolenia, o którym mowa w ust. 2a i 3, niezwłocznie przekazuje do uzgodnienia projekt zezwolenia wraz z aktami sprawy, w tym dokumentację fotograficzną drzewa lub krzewu.

5. W razie potrzeby przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego regionalny dyrektor ochrony środowiska albo dyrektor parku narodowego zawiadamia o jego wszczęciu.

6. Niewyrażenie stanowiska w terminie 30 dni, a w przypadku przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego – 60 dni, od dnia otrzymania projektu zezwolenia, o którym mowa w ust. 2a i 3, przez organ, do którego zwrócono się o zajęcie stanowiska, uznaje się za uzgodnienie zezwolenia.

7. Jeżeli liczba stron postępowania o wydanie zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu przekracza 20, stosuje się przepis art. 49 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

Art. 83b. 1. Wniosek o wydanie zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę posiadacza i właściciela nieruchomości albo właściciela urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 Kodeksu cywilnego;
- 2) oświadczenie o posiadanym tytule prawnym władania nieruchomością albo oświadczenie o posiadanym prawie własności urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 Kodeksu cywilnego;
- 3) zgodę właściciela nieruchomości, jeżeli jest wymagana, lub oświadczenie o udostępnieniu informacji, o której mowa w art. 83 ust. 4;
- 4) nazwę gatunku drzewa lub krzewu;
- 5) obwód pnia drzewa mierzony na wysokości 130 cm, a w przypadku gdy na tej wysokości drzewo:
 - a) posiada kilka pni – obwód każdego z tych pni,
 - b) nie posiada pnia – obwód pnia bezpośrednio poniżej korony drzewa;
- 6) wielkość powierzchni, z której zostanie usunięty krzew;
- 7) miejsce, przyczynę, termin zamierzonego usunięcia drzewa lub krzewu, oraz wskazanie czy usunięcie wynika z celu związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- 8) rysunek, mapę albo wykonany przez projektanta posiadającego odpowiednie uprawnienia budowlane projekt zagospodarowania działki lub terenu w przypadku realizacji inwestycji, dla której jest on wymagany zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane – określające usytuowanie drzewa lub krzewu w odniesieniu do granic nieruchomości i obiektów budowlanych istniejących lub projektowanych na tej nieruchomości;
- 9) projekt planu:
 - a) nasadzeń zastępczych, rozumianych jako posadzenie drzew lub krzewów, w liczbie nie mniejszej niż liczba usuwanych drzew lub o powierzchni nie mniejszej niż powierzchnia usuwanych krzewów, stanowiących kompensację przyrodniczą za usuwane drzewa i krzewy w rozumieniu art. 3 pkt 8 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska lub
 - b) przesadzenia drzewa lub krzewu– jeżeli są planowane, wykonany w formie rysunku, mapy lub projektu zagospodarowania działki lub terenu, oraz informację o liczbie, gatunku lub odmianie drzew lub krzewów oraz miejscu i planowanym terminie ich wykonania;
- 10) decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach albo postanowienie w sprawie uzgodnienia warunków realizacji przedsięwzięcia w zakresie oddziaływania na obszar Natura 2000, w przypadku realizacji przedsięwzięcia, dla którego wymagane jest ich uzyskanie zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, oraz postanowienie uzgadniające wydawane przez właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska w ramach ponownej oceny oddziaływania na środowisko, jeżeli jest wymagana lub została przeprowadzona na wniosek realizującego przedsięwzięcie;
- 11) zezwolenie w stosunku do gatunków chronionych na czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust. 1 pkt 1–4 i 10 oraz w art. 52 ust. 1 pkt 1, 3, 7, 8, 12, 13 i 15, jeżeli zostało wydane.

2. Oświadczenia, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3, składa się pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

3. Wniosek o wydanie zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu składa się w:

- 1) postaci papierowej albo
- 2) formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

4. Formularz wniosku o wydanie zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu w formie dokumentu elektronicznego minister właściwy do spraw środowiska udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

Art. 83c. 1. Organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu przed jego wydaniem dokonuje oględzin w zakresie występowania w ich obrębie gatunków chronionych.

2. W przypadku stwierdzenia, że usunięcie drzewa lub krzewu spowoduje naruszenie zakazów w stosunku do gatunków chronionych, postępowanie zawiesza się do czasu przedłożenia zezwolenia na czynności podlegające zakazom w stosunku do tych gatunków.

3. Wydanie zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu może być uzależnione od określonych przez organ nasadzeń zastępczych lub przesadzenia tego drzewa lub krzewu.

4. Organ, wydając zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu uzależnione od wykonania nasadzeń zastępczych, bierze pod uwagę w szczególności dostępność miejsc do nasadzeń zastępczych oraz następujące cechy usuwanego drzewa lub krzewu:

- 1) wartość przyrodniczą, w tym rozmiar drzewa lub powierzchnię krzewów oraz funkcje, jakie pełnią w ekosystemie;
- 2) wartość kulturową;
- 3) walory krajobrazowe;
- 4) lokalizację.

5. Organ, wydając zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu uzależnione od przesadzenia tego drzewa lub krzewu, bierze pod uwagę w szczególności dostępność miejsc do przesadzenia oraz następujące cechy przesadzanego drzewa lub krzewu:

- 1) rozmiar, w tym objętość bryły korzeniowej i wysokość;
- 2) kształt systemu korzeniowego;
- 3) kondycję;
- 4) długość okresu przygotowania go do przesadzenia.

Art. 83d. 1. Zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu określa:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) miejsce usunięcia drzewa lub krzewu;
- 3) nazwę gatunku drzewa lub krzewu;
- 4) obwód pnia drzewa mierzony na wysokości 130 cm, a w przypadku gdy na tej wysokości drzewo:
 - a) posiada kilka pni – obwód każdego z tych pni,
 - b) nie posiada pnia – obwód pnia bezpośrednio poniżej korony drzewa;
- 5) wielkość powierzchni, z której zostanie usunięty krzew;
- 6) wysokość opłaty za usunięcie drzewa lub krzewu;
- 7) termin usunięcia drzewa lub krzewu.

2. W przypadku uzależnienia wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu od wykonania nasadzeń zastępczych, zezwolenie to określa dodatkowo:

- 1) miejsce nasadzeń;
- 2) liczbę drzew lub wielkość powierzchni krzewów;
- 3) minimalny obwód pni drzew na wysokości 100 cm lub minimalny wiek krzewów;
- 4) gatunek lub odmianę drzew lub krzewów;
- 5) termin wykonania nasadzeń;
- 6) termin złożenia informacji o wykonaniu nasadzeń.

3. W przypadku uzależnienia wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu od przesadzenia tego drzewa lub krzewu, zezwolenie to określa dodatkowo:

- 1) miejsce, na które zostanie przesadzone drzewo lub krzew;
- 2) termin przesadzenia drzewa lub krzewu;
- 3) termin złożenia informacji o przesadzeniu drzewa lub krzewu.

4. W przypadku uzależnienia wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu od wykonania nasadzeń zastępczych bądź od przesadzenia tego drzewa lub krzewu, zezwolenie to może określać dodatkowo warunki techniczne sadzenia lub przesadzenia drzewa lub krzewu.

5. Jeżeli przyczyną usunięcia drzewa lub krzewu jest realizacja inwestycji wymagającej uzyskania pozwolenia na rozbiórkę lub pozwolenia na budowę, zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu może zostać wykonane pod warunkiem uzyskania pozwolenia na rozbiórkę lub pozwolenia na budowę, które kolidują z drzewami lub krzewami, będącymi przedmiotem zezwolenia. Przepisu nie stosuje się do inwestycji liniowych celu publicznego.

6. W zezwoleniu na usunięcie drzewa lub krzewu organ uwzględnia warunki określone w decyzji, postanowieniu oraz zezwoleniu, o których mowa odpowiednio w art. 83b ust. 1 pkt 10 i 11.

Art. 83e. 1. Usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości, na wniosek właściciela urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 Kodeksu cywilnego, następuje za odszkodowaniem na rzecz właściciela nieruchomości, a w przypadku gdy na nieruchomości jest ustanowione prawo użytkowania wieczystego – na rzecz użytkownika wieczystego nieruchomości. Odszkodowanie przysługuje od właściciela urządzeń.

2. Ustalenie wysokości odszkodowania za drzewo lub krzew oraz za ich usunięcie następuje w drodze umowy stron.

3. W przypadku gdy strony nie zawrą umowy w terminie 30 dni od dnia usunięcia drzewa lub krzewu, odszkodowanie ustala organ, który wydał zezwolenie na ich usunięcie, stosując odpowiednio przepisy ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami dotyczące odszkodowania za wyłączenie nieruchomości.

Art. 83f. 1. Przepisów art. 83 ust. 1 nie stosuje się do:

- 1) krzewu albo krzewów rosnących w skupisku, o powierzchni do 25 m²;
- 2) krzewów na terenach pokrytych roślinnością pełniącą funkcje ozdobne, urządzonej pod względem rozmieszczenia i doboru gatunków posadzonych roślin, z wyłączeniem krzewów w pasie drogowym drogi publicznej, na terenie nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków oraz na terenach zieleni;
- 3) drzew, których obwód pnia na wysokości 5 cm nie przekracza:
 - a) 80 cm – w przypadku topoli, wierzb, klonu jesionolistnego oraz klonu srebrzystego,
 - b) 65 cm – w przypadku kasztanowca zwyczajnego, robinii akacjowej oraz płatanu klonolistnego,
 - c) 50 cm – w przypadku pozostałych gatunków drzew;
- 3a) drzew lub krzewów, które rosną na nieruchomościach stanowiących własność osób fizycznych i są usuwane na cele niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- 3b) drzew lub krzewów usuwanych w celu przywrócenia gruntów nieużytkowanych do użytkowania rolniczego;
- 4) drzew lub krzewów na plantacjach lub w lasach w rozumieniu ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach;
- 5) drzew lub krzewów owocowych, z wyłączeniem rosnących na terenie nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków lub na terenach zieleni;
- 6) drzew lub krzewów usuwanych w związku z funkcjonowaniem ogrodów botanicznych lub zoologicznych;
- 7) drzew lub krzewów usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu z obszarów położonych między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, z wału przeciwpowodziowego i terenu w odległości mniejszej niż 3 m od stopy wału;
- 8) drzew lub krzewów, które utrudniają widoczność sygnalizatorów i pociągów, a także utrudniają eksploatację urządzeń kolejowych albo powodują tworzenie na torowiskach zasp śnieżnych, usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu;
- 9) drzew lub krzewów stanowiących przeszkody lotnicze, usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu;
- 10) drzew lub krzewów usuwanych na podstawie decyzji właściwego organu ze względu na potrzeby związane z utrzymaniem urządzeń melioracji wodnych szczegółowych;

- 11) drzew lub krzewów usuwanych z obszaru parku narodowego lub rezerwatu przyrody nieobjętego ochroną krajobrazową;
- 12) drzew lub krzewów usuwanych w ramach zadań wynikających z planu ochrony lub zadań ochronnych parku narodowego lub rezerwatu przyrody, planu ochrony parku krajobrazowego, albo planu zadań ochronnych lub planu ochrony dla obszaru Natura 2000;
- 13) prowadzenia akcji ratowniczej przez jednostki ochrony przeciwpożarowej lub inne właściwe służby ustawowo powołane do niesienia pomocy osobom w stanie nagłego zagrożenia życia lub zdrowia;
- 14) drzew lub krzewów stanowiących złomy lub wywroty usuwanych przez:
 - a) jednostki ochrony przeciwpożarowej, jednostki Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, właścicieli urzędów, o których mowa w art. 49 § 1 Kodeksu cywilnego, zarządców dróg, zarządców infrastruktury kolejowej, gminne lub powiatowe jednostki oczyszczania lub inne podmioty działające w tym zakresie na zlecenie gminy lub powiatu,
 - b) inne podmioty lub osoby, po przeprowadzeniu oględzin przez organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu, potwierdzających, że drzewa lub krzewy stanowią złom lub wywrot;
- 15) drzew lub krzewów należących do IGO stwarzających zagrożenie dla Unii lub do IGO stwarzających zagrożenie dla Polski.

1a. (uchylony)

1b. (uchylony)

2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 13 i pkt 14 lit. a, podmioty określone w tych przepisach, w terminie 30 dni od dnia usunięcia drzewa lub krzewu, przekazują do organu właściwego do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu, informację o terminie, miejscu i przyczynie ich usunięcia oraz liczbie drzew lub powierzchni usuniętych krzewów, a także dokumentację fotograficzną przedstawiającą usunięte drzewo lub krzew.

3. Z oględzin, o których mowa w ust. 1 pkt 14 lit. b, sporządza się protokół. W protokole podaje się w szczególności informację o terminie, miejscu i przyczynie usunięcia drzewa lub krzewu oraz liczbie drzew lub powierzchni usuniętych krzewów oraz dołącza się dokumentację fotograficzną przedstawiającą usunięte drzewo lub krzew.

4. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 3a, właściciel nieruchomości jest obowiązany dokonać zgłoszenia do organu, o którym mowa w art. 83a ust. 1, zamiaru usunięcia drzewa, jeżeli obwód pnia drzewa mierzonego na wysokości 5 cm przekracza:

- 1) 80 cm – w przypadku topoli, wierzb, klonu jesionolistnego oraz klonu srebrzystego;
- 2) 65 cm – w przypadku kasztanowca zwyczajnego, robinii akacjowej oraz platanu klonolistnego;
- 3) 50 cm – w przypadku pozostałych gatunków drzew.

5. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 4, zawiera imię i nazwisko wnioskodawcy, oznaczenie nieruchomości, z której drzewo ma być usunięte, oraz rysunek albo mapkę określającą usytuowanie drzewa na nieruchomości.

6. Organ, o którym mowa w art. 83a ust. 1, w terminie 21 dni od dnia doręczenia zgłoszenia dokonuje oględzin w celu ustalenia, odpowiednio:

- 1) nazwy gatunku drzewa;
- 2) obwodu pnia ustalonego na wysokości 5 cm, a w przypadku gdy na tej wysokości drzewo:
 - a) posiada kilka pni – obwodu każdego z tych pni,
 - b) nie posiada pnia – obwodu pnia poniżej korony drzewa.

7. Z oględzin sporządza się protokół.

8. Po dokonaniu oględzin organ, o którym mowa w art. 83a ust. 1, w terminie 14 dni od dnia oględzin może, w drodze decyzji administracyjnej, wnieść sprzeciw. Usunięcie drzewa może nastąpić, jeżeli organ nie wniósł sprzeciwu w tym terminie.

9. W przypadku gdy zgłoszenie nie zawiera wszystkich elementów wskazanych w ust. 5, właściwy organ, w drodze postanowienia, nakłada obowiązek uzupełnienia zgłoszenia w terminie 7 dni.

10. Nałożenie obowiązku, o którym mowa w ust. 9, przerywa bieg terminu, o którym mowa w ust. 6.

11. Za dzień wniesienia sprzeciwu uznaje się dzień nadania decyzji administracyjnej w placówce pocztowej operatora wyznaczonego w rozumieniu art. 3 pkt 13 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 1640 oraz z 2024 r. poz. 467 i 1222) albo w przypadku, o którym mowa w art. 39¹ ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, dzień wprowadzenia do systemu teleinformatycznego.

12. Organ, o którym mowa w art. 83a ust. 1, może przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 8, wydać zaświadczenie o braku podstaw do wniesienia sprzeciwu. Wydanie zaświadczenia wyłącza możliwość wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w ust. 8, oraz uprawnia do usunięcia drzewa.

13. W przypadku nieusunięcia drzewa przed upływem 6 miesięcy od przeprowadzonych oględzin usunięcie drzewa może nastąpić po dokonaniu ponownego zgłoszenia, o którym mowa w ust. 4.

14. Organ, o którym mowa w art. 83a ust. 1, może wnieść sprzeciw w przypadku:

- 1) lokalizacji drzewa:
 - a) na nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków,
 - b) na terenie przeznaczonym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na zieleń lub chronionym innymi zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
 - c) na terenach objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5;
- 2) spełnienia przez drzewo kryteriów, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 40 ust. 3.

15. Organ, o którym mowa w art. 83a ust. 1, wnosi sprzeciw:

- 1) jeżeli zgłoszenie dotyczy usunięcia drzewa objętego obowiązkiem uzyskania zezwolenia na usunięcie;
- 2) w przypadku nieuzupełnienia zgłoszenia w trybie określonym w ust. 9.

16. Wydanie ostatecznej decyzji administracyjnej, o której mowa w ust. 8, stanowi podstawę wystąpienia z wnioskiem o wydanie zezwolenia, o którym mowa w art. 83 ust. 1; do zezwolenia nie stosuje się art. 84 ust. 1.

17. Jeżeli w terminie 5 lat od dokonania oględzin wystąpiono o wydanie decyzji o pozwolenie na budowę na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, a budowa ta ma związek z prowadzeniem działalności gospodarczej i będzie realizowana na części nieruchomości, na której rosło usunięte drzewo, organ, o którym mowa w art. 83a ust. 1, uwzględniając dane ustalone na podstawie oględzin, nakłada na właściciela nieruchomości, w drodze decyzji administracyjnej, obowiązek uiszczenia opłaty za usunięcie drzewa.

18. Opłata, o której mowa w ust. 17, jest pobierana przez organ, o którym mowa w art. 83a ust. 1. Przepisy art. 85 i art. 87 stosuje się odpowiednio.

19. Organ, o którym mowa w art. 83a ust. 1, udostępnia protokół oględzin, o którym mowa w ust. 7.

20. Organ, o którym mowa w art. 83a ust. 1, sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów rozdziału 4. Do kontroli stosuje się odpowiednio art. 379 i art. 380 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

Art. 84. 1. Posiadacz nieruchomości ponosi opłaty za usunięcie drzewa lub krzewu.

2. Opłaty naliczane są w zezwoleniu na usunięcie drzewa lub krzewu i pobierane przez organ właściwy do wydania tego zezwolenia.

3. W przypadku naliczenia opłaty za usunięcie drzewa lub krzewu oraz uzależnienia wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu od przesadzenia tego drzewa lub krzewu albo wykonania nasadzeń zastępczych, organ właściwy do wydania zezwolenia odracza termin uiszczenia opłaty za jego usunięcie na okres 3 lat od dnia upływu terminu wskazanego w zezwoleniu na jego przesadzenie lub wykonanie nasadzeń zastępczych.

4. Jeżeli przesadzone albo posadzone drzewa lub krzewy zachowały żywotność po upływie okresu, o którym mowa w ust. 3, lub nie zachowały żywotności z przyczyn niezależnych od posiadacza nieruchomości, należność z tytułu ustalonej opłaty za usunięcie drzew lub krzewów podlega umorzeniu.

5. Jeżeli przesadzone albo posadzone drzewa lub krzewy, albo część z nich, nie zachowały żywotności po upływie okresu, o którym mowa w ust. 3, z przyczyn zależnych od posiadacza nieruchomości, naliczona opłata jest przeliczana w sposób proporcjonalny do liczby drzew lub powierzchni krzewów, które nie zachowały żywotności.

6. Decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 4 i 5, mogą być wydane przed upływem okresu, o którym mowa w ust. 3, jeżeli przesadzone albo posadzone drzewa lub krzewy nie zachowały żywotności przed upływem tego okresu.

7. W przypadku niewykonania nasadzeń zastępczych, o których mowa w ust. 3, lub części z nich, zgodnie z zezwoleniem na usunięcie drzewa lub krzewu, naliczona opłata jest przeliczana w sposób proporcjonalny do liczby drzew lub powierzchni krzewów, które nie zostały wykonane zgodnie z zezwoleniem.

8. Decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 4, 5 i 7 wydaje organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu.

Art. 85. 1. Opłatę za usunięcie drzewa ustala się mnożąc liczbę cm obwodu pnia drzewa mierzonego na wysokości 130 cm i stawkę opłaty.

2. Jeżeli drzewo na wysokości 130 cm:

- 1) posiada kilka pni – za obwód pnia drzewa przyjmuje się sumę obwodu pnia o największym obwodzie oraz połowy obwodów pozostałych pni;
- 2) nie posiada pnia – za obwód pnia drzewa przyjmuje się obwód pnia mierzony bezpośrednio poniżej korony drzewa.

3. Opłatę za usunięcie krzewu ustala się mnożąc liczbę metrów kwadratowych powierzchni gruntu pokrytej usuwanymi krzewami i stawkę opłaty.

4. Za wielkość powierzchni pokrytej krzewami przyjmuje się wielkość powierzchni rzutu poziomego krzewu.

4a. (uchylony)

4b. Minister właściwy do spraw środowiska określa, w drodze rozporządzenia, wysokość stawek opłat, o których mowa w ust. 1 i 3, różnicując je ze względu na:

- 1) rodzaj lub gatunek drzew lub krzewów;
- 2) obwód pnia drzewa lub powierzchnię krzewu albo krzewów rosnących w skupisku.

5. Stawki opłat za usuwanie drzew nie mogą przekraczać 500 zł.

6. Stawki opłat za usuwanie krzewów nie mogą przekraczać 200 zł.

7. W przypadku gdy minister właściwy do spraw środowiska nie określi zgodnie z ust. 4b wysokości stawek opłat, o których mowa w ust. 1 i 3, do ustalania opłaty za usunięcie drzewa lub krzewu stosuje się maksymalne stawki, o których mowa w ust. 5 i 6.

8. (uchylony)

9. (uchylony)

Art. 86. 1. Nie nalicza się opłat za usunięcie:

- 1) drzew lub krzewów, na których usunięcie nie jest wymagane zezwolenie;
- 1a) drzew lub krzewów, jeżeli usunięcie jest związane z odnową i pielęgnacją drzew rosnących na terenie nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków;
- 2) (uchylony)
- 3) (uchylony)
- 4) drzew lub krzewów, które zagrażają bezpieczeństwu ludzi lub mienia w istniejących obiektach budowlanych lub funkcjonowaniu urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 Kodeksu cywilnego;
- 5) drzew lub krzewów, które zagrażają bezpieczeństwu ruchu drogowego lub kolejowego albo bezpieczeństwu żeglugi;
- 6) drzew lub krzewów w związku z przebudową dróg publicznych lub linii kolejowych;
- 7) drzew, których obwód pnia mierzony na wysokości 130 cm nie przekracza:
 - a) 120 cm – w przypadku topoli, wierzb, kasztanowca zwyczajnego, klonu jesionolistnego, klonu srebrzystego, robinii akacjowej oraz platanu klonolistnego,
 - b) 80 cm – w przypadku pozostałych gatunków drzew– w celu przywrócenia gruntów nieużytkowanych do użytkowania innego niż rolnicze, zgodnego z przeznaczeniem terenu, określonym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu;
- 8) krzewu lub krzewów rosnących w skupiskach, pokrywających grunt o powierzchni do 50 m², w celu przywrócenia gruntów nieużytkowanych do użytkowania innego niż rolnicze, zgodnego z przeznaczeniem terenu, określonym w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu;
- 9) drzew lub krzewów w związku z zabiegami pielęgnacyjnymi drzew lub krzewów na terenach zieleni;
- 10) drzew lub krzewów, które obumarły lub nie rokują szansy na przeżycie, z przyczyn niezależnych od posiadacza nieruchomości;

- 11) topoli o obwodzie pnia mierzonym na wysokości 130 cm wynoszącym powyżej 100 cm, nienależących do gatunków rodzimych, jeżeli zostaną zastąpione w najbliższym sezonie wegetacyjnym drzewami innych gatunków;
- 12) drzew lub krzewów, jeżeli usunięcie wynika z potrzeb ochrony roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową lub ochrony siedlisk przyrodniczych;
- 13) drzew lub krzewów z grobli stawów rybnych;
- 14) drzew lub krzewów, jeżeli usunięcie jest związane z regulacją i utrzymaniem koryt cieków naturalnych, wykonywaniem i utrzymaniem urządzeń wodnych służących kształtowaniu zasobów wodnych oraz ochronie przeciwpowodziowej w zakresie niezbędnym do wykonania i utrzymania tych urządzeń;
- 15) drzew lub krzewów usuwanych z terenu poligonów lub placów ćwiczeń, służących obronności państwa.

1a. (uchylony)

2. W przypadkach, o których mowa w ust. 1, jeżeli wydanie zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu zostało uzależnione od przesadzenia tego drzewa lub krzewu albo wykonania nasadzeń zastępczych, a przesadzone albo posadzone drzewo lub krzew nie zachowały żywotności po 3 latach od dnia upływu terminu wskazanego w tym zezwoleniu na ich przesadzenie lub wykonanie nasadzeń zastępczych, lub przed upływem tego okresu, z przyczyn zależnych od posiadacza nieruchomości, organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu nakłada ponownie w drodze decyzji obowiązek wykonania nasadzeń zastępczych. Przepisy art. 83c ust. 4 oraz art. 83d ust. 2 i 4 stosuje się odpowiednio.

3. W przypadku niewykonania nasadzeń zastępczych, o których mowa w ust. 2, zgodnie z zezwoleniem na usunięcie drzewa lub krzewu, stosuje się przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 87. 1. Obowiązek uiszczenia opłat, o których mowa w art. 84 ust. 1, przedawnia się z upływem 5 lat, licząc od końca roku, w którym upłynął termin uiszczenia opłaty.

2. (uchylony)

3. Uiszczenie opłaty następuje w terminie 14 dni od dnia, w którym zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu albo decyzje, o których mowa w art. 84 ust. 5 i 7, stały się ostateczne. Jeżeli w zezwoleniu na usunięcie drzewa lub krzewu został wskazany początek biegu terminu usunięcia drzewa lub krzewu, uiszczenie opłaty następuje w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia biegu tego terminu.

4. W razie nieterminowego uiszczenia opłaty pobiera się odsetki za zwłokę w wysokości odsetek pobieranych za nieterminowe regulowanie zobowiązań podatkowych.

5. Opłaty nieuiszczone w terminie, o którym mowa w ust. 3, podlegają wraz z odsetkami za zwłokę przymusowemu ściągnięciu w trybie określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

6. Na wniosek, złożony w terminie 14 dni od dnia, w którym zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu albo decyzja, o której mowa w art. 84 ust. 5 i 7, stały się ostateczne, opłatę można rozłożyć na raty lub przesunąć termin jej płatności, na okres nie dłuższy niż 3 lata, jeżeli przemawia za tym sytuacja materialna wnioskodawcy.

7. Decyzję w sprawach rozłożenia opłaty na raty lub przesunięcia terminu jej płatności wydaje organ właściwy do wydania zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu.

8. Jeżeli zaległości płatności rat wyniosą równowartość trzech kolejnych rat, uiszczenie opłaty staje się wymagane w całości.

Art. 87a. 1. Prace ziemne oraz inne prace wykonywane ręcznie, z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego lub urządzeń technicznych, wykonywane w obrębie korzeni, pnia lub korony drzewa lub w obrębie korzeni lub pędów krzewu, przeprowadza się w sposób najmniej szkodzący drzewom lub krzewom.

2. Prace w obrębie korony drzewa nie mogą prowadzić do usunięcia gałęzi w wymiarze przekraczającym 30 % korony, która rozwinęła się w całym okresie rozwoju drzewa, chyba że mają na celu:

- 1) usunięcie gałęzi obumarłych lub nadłamanych;
- 2) utrzymywanie uformowanego kształtu korony drzewa;
- 3) wykonanie specjalistycznego zabiegu w celu przywróceniu statyki drzewa.

3. Zabieg, o którym mowa w ust. 2 pkt 3, wykonuje się na podstawie dokumentacji, w tym dokumentacji fotograficznej, wskazującej na konieczność przeprowadzenia takiego zabiegu. Dokumentację przechowuje się przez okres 5 lat od końca roku, w którym wykonano zabieg.

4. Usunięcie gałęzi w wymiarze przekraczającym 30 % korony, która rozwinęła się w całym okresie rozwoju drzewa, w celu innym niż określony w ust. 2, stanowi uszkodzenie drzewa.

5. Usunięcie gałęzi w wymiarze przekraczającym 50 % korony, która rozwinęła się w całym okresie rozwoju drzewa, w celu innym niż określony w ust. 2, stanowi zniszczenie drzewa.

6. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do drzew, o których mowa w art. 83f ust. 1.

7. Minister właściwy do spraw środowiska może określić, w drodze rozporządzenia, metody wykonywania prac, o których mowa w ust. 1, kierując się potrzebą zapewnienia wykonywania prac w sposób najmniej szkodzący drzewom lub krzewom.

Art. 87b. 1. Na drogach publicznych oraz ulicach i placach środki chemiczne powinny być stosowane w sposób najmniej szkodzący terenom zieleni oraz zadrzewieniom.

2. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje środków, jakie mogą być używane w miejscach, o których mowa w ust. 1, oraz warunki ich stosowania, kierując się potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego, ochrony krajobrazu i różnorodności biologicznej oraz odpowiednich warunków utrzymania dróg i bezpieczeństwa korzystania z dróg.

Art. 88. 1. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta wymierza administracyjną karę pieniężną za:

- 1) usunięcie drzewa lub krzewu bez wymaganego zezwolenia;
- 2) usunięcie drzewa lub krzewu bez zgody posiadacza nieruchomości;
- 3) zniszczenie drzewa lub krzewu;
- 4) uszkodzenie drzewa spowodowane wykonywaniem prac w obrębie korony drzewa;
- 5) usunięcie drzewa pomimo sprzeciwu organu, o którym mowa w art. 83f ust. 8, i bez zezwolenia, o którym mowa w art. 83f ust. 16;
- 6) usunięcie drzewa bez dokonania zgłoszenia, o którym mowa w art. 83f ust. 4, lub przed upływem terminu, o którym mowa w art. 83f ust. 8.

2. Kara, o której mowa w ust. 1, jest nakładana na posiadacza nieruchomości, albo właściciela urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 Kodeksu cywilnego, albo na inny podmiot, jeżeli działał bez zgody posiadacza nieruchomości.

3. Uiszczenie kary następuje w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja w sprawie wymierzenia kary stała się ostateczna.

4. Termin płatności kar wymierzonych na podstawie ust. 1 pkt 3 odracza się na okres 5 lat, jeżeli stopień zniszczenia drzewa lub krzewu nie wyklucza zachowania jego żywotności.

5. W przypadku, o którym mowa w ust. 4, odroczenie terminu płatności kar wymierzonych za zniszczenie korony drzewa dotyczy 70 % wysokości kary.

6. Kara jest umarzana po upływie 5 lat od dnia, w którym decyzja o odroczeniu terminu płatności kary stała się ostateczna, i po stwierdzeniu zachowania żywotności drzewa lub krzewu, lub braku żywotności drzewa lub krzewu z przyczyn niezależnych od podmiotu ukaranego.

7. W przypadku stwierdzenia, że drzewo lub krzew obumarły przed upływem 5 lat od dnia, w którym decyzja o odroczeniu terminu płatności kary stała się ostateczna, karę uiszcza się niezwłocznie, chyba że drzewo lub krzew nie zachowały żywotności z przyczyn niezależnych od podmiotu ukaranego.

8. Na wniosek, złożony w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzja o wymierzeniu kary, o której mowa w ust. 1, stała się ostateczna, lub od dnia, w którym upłynął termin, na który odroczone uiszczenie kary, można rozłożyć karę na raty na okres nie dłuższy niż 5 lat.

9. Decyzje w sprawach, o których mowa w ust. 6–8, wydaje wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

10. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do drzew i krzewów, o których mowa w art. 83f ust. 1 pkt 1–3 i 3b–15.

Art. 89. 1. Administracyjną karę pieniężną, o której mowa w art. 88 ust. 1 pkt 1–3, 5 i 6, ustala się w wysokości dwukrotnej opłaty za usunięcie drzewa lub krzewu, o której mowa w art. 84 ust. 1, a w przypadku, w którym usunięcie drzewa lub krzewu jest zwolnione z obowiązku uiszczenia opłaty, administracyjną karę pieniężną ustala się w wysokości takiej opłaty, która byłaby ponoszona, gdyby takiego zwolnienia nie było.

2. Administracyjną karę pieniężną, o której mowa w art. 88 ust. 1 pkt 4, ustala się w wysokości opłaty za usunięcie drzewa, o której mowa w art. 84 ust. 1, pomnożonej przez 0,6.

3. Jeżeli ustalenie obwodu lub gatunku usuniętego lub zniszczonego drzewa jest niemożliwe z powodu wykarczowania pnia i braku kłody, dane do wyliczenia administracyjnej kary pieniężnej ustala się na podstawie informacji zebranych w toku postępowania administracyjnego, powiększając ją o 50 %.

4. Jeżeli ustalenie obwodu usuniętego lub zniszczonego drzewa jest niemożliwe z powodu braku kłody, obwód do wyliczenia administracyjnej kary pieniężnej ustala się, przyjmując najmniejszą średnicę pnia i pomniejszając wyliczony obwód o 10 %.

5. Jeżeli ustalenie wielkości powierzchni usuniętych lub zniszczonych krzewów jest niemożliwe, z powodu usunięcia pędów i korzeni, wielkość tę przyjmuje się na podstawie informacji zebranych w toku postępowania administracyjnego.

6. W przypadku usunięcia drzewa lub krzewu obumarłego albo nierokującego szansy na przeżycie, złomu lub wywrotu, wysokość administracyjnej kary pieniężnej obniża się o 50 %.

7. W przypadku usunięcia albo zniszczenia drzewa lub krzewu, albo uszkodzenia drzewa w okolicznościach uzasadnionych stanem wyższej konieczności, nie wymierza się administracyjnej kary pieniężnej.

8. Administracyjne kary pieniężne nieuiszczone w wyznaczonym terminie, podlegają wraz z odsetkami za zwłokę przymusowemu ściągnięciu w trybie określonym w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

9. Należność z tytułu administracyjnej kary pieniężnej przedawnia się po upływie 5 lat od końca roku, w którym upłynął termin płatności.

10. Nie wszczyna się postępowania w sprawie wymierzenia administracyjnej kary pieniężnej, a postępowanie wszczęte w tej sprawie umarza się, jeżeli od końca roku, w którym usunięto lub zniszczono drzewo lub krzew albo uszkodzono drzewo, upłynęło 5 lat.

11. Organ może umorzyć 50 % wymierzonej kary, o której mowa w ust. 1 lub 2, osobom fizycznym, które na cele niezwiązane z prowadzeniem działalności gospodarczej usunęły lub zniszczyły drzewo lub krzew albo uszkodziły drzewo, w przypadku gdy osoby te nie są w stanie uiścić kary w pełnej wysokości bez znacznego uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny, jeżeli dochód miesięczny na jednego członka gospodarstwa domowego nie przekracza 50 % minimalnego wynagrodzenia za pracę w danym roku.

Art. 90. 1. Czynności, o których mowa w art. 83–89, w zakresie, w jakim są one wykonywane przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, w odniesieniu do nieruchomości będących własnością gminy – z wyjątkiem nieruchomości będących w użytkowaniu wieczystym innego podmiotu – wykonuje starosta.

2. Jeżeli prezydent miasta na prawach powiatu sprawuje funkcję starosty, czynności, o których mowa w ust. 1, wykonuje marszałek województwa.

Rozdział 5

Organy ochrony przyrody

Art. 91. Organami w zakresie ochrony przyrody są:

- 1) minister właściwy do spraw środowiska;
- 1a) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska;
- 2) wojewoda;
- 2a) regionalny dyrektor ochrony środowiska;
- 2b) marszałek województwa;
- 2c) dyrektor parku narodowego;
- 3) starosta;
- 4) wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

Art. 92. 1. Minister właściwy do spraw środowiska wykonuje zadania organu administracji rządowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy Głównego Konserwatora Przyrody, będącego sekretarzem lub podsekretarzem stanu w urzędzie obsługującym tego ministra.

2. Głównego Konserwatora Przyrody powołuje i odwołuje Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw środowiska.

Art. 93. (uchylony)

Art. 94. 1. Zadania regionalnego dyrektora ochrony środowiska w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego wykonuje dyrektor tego parku.

2. Minister właściwy do spraw środowiska jest organem wyższego stopnia w stosunku do dyrektora parku narodowego w zakresie, o którym mowa w ust. 1.

Art. 95. Organami opiniodawczo-doradczymi w zakresie ochrony przyrody są:

- 1) Państwowa Rada Ochrony Przyrody, działająca przy ministrze właściwym do spraw środowiska;
- 2) regionalna rada ochrony przyrody, działająca przy regionalnym dyrektorzem ochrony środowiska;
- 3) rada naukowa parku narodowego, działająca przy dyrektorzem parku narodowego;
- 4) rada parku krajobrazowego lub rada zespołu parków krajobrazowych, działająca przy dyrektorzem parku krajobrazowego lub dyrektorzem zespołu parków krajobrazowych.

Art. 96. 1. Państwowa Rada Ochrony Przyrody liczy od 20 do 40 członków.

1a. Skład Państwowej Rady Ochrony Przyrody ustala minister właściwy do spraw środowiska.

1b. Minister właściwy do spraw środowiska powołuje członków Państwowej Rady Ochrony Przyrody spośród działających na rzecz ochrony przyrody przedstawicieli nauki, praktyki i organizacji ekologicznych.

1c. Ustanie członkostwa w Państwowej Radzie Ochrony Przyrody następuje w przypadku:

- 1) odwołania członka przez ministra właściwego do spraw środowiska;
- 2) ograniczenia albo utraty przez członka zdolności do czynności prawnych;
- 3) pisemnej rezygnacji członka;
- 4) śmierci członka.

2. Państwowa Rada Ochrony Przyrody wybiera ze swojego grona przewodniczącego i zastępców oraz uchwała regulamin działania.

3. Do zadań Państwowej Rady Ochrony Przyrody należy w szczególności:

- 1) ocena realizacji ustawy;
- 2) opiniowanie strategii, planów i programów dotyczących ochrony przyrody;
- 3) ocena realizacji programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej;
- 4) opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących ochrony przyrody;
- 5) przedstawianie wniosków i opinii w sprawach ochrony przyrody;
- 6) popularyzowanie ochrony przyrody.

4. Wydatki związane z działalnością Państwowej Rady Ochrony Przyrody są pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska.

Art. 97. 1. Członków regionalnej rady ochrony przyrody, w liczbie od 20 do 30 na kadencję trwającą 5 lat powołuje, w drodze zarządzenia, regionalny dyrektor ochrony środowiska spośród działających na rzecz ochrony przyrody przedstawicieli nauki, praktyki, organizacji ekologicznych i Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz sejmiku województwa.

2. Regionalna rada ochrony przyrody wybiera ze swojego grona przewodniczącego i zastępców oraz uchwała regulamin działania.

3. Do zadań regionalnej rady ochrony przyrody należy w szczególności:

- 1) ocena realizacji zadań w zakresie ochrony przyrody;
- 2) opiniowanie projektów aktów prawnych w zakresie ochrony przyrody wydawanych przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska;
- 3) przedstawianie wniosków i opinii w sprawach ochrony przyrody;
- 4) opiniowanie planów rozwoju i strategii wojewódzkich w zakresie ochrony przyrody.

4. Wydatki związane z działalnością regionalnej rady ochrony przyrody są pokrywane ze środków regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Art. 98. 1. Członków rady naukowej parku narodowego w liczbie od 10 do 20 na kadencję trwającą 5 lat powołuje, w drodze zarządzenia, minister właściwy do spraw środowiska spośród działających na rzecz ochrony przyrody przedstawicieli nauki, praktyki i organizacji ekologicznych oraz właściwych miejscowo samorządów wojewódzkich i samorządów gminnych.

2. Rada naukowa parku narodowego wybiera ze swojego grona przewodniczącego i zastępcę oraz uchwała regulamin działania.

3. Do zadań rady naukowej parku narodowego należy w szczególności:

- 1) ocena stanu zasobów, tworów i składników przyrody;
- 2) opiniowanie projektu planu ochrony i zadań ochronnych;
- 3) ocena realizacji ustaleń planu ochrony, rocznych zadań ochronnych i skuteczności zabiegów ochronnych;
- 4) opiniowanie programów badawczych i naukowych w zakresie ochrony przyrody;
- 5) przedstawianie wniosków i opinii w sprawach ochrony przyrody i funkcjonowania parku narodowego.

4. Wydatki związane z działalnością rady naukowej parku narodowego są pokrywane z budżetu państwa, z części przeznaczanej na działalność parków narodowych.

Art. 99. 1. Członków rady parku krajobrazowego lub rady zespołu parków krajobrazowych w liczbie od 10 do 20 na kadencję trwającą 5 lat powołuje zarząd województwa spośród działających na rzecz ochrony przyrody przedstawicieli nauki, praktyki i organizacji ekologicznych oraz przedstawicieli właściwych miejscowo jednostek samorządu województwa, samorządu gminnego i organizacji gospodarczych.

2. Członków rady parku krajobrazowego lub rady zespołu parków krajobrazowych położonych na terenie kilku województw powołuje zarząd województwa, na którego obszarze znajduje się największa część parku lub zespołu parków, w porozumieniu z pozostałymi zarządami województw.

3. Rada parku krajobrazowego lub rada zespołu parków krajobrazowych wybiera ze swojego grona przewodniczącego i zastępców oraz uchwała regulamin działania.

4. Do zadań rady parku krajobrazowego lub rady zespołu parków krajobrazowych należy w szczególności:

- 1) ocena stanu zasobów, tworów i składników przyrody, wartości kulturowych oraz ustaleń programów ochrony przyrody;
- 2) opiniowanie projektu planu ochrony;
- 3) ocena realizacji ustaleń planu ochrony i innych zadań z zakresu ochrony przyrody;
- 4) opiniowanie i ocena realizacji projektów i programów działalności parku krajobrazowego lub zespołu parków krajobrazowych w zakresie ochrony przyrody, edukacji, turystyki i rekreacji.

5. Wydatki związane z działalnością rady parku krajobrazowego lub rady zespołu parków krajobrazowych są pokrywane z budżetu właściwego województwa.

Art. 100. Członkom organów opiniodawczo-doradczych, o których mowa w art. 95, zamieszkałym poza miejscowością, w której odbywa się posiedzenie, przysługują diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów na zasadach określonych w przepisach dotyczących wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 Kodeksu pracy.

Rozdział 6

Służby ochrony przyrody

Art. 101. (uchylony)

Art. 102. (uchylony)

Art. 103. 1. Zadania związane z ochroną przyrody, badaniami naukowymi i działalnością edukacyjną, a także ochroną mienia parku narodowego oraz zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego wykonuje Służba Parku Narodowego.

2. Do zadań Służby Parku Narodowego należy:

- 1) realizacja ustaleń planów ochrony i zadań ochronnych;
- 2) informowanie i promocja w zakresie ochrony przyrody, w tym prowadzenie muzeum przyrodniczego, ośrodków informacji i edukacji oraz publikowanie materiałów informacyjnych i promocyjnych;

- 3) prowadzenie badań naukowych w celu określenia metod i sposobów ochrony przyrody, skuteczności działań ochronnych oraz rozpoznawania różnorodności biologicznej;
- 4) utrzymywanie w należytym stanie infrastruktury technicznej zarządzanej przez park narodowy;
- 5) udostępnianie parku narodowego do celów naukowych, edukacyjnych, rekreacyjnych, turystycznych i sportowych.

3. (uchylony)

4. Minister właściwy do spraw środowiska, kierując się potrzebą doboru w Służbach Parków Narodowych osób o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, określi, w drodze rozporządzenia, stanowiska oraz wymagania kwalifikacyjne, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Narodowych, z uwzględnieniem wykształcenia i stażu pracy.

5. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, warunki wynagradzania za pracę pracowników parków narodowych i przyznawania im innych świadczeń związanych z pracą, w tym:

- 1) kwoty wynagrodzenia zasadniczego pracowników parków narodowych,
- 2) inne, poza wynagrodzeniem zasadniczym, składniki wynagrodzenia i ich kwoty, uzasadnione zwłaszcza pełnieniem określonej funkcji lub zajmowaniem określonego stanowiska, szczególnymi właściwościami pracy, warunkami wykonywanej pracy oraz kwalifikacjami zawodowymi pracowników

– uwzględniając specyfikę i charakter pracy pracowników parków narodowych.

Art. 104. 1. Pracownikom Służby Parku Narodowego przysługuje:

- 1) bezpłatne umundurowanie, które noszą przy wykonywaniu czynności służbowych;
- 2) bezpłatne mieszkanie, jeżeli stanowisko oraz charakter pracy są związane z koniecznością zamieszkania w miejscu jej wykonywania.

2. Pracownicy Służby Parku Narodowego przy wykonywaniu czynności służbowych korzystają z ochrony prawnej przewidzianej w przepisach prawa karnego dla funkcjonariuszy publicznych.

3. Bezpłatne mieszkanie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, przysługuje pracownikom zatrudnionym na stanowiskach:

- 1) dyrektora parku;
- 2) zastępcy dyrektora parku;
- 3) głównego księgowego;
- 4) głównego specjalisty do spraw ochrony przyrody;
- 5) kierownika pracowni naukowo-edukacyjnej;
- 6) głównego specjalisty do spraw udostępniania parku;
- 7) nadleśniczego;
- 8) konserwatora obrębu ochronnego;
- 9) leśniczego;
- 10) konserwatora obwodu ochronnego;
- 11) podleśniczego;
- 12) starszego strażnika;
- 13) strażnika;
- 14) kierownika ośrodka hodowli zwierząt;
- 15) kierownika szkółki leśnej;
- 16) komendanta Straży Parku;
- 17) zastępcy komendanta Straży Parku;
- 18) dowódcy grupy terenowej Straży Parku;
- 19) starszego strażnika Straży Parku;
- 20) strażnika Straży Parku.

4. Przez bezpłatne mieszkanie należy rozumieć przydzielony pracownikowi lokal mieszkalny w budynku wielorodzinnym lub jednorodzinny, za którego używanie pracownik nie wnosi opłat.

5. Członkami rodziny pracownika, których uwzględnia się przy przydziale lokalu mieszkalnego, są pozostający z pracownikiem we wspólnym gospodarstwie domowym:

- 1) małżonek;
- 2) dzieci (własne lub małżonka, przysposobione lub przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej) pozostające na jego utrzymaniu, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez nie 25 lat;
- 3) rodzice pracownika i jego małżonka będący na jego wyłącznym utrzymaniu lub jeżeli ze względu na wiek albo inwalidztwo, albo inne okoliczności są niezdolni do wykonywania zatrudnienia; za rodziców uważa się również ojczyma i macochę oraz osoby przysposabiające.

6. Bezpłatne mieszkanie przydziela się pracownikowi Służby Parku Narodowego na jego wniosek, który zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres wnioskodawcy;
- 2) datę i miejsce zatrudnienia;
- 3) liczbę i stopień pokrewieństwa osób, o których mowa w ust. 5.

7. Bezpłatne mieszkanie przydziela się z zasobów mieszkaniowych parku narodowego.

8. Bezpłatne mieszkanie przydziela się na czas zatrudnienia na stanowisku, o którym mowa w ust. 3.

9. Bezpłatne mieszkanie przydziela się na podstawie umowy zawieranej:

- 1) z dyrektorem parku narodowego – przez ministra właściwego do spraw środowiska;
- 2) z pracownikiem Służby Parku Narodowego – przez dyrektora parku narodowego.

10. W umowie, o której mowa w ust. 9, ustala się:

- 1) szczegółowe warunki korzystania z bezpłatnego mieszkania;
- 2) termin zwolnienia bezpłatnego mieszkania, nie dłuższy niż 6 miesięcy od dnia ustania zatrudnienia na stanowisku uprawniającym do bezpłatnego mieszkania;
- 3) sposób zwalniania bezpłatnego mieszkania przez pracownika Służby Parku Narodowego przechodzącego na emeryturę lub rentę oraz możliwość przydzielenia lokalu zamiennego.

11. Pracownik Służby Parku Narodowego zwalnia bezpłatne mieszkanie wraz ze wszystkimi osobami pozostającymi z nim we wspólnym gospodarstwie domowym.

12. W razie braku możliwości przydziału bezpłatnego mieszkania lub zamieszkiwania, za zgodą dyrektora parku narodowego albo ministra właściwego do spraw środowiska, przez pracownika Służby Parku Narodowego w mieszkaniu stanowiącym własność tego pracownika, przysługuje pracownikowi ekwiwalent za niewykorzystywanie bezpłatnego mieszkania.

13. Ekwiwalent, o którym mowa w ust. 12, przyznaje się uprawnionemu pracownikowi Służby Parku Narodowego na jego wniosek, do którego załącza oświadczenie o liczbie i stopniu pokrewieństwa osób pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym.

14. Ekwiwalent, o którym mowa w ust. 12, pracownikowi Służby Parku Narodowego oblicza dyrektor parku narodowego, a dyrektorowi parku narodowego – minister właściwy do spraw środowiska, przyjmując iloczyn średniej stawki czynszu w stosunkach najmu w danej miejscowości i wielkości normatywnej powierzchni użytkowej przysługującej pracownikowi.

15. Ekwiwalent, o którym mowa w ust. 12, jest wypłacany każdego miesiąca łącznie z wynagrodzeniem.

16. Na potrzeby obliczenia i wypłaty ekwiwalentu za niewykorzystywanie bezpłatnego mieszkania ustala się następujące wielkości normatywnej powierzchni użytkowej w przeliczeniu na liczbę osób pozostających z pracownikiem Służby Parku Narodowego we wspólnym gospodarstwie domowym:

- 1) 35 m² – dla 1 osoby;
- 2) 40 m² – dla 2 osób;
- 3) 45 m² – dla 3 osób;

- 4) 55 m² – dla 4 osób;
- 5) 65 m² – dla 5 osób;
- 6) 70 m² – dla 6 lub więcej osób.

17. Wielkość normatywnej powierzchni użytkowej podwyższa się o 10 m², jeżeli w lokalu mieszka osoba niepełnosprawna, wymagająca do poruszania się wózka inwalidzkiego.

18. W przypadku gdy uprawnienia do bezpłatnego mieszkania przysługują dwu lub więcej osobom pozostającym we wspólnym gospodarstwie domowym, przydziela się jedno bezpłatne mieszkanie, o którym mowa w ust. 3, albo przyznaje się jeden ekwiwalent, o którym mowa w ust. 12.

19. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, dla pracowników Służb Parków Narodowych wzór legitymacji służbowej, wzory umundurowania oraz oznak służbowych dla poszczególnych stanowisk, w tym odpowiedni wzór umundurowania wyjściowego i polowego na pory roku, kolor i wzór przedmiotów uzupełniających mundury oraz wzór orła umieszczanego na czapkach, kierując się potrzebą zapewnienia pracownikom Służb Parków Narodowych odpowiednich warunków do wykonywania zadań wymagających przebywania w terenie w różnych porach roku oraz potrzebą rozróżnienia cech umundurowania pracowników zatrudnionych na poszczególnych stanowiskach.

Art. 104a. 1. Park narodowy może sprzedawać nieprzydatne parkowi narodowemu nieruchomości zabudowane budynkami mieszkalnymi i samodzielne lokale mieszkalne, zwane dalej „lokalami”. Lokal sprzedaje się wraz z pomieszczeniami przynależnymi oraz prawem związanym z prawem własności lokalu.

2. Nie podlegają sprzedaży lokale:

- 1) niezbędne dla zapewnienia bezpłatnych mieszkań dla pracowników zatrudnionych na stanowiskach, o których mowa w art. 104 ust. 3;
- 2) związane z zarządzaniem parkiem narodowym.

3. Pracownikom i byłym pracownikom parku narodowego mającym co najmniej 3-letni okres zatrudnienia w parkach narodowych, z wyłączeniem osób, z którymi stosunek pracy został rozwiązany bez wypowiedzenia z winy pracownika, przysługuje pierwszeństwo w nabyciu lokali, których są najemcami i w których mieszkają.

4. Ustalenie ceny lokalu przy sprzedaży, o której mowa w ust. 1, następuje na zasadach określonych w przepisach o gospodarce nieruchomościami, z zastrzeżeniem ust. 5.

5. Cena sprzedaży lokalu podlega łącznemu obniżeniu o 6 % za każdy rok zatrudnienia w parkach narodowych i o 3 % za każdy rok najmu tego lokalu, jednak nie więcej niż o 95 %. Jeżeli osobą uprawnioną jest emeryt lub rencista, cena sprzedaży lokalu wynosi 5 % jego wartości. W razie zbiegu uprawnień do obniżenia ceny sprzedaży lokalu przysługujących osobom prowadzącym wspólne gospodarstwo domowe okresy zatrudnienia tych osób sumuje się, przy czym bonifikata nie może przekraczać 95 % ceny sprzedaży lokalu. Uprawnienie to przysługuje tylko przy nabyciu jednego lokalu.

6. Przepisy ust. 3–5 stosuje się również do osób bliskich, które w dniu śmierci pracownika parku narodowego zamieszkiwały razem z nim. Przez osoby bliskie rozumie się małżonków oraz wstępnych i zstępnych, a także osoby przysposabiające i przysposobione.

7. Uprawnienie, o którym mowa w ust. 5, przysługuje osobom bliskim również w stosunku do lokalu, którego prawo najmu osoby te uzyskały w zamian za lokal zajmowany w dniu śmierci pracownika lub byłego pracownika parku narodowego. Uprawnienie to przysługuje tylko jednej osobie bliskiej i tylko przy nabyciu jednego lokalu.

8. Dyrektor parku narodowego żąda zwrotu kwoty równej udzielonej bonifikacie po jej waloryzacji, jeżeli nabywca lokalu, o którym mowa w ust. 3, 6 i 7, przed upływem 5 lat od dnia jego nabycia zbył ten lokal lub wykorzystał na inne cele niż mieszkaniowe. Waloryzacji dokonuje się według zasad określonych w przepisach o gospodarce nieruchomościami.

9. Przepisów ust. 8 nie stosuje się w przypadku zbycia na rzecz osoby bliskiej, z zastrzeżeniem ust. 10.

10. Przepisy ust. 8 stosuje się odpowiednio do osoby bliskiej, która zbyła lub wykorzystała nieruchomość na inne cele niż cele uzasadniające udzielenie bonifikaty, przed upływem 5 lat, licząc od dnia pierwotnego nabycia.

11. Najemcom nieposiadającym uprawnień, o których mowa w ust. 3, 6 i 7, przysługuje pierwszeństwo w nabyciu przeznaczonego do sprzedaży lokalu, który zajmują co najmniej od 3 lat, na podstawie umowy najmu zawartej na czas nieoznaczony. Przepisu ust. 5 nie stosuje się.

12. O przeznaczeniu lokali do zbycia dyrektor parku narodowego zawiadamia na piśmie osoby, o których mowa w ust. 3, 6, 7 i 11, wyznaczając co najmniej miesięczny termin na złożenie pisemnego oświadczenia o zamiarze nabycia lokalu, liczony od dnia doręczenia zawiadomienia osobie zainteresowanej. Niezłożenie oświadczenia w wyznaczonym terminie oznacza rezygnację z nabycia lokalu.

13. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 12, powinno zawierać:

- 1) cenę lokalu;
- 2) przewidywany termin zawarcia umowy sprzedaży lokalu;
- 3) informację o skutku niezłożenia oświadczenia, o którym mowa w ust. 12.

14. Pracownikom i byłym pracownikom parku narodowego niebędącym najemcami lokali przeznaczonych do sprzedaży przysługuje pierwszeństwo w nabyciu lokali wolnych (pustostanów), na warunkach określonych w ust. 5.

15. Lokale mogą być zbywane, pod rygorem nieważności, wyłącznie na zasadach określonych w ust. 1–14.

16. W sprawach, o których mowa w ust. 1–14, nie stosuje się ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o zasadach zbywania mieszkań będących własnością przedsiębiorstw państwowych, niektórych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych oraz niektórych mieszkań będących własnością Skarbu Państwa (Dz. U. z 2016 r. poz. 52).

Art. 104b. Pracownik, który nabył lokal wykorzystywany lub przeznaczony na cele mieszkaniowe na zasadach określonych w art. 104a ust. 1–14 albo skorzystał z uprawnień określonych w ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. o zasadach zbywania mieszkań będących własnością przedsiębiorstw państwowych, niektórych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych oraz niektórych mieszkań będących własnością Skarbu Państwa, nie może ubiegać się o wypłacanie ekwiwalentu za niewykorzystywanie bezpłatnego mieszkania lub przydzielenie bezpłatnego mieszkania.

Art. 105. 1. Parkiem krajobrazowym kieruje dyrektor parku krajobrazowego.

2. Dyrektora parku krajobrazowego powołuje zarząd województwa, po zasięgnięciu opinii regionalnej rady ochrony przyrody.

3. Dyrektora parku krajobrazowego położonego na terenie kilku województw powołuje zarząd województwa właściwy ze względu na siedzibę parku, w porozumieniu z pozostałymi zarządami województw.

4. Do zadań dyrektora parku krajobrazowego należy:

- 1) ochrona przyrody, walorów krajobrazowych oraz wartości historycznych i kulturowych;
- 2) organizacja działalności edukacyjnej, turystycznej oraz rekreacyjnej;
- 3) (uchylony)
- 4) współdziałanie w zakresie ochrony przyrody z jednostkami organizacyjnymi oraz osobami prawnymi i fizycznymi;
- 5) składanie wniosków do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących zagospodarowania przestrzennego obszarów wchodzących w skład parku krajobrazowego.

5. Na terenie zarządzanym przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, znajdującym się w granicach parku krajobrazowego, zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie miejscowy nadleśniczy, zgodnie z ustaleniami planu ochrony parku krajobrazowego, uwzględnionym w planie urządzenia lasu.

Art. 106. 1. W celu kierowania parkami krajobrazowymi mogą być tworzone zespoły parków krajobrazowych, jako jednostki budżetowe w rozumieniu przepisów o finansach publicznych.

2. Do dyrektora zespołu parków krajobrazowych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące dyrektora parku krajobrazowego.

Art. 107. 1. Zadania z zakresu ochrony przyrody, walorów krajobrazowych, wartości historycznych i kulturowych oraz działalności edukacyjnej na terenie parku krajobrazowego wykonuje Służba Parku Krajobrazowego.

2. Do zadań Służby Parku Krajobrazowego należy:

- 1) inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych, stanowisk roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową oraz ich siedlisk, a także zasługujących na ochronę tworów i składników przyrody nieożywionej;
- 2) identyfikacja i ocena istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych parku krajobrazowego oraz wnioskowanie o podejmowanie działań mających na celu eliminowanie lub ograniczanie tych zagrożeń i ich skutków, a także innych działań w celu poprawy funkcjonowania i ochrony parku krajobrazowego;
- 3) gromadzenie dokumentacji dotyczącej przyrody oraz wartości historycznych, kulturowych i etnograficznych;
- 4) realizacja zadań związanych z ochroną innych form ochrony przyrody w granicach parku krajobrazowego;
- 5) informowanie o przepisach o ochronie przyrody osób przebywających na obszarach podlegających ochronie oraz w miejscach, w których znajdują się twory i składniki przyrody objęte formami ochrony przyrody;

- 6) prowadzenie edukacji przyrodniczej w szkołach i wśród miejscowego społeczeństwa, a także promowanie wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych i turystycznych parku krajobrazowego;
- 7) współpraca z samorządami, zarządcami obszarów parku krajobrazowego, organizacjami ekologicznymi i z innymi podmiotami, mającymi związki z ochroną parku krajobrazowego.

3. (uchylony)

4. Pracownik Służby Parku Krajobrazowego ma prawo do legitymowania osób naruszających przepisy o ochronie przyrody, a w razie odmowy okazania dokumentu pozwalającego na ustalenie tożsamości – zwracania się do Policji lub innych właściwych organów o ustalenie tożsamości.

5. Pracownik Służby Parku Krajobrazowego otrzymuje bezpłatne umundurowanie, które obowiązkowo nosi przy wykonywaniu czynności służbowych.

6. Minister właściwy do spraw środowiska, kierując się potrzebą doboru w Służbach Parków Krajobrazowych pracowników o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych, określi, w drodze rozporządzenia, stanowiska oraz wymagania kwalifikacyjne, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Krajobrazowych, z uwzględnieniem wykształcenia i stażu pracy.

7. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, dla pracowników Służb Parków Krajobrazowych wzór legitymacji służbowej, wzory umundurowania oraz oznak służbowych dla poszczególnych stanowisk, w tym odpowiedni wzór umundurowania wyjściowego i polowego na pory roku, kolor i wzór przedmiotów uzupełniających mundury, wzór orła umieszczanego na czapce, a także okresy użytkowania części umundurowania, kierując się potrzebą zapewnienia pracownikom Służb Parków Krajobrazowych odpowiednich warunków do wykonywania zadań, wymagających przebywania w terenie w różnych porach roku, oraz potrzebą rozróżnienia cech umundurowania pracowników zatrudnionych na poszczególnych stanowiskach.

Rozdział 7

Zwalczanie przestępstw i wykroczeń na obszarach chronionych

Art. 108. 1. W parkach narodowych zadania związane z ochroną mienia oraz zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody wykonują funkcjonariusze Straży Parku zaliczani do Służby Parku Narodowego.

2. Funkcjonariuszem Straży Parku może być osoba, która:

- 1) posiada obywatelstwo polskie;
- 2) ukończyła 21 lat;
- 3) ma pełną zdolność do czynności prawnych;
- 4) nie została pozbawiona praw publicznych;
- 5) posiada co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe;
- 6) posiada nienaganną opinię właściwego miejscowo komendanta Policji;
- 7) posiada odpowiedni stan zdrowia potwierdzony orzeczeniem lekarskim i orzeczeniem psychologicznym;
- 8) nie była karana za przestępstwa.

3. Koszty orzeczenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 7, ponosi osoba kandydująca na funkcjonariusza Straży Parku.

4. Funkcjonariusz Straży Parku podlega co 5 lat okresowym badaniom lekarskim i psychologicznym, potwierdzonym orzeczeniem.

5. Funkcjonariusz Straży Parku przy wykonywaniu zadań, o których mowa w ust. 1, ma prawo do:

- 1) legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia oraz świadków przestępstwa lub wykroczenia, w celu ustalenia ich tożsamości;
- 2) kontroli dowodów wniesienia opłat, o których mowa w art. 12 ust. 3;
- 3) zatrzymywania i przekazywania Policji lub innym właściwym organom osób w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia;
- 4) zatrzymywania i dokonywania kontroli środków transportu w celu sprawdzenia ich ładunku oraz przeglądania zawartości bagaży w razie zaistnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia;

- 5) przeszukiwania pomieszczeń i innych miejsc w przypadkach uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia;
- 6) zabezpieczenia jako dowodów rzeczowych, za pokwitowaniem, przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub wykroczenia, a także narzędzi i środków służących do ich popełnienia;
- 7) kontroli i zatrzymania, za pokwitowaniem, dokumentów w zakresie legalności posiadania tworów lub składników przyrody i obrotu nimi, pochodzących z obszaru parku narodowego;
- 8) kontroli podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze parku narodowego w zakresie przestrzegania przepisów ustawy.

6. Uprawnienia, o których mowa w ust. 5, przysługują dyrektorowi parku narodowego, jego zastępcy, nadleśniczemu, konserwatorowi obrębu ochronnego, leśniczemu, konserwatorowi obwodu ochronnego, podleśniczemu, starszemu strażnikowi i strażnikowi.

7. Czynności, o których mowa w ust. 5 pkt 1 i 3–8, funkcjonariusz Straży Parku ma prawo wykonywać w granicach parku lub poza jego granicami w razie uzasadnionego podejrzenia, że przestępstwo lub wykroczenie zostało popełnione na szkodę parku narodowego.

8. Przy wykonywaniu czynności, o których mowa w ust. 5 pkt 3–6, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego lub przepisy Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

9. Rada Ministrów, kierując się potrzebą ustalenia jednolitych sposobów legitymowania i kontroli osób popełniających wykroczenia i przestępstwa przeciwko ochronie przyrody, określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb wykonywania następujących czynności:

- 1) dla Straży Parku:
 - a) legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia oraz świadków przestępstwa lub wykroczenia w celu ustalenia ich tożsamości,
 - b) zatrzymywania osób w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia,
 - c) kontroli i zatrzymania, za pokwitowaniem, dokumentów dotyczących legalności posiadania tworów lub składników przyrody pochodzących z obszaru parku narodowego i obrotu nimi,
 - d) kontroli podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na obszarze parku narodowego w zakresie przestrzegania przepisów ustawy;
- 2) dla Służby Parku Krajobrazowego – legitymowania osób naruszających przepisy o ochronie przyrody, a w razie odmowy okazania dokumentu pozwalającego na ustalenie tożsamości – zwracania się do Policji lub innych właściwych organów o ustalenie ich tożsamości.

10. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, zakres i tryb współpracy Straży Parku z Policją oraz zakres działań Straży Parku podlegających kontroli Policji i sposób sprawowania tej kontroli, kierując się potrzebą podejmowania wspólnych działań Straży Parku z Policją na obszarze parku narodowego w zakresie zwalczania przestępstw i wykroczeń.

Art. 108a. Do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców.

Art. 109. W przypadkach, o których mowa w art. 11 pkt 1–3, 8 i 10–14 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 383 i 1248), funkcjonariusz Straży Parku może użyć środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 12 ust. 1 pkt 1, pkt 2 lit. a, pkt 7, 9, pkt 12 lit. a i pkt 13 tej ustawy, lub wykorzystać te środki.

Art. 110. 1. Funkcjonariusz Straży Parku może być wyposażony w broń bojową oraz broń myśliwską, a pracownik Służby Parku w broń myśliwską.

2. Funkcjonariusz Straży Parku może być dopuszczony do pracy z bronią, jeżeli:

- 1) odbył szkolenie podstawowe dla funkcjonariuszy Straży Parku i zdał egzamin przed komisją egzaminacyjną;
- 2) zdał egzamin ze znajomości przepisów dotyczących posiadania, używania i umiejętności posługiwania się bronią przed komisją, o której mowa w art. 16 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (Dz. U. z 2024 r. poz. 485);
- 3) posiada orzeczenie lekarskie i psychologiczne stwierdzające brak przeciwwskazań do pracy z bronią.

3. Broń bojową i broń myśliwską dyrektor parku narodowego nabywa na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez właściwego miejscowo komendanta wojewódzkiego Policji, na wniosek dyrektora parku narodowego, zgodnie z ustawą z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.

4. Dyrektor parku narodowego może przydzielić broń bojową lub broń myśliwską wraz z amunicją funkcjonariuszowi Straży Parku.

5. Decyzję o wyposażeniu funkcjonariusza Straży Parku w broń bojową lub broń myśliwską na czas pełnienia służby podejmuje każdorazowo Komendant Straży Parku.

6. Broń, o której mowa w ust. 4, przydziela się wraz ze świadectwem broni.

7. W przypadkach, o których mowa w art. 45 pkt 1 lit. a i pkt 2 oraz w art. 47 pkt 1, 3, 5 i 6 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, funkcjonariusz Straży Parku może użyć broni palnej lub ją wykorzystywać.

8. Broń myśliwską, o której mowa w ust. 4, funkcjonariusz Straży Parku ma prawo użyć w następujących przypadkach:

- 1) w celu eliminacji lub odstraszania w granicach parku narodowego zwierząt stwarzających rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi;
- 2) w razie konieczności odstrzału, za zgodą dyrektora parku narodowego, zwierzęcia, które nie ma szans na przeżycie.

9. (uchylony)

10. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, zakres szkolenia podstawowego oraz tryb powoływania komisji egzaminacyjnej, o których mowa w ust. 2 pkt 1, kierując się potrzebą posiadania przez funkcjonariuszy Straży Parku wiedzy niezbędnej do wykonywania zadań.

11. (uchylony)

12. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób ewidencjonowania i przechowywania broni bojowej oraz broni myśliwskiej wraz z amunicją, kierując się potrzebą zabezpieczenia broni bojowej oraz broni myśliwskiej wraz z amunicją, będącej w dyspozycji Straży Parku.

13. Przepisy dotyczące dopuszczania, przydzielania i wyposażania w broń myśliwską stosuje się odpowiednio do pracowników Służby Parku, o których mowa w ust. 1.

Art. 110a. Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Rozdział 8

Wykonywanie ochrony przyrody

Art. 111. 1. Minister właściwy do spraw środowiska sporządza projekt programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z projektem planu działań.

2. Minister właściwy do spraw środowiska zapewnia możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w postępowaniu, którego przedmiotem jest sporządzenie projektu programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z projektem planu działań, o którym mowa w ust. 1.

3. Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z planem działań zatwierdza, w drodze uchwały, Rada Ministrów.

Art. 112. 1. W ramach państwowego monitoringu środowiska prowadzi się monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

2. Monitoring przyrodniczy polega na obserwacji i ocenie stanu oraz zachodzących zmian w składnikach różnorodności biologicznej i krajobrazowej, w tym typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, ze szczególnym uwzględnieniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym, a także na ocenie skuteczności stosowanych metod ochrony przyrody.

Art. 113. 1. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska prowadzi centralny rejestr form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9.

1a. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) zakres informacji gromadzonych w centralnym rejestrze form ochrony przyrody,
- 2) organizację, tryb i standardy techniczne tworzenia rejestru,
- 3) sposób aktualizacji rejestru oraz udostępniania danych zawartych w rejestrze

– z uwzględnieniem konieczności zapewnienia kompletnej i jednolitej informacji o formach ochrony przyrody w Rzeczypospolitej Polskiej.

2. (uchylony)

3. (uchylony)

4. Organ, który utworzył lub ustanowił formę ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2–4 i 6–9, przesyła Generalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska, w terminie 30 dni od dnia jej utworzenia lub ustanowienia, kopię aktu o utworzeniu lub ustanowieniu danej formy ochrony przyrody oraz informacje, określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 1a, a także, w tym samym terminie, dokonuje wpisu tych informacji do centralnego rejestru form ochrony przyrody.

Art. 114. 1. Regionalny dyrektor ochrony środowiska gromadzi dokumentację dotyczącą zasobów, tworów i składników przyrody, a w szczególności cennych ze względów naukowych tworów przyrody, stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, a także ich siedlisk oraz siedlisk przyrodniczych.

2. Regionalny dyrektor ochrony środowiska prowadzi rejestr form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2–4 i 6–9, położonych w całości lub w części na obszarze jego działania.

3. Organ, który ustanowił formę ochrony przyrody, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 3 i 4 oraz 6–9, przesyła regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska, w terminie 30 dni od dnia jej utworzenia lub ustanowienia, kopię aktu o utworzeniu lub ustanowieniu danej formy ochrony przyrody oraz informacje, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 113 ust. 1a, a także, w tym samym terminie, dokonuje wpisu tych informacji do centralnego rejestru form ochrony przyrody.

Art. 115. 1. Na obrzeżach lub w pobliżu form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–3 oraz 7 i 8, umieszcza się tablice informujące o nazwie form ochrony przyrody oraz o zakazach obowiązujących na obszarach lub w stosunku do tych form, a na obrzeżach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4–6 i pkt 9, umieszcza się tablice informujące o nazwie formy ochrony przyrody.

2. Na obrzeżach parku narodowego tablice, o których mowa w ust. 1, umieszcza dyrektor parku narodowego, a na obrzeżach lub w pobliżu form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2–9 – organ sprawujący nadzór nad daną formą ochrony przyrody.

3. Minister właściwy do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, wzory tablic, o których mowa w ust. 1, kierując się potrzebą ujednoczenia tablic, określając ich kształt i rozmiary, materiał, z jakiego zostaną wykonane, tło tablic, wielkość i kolor liter w napisach.

Art. 116. W przypadku przebiegu drogi publicznej przez park narodowy lub rezerwat przyrody wyznaczenie miejsc parkingowych następuje po uzyskaniu zgody – odpowiednio – dyrektora parku narodowego lub regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Rozdział 9

Gospodarowanie zasobami i składnikami przyrody

Art. 117. 1. Gospodarowanie zasobami dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz zasobami genetycznymi roślin, zwierząt i grzybów użytkowanymi przez człowieka powinno zapewniać ich trwałość, optymalną liczebność i ochronę różnorodności genetycznej, w szczególności przez:

- 1) ochronę, utrzymanie lub racjonalne zagospodarowanie naturalnych i półnaturalnych ekosystemów, w tym lasów, torfowisk, bagien, muraw, solnisk, klifów nadmorskich i wydm, linii brzegów wód, dolin rzecznych, źródeł i źródeł, a także rzek, jezior i obszarów morskich oraz siedlisk i ostoi roślin, zwierząt lub grzybów;
- 2) stworzenie warunków do rozmnażania i rozprzestrzeniania zagrożonych wyginięciem roślin, zwierząt i grzybów oraz ochronę i odtwarzanie ich siedlisk i ostoi, a także ochronę tras migracyjnych zwierząt.

2. Na gruntach użytkowanych gospodarczo w parkach narodowych lub rezerwach przyrody stosuje się ochronę krajobrazową.

Art. 118. 1. Zgłoszenia regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska wymaga prowadzenie, na obszarach form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5 i 7–9, w obrębach ochronnych wyznaczonych na podstawie ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, a także w obrębie cieków naturalnych, następujących działań:

- 1) wymienionych w art. 227 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne;
- 2) melioracji wodnych;
- 3) wydobywania z wód kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów, w ramach szczególnego korzystania z wód;
- 4) innych niż wymienione w pkt 1–3 działań obejmujących roboty ziemne mogące zmienić warunki wodne lub wodno-glebowe.

2. W zgłoszeniu określa się:

- 1) lokalizację, rodzaj, zakres, sposób i termin prowadzenia działań, o których mowa w ust. 1;
- 2) w przypadku działań, o których mowa w art. 227 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, jeżeli jest to możliwe – także termin i zakres działań objętych zgłoszeniem, prowadzonych w przeszłości na obszarze, którego dotyczy zgłoszenie.

3. W przypadku przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, w stosunku do których nie przeprowadzono oceny oddziaływania na środowisko, do zgłoszenia należy dołączyć decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach.

3a. Zgłoszenia dokonuje się w:

- 1) postaci papierowej albo
- 2) formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

3b. Formularz zgłoszenia w formie dokumentu elektronicznego minister właściwy do spraw środowiska udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

4. W przypadku gdy działania, o których mowa w ust. 1, wykraczają poza obszar jednego województwa, zgłoszenia dokonuje się regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska, na którego obszarze właściwości znajduje się największa część terenu, na którym mają być prowadzone te działania.

5. Zgłoszenia należy dokonać przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia na realizację inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych, a jeżeli te pozwolenia nie są wymagane – przed rozpoczęciem działań, o których mowa w ust. 1.

6. Do prowadzenia działań, o których mowa w ust. 1, można przystąpić:

- 1) jeżeli w terminie 30 dni od dnia doręczenia zgłoszenia regionalny dyrektor ochrony środowiska nie wniesie, w drodze decyzji, sprzeciwu;
- 2) nie później niż po upływie 2 lat od określonego w zgłoszeniu terminu ich rozpoczęcia.

7. Regionalny dyrektor ochrony środowiska wnosi sprzeciw, jeżeli:

- 1) zgłoszenie dotyczy działań objętych obowiązkiem uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, a ta decyzja nie została wydana;
- 2) prowadzenie działań objętych zgłoszeniem narusza przepisy dotyczące form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5 i 7–9, lub obrębów ochronnych wyznaczonych na podstawie ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym.

8. W decyzji, o której mowa w ust. 6 pkt 1, regionalny dyrektor ochrony środowiska może nałożyć obowiązek uzyskania decyzji o warunkach prowadzenia działań, jeżeli prowadzenie działań, o których mowa w ust. 1, może:

- 1) naruszać przepisy dotyczące form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–5 i 7–9, lub obrębów ochronnych wyznaczonych na podstawie ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym;
- 2) spowodować pogorszenie stanu środowiska, a w szczególności może znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszarów chronionych, naruszać zakazy w nich obowiązujące, lub znacząco negatywnie oddziaływać na siedliska przyrodnicze, chronione gatunki roślin, zwierząt lub grzybów, lub ich siedliska.

9. Jeżeli prowadzenie działań, o których mowa w ust. 1, może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, regionalny dyrektor ochrony środowiska, wydając decyzję, o której mowa w ust. 6 pkt 1, w której nałożył obowiązek uzyskania decyzji o warunkach prowadzenia działań, stwierdza obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 oraz nakłada obowiązek przedłożenia raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000. Przepisy art. 97 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko stosuje się odpowiednio.

Art. 118a. 1. Wydanie decyzji o warunkach prowadzenia działań, jeżeli obowiązek uzyskania tej decyzji nałożono na podstawie art. 118 ust. 8, następuje przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia na realizację inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych, a jeżeli pozwolenia te nie są wymagane – przed rozpoczęciem prowadzenia działań, o których mowa w art. 118 ust. 1.

2. Wniosek o wydanie decyzji o warunkach prowadzenia działań zawiera w szczególności:

- 1) miejsce prowadzenia działań;
- 2) rodzaj, zakres oraz sposób prowadzenia działań;
- 3) termin prowadzenia działań;
- 4) propozycję warunków prowadzenia działań;
- 5) uzasadnienie prowadzenia działań;
- 6) w przypadku prowadzenia działań w obwodzie rybackim – wskazanie użytkownika tego obwodu.

3. Jeżeli zakres działań, o których mowa w art. 118 ust. 1, obejmuje czynności podlegające zakazom określonym w art. 51 ust. 1 lub art. 52 ust. 1, wniosek zawiera także informacje określone w art. 56 ust. 6.

4. Do wniosku dołącza się:

- 1) poświadczoną przez właściwy organ kopię mapy ewidencyjnej oraz wypis z rejestru gruntów obejmujące przewidywany teren, na którym prowadzone będą działania, o których mowa w art. 118 ust. 1;
- 2) w przypadku działań, o których mowa w art. 118 ust. 1 pkt 2 – mapę zawierającą informacje z ewidencji melioracji wodnych, o której mowa w art. 196 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne;
- 3) w przypadku, o którym mowa w art. 118 ust. 9 – raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

4a. Wniosek o wydanie decyzji o warunkach prowadzenia działań składa się w:

- 1) postaci papierowej albo
- 2) formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne.

4b. Formularz wniosku o wydanie decyzji o warunkach prowadzenia działań w formie dokumentu elektronicznego minister właściwy do spraw środowiska udostępnia w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej obsługującego go urzędu.

5. W decyzji o warunkach prowadzenia działań określa się:

- 1) miejsce prowadzenia działań;
- 2) rodzaj, zakres oraz sposób prowadzenia działań;
- 3) warunki prowadzenia działań, wynikające z konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, a także zapobiegania lub ograniczania oddziaływania planowanych działań na środowisko przyrodnicze;
- 4) termin prowadzenia działań.

6. Jeżeli wnioskowany zakres lub sposób prowadzenia działań, o których mowa w art. 118 ust. 1, powodowałby znaczące negatywne oddziaływanie na cele ochrony obszarów chronionych, siedliska przyrodnicze, chronione gatunki roślin, zwierząt lub grzybów, lub ich siedliska, którego nie można wyeliminować lub istotnie ograniczyć przez określenie warunków ich prowadzenia, regionalny dyrektor ochrony środowiska może, za zgodą wnioskodawcy, określić inny od wnioskowanego zakres lub sposób prowadzenia tych działań. W przypadku braku zgody wnioskodawcy regionalny dyrektor ochrony środowiska odmawia wydania decyzji o warunkach prowadzenia działań.

7. Jeżeli stwierdzono obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, regionalny dyrektor ochrony środowiska przeprowadza taką ocenę przed wydaniem decyzji o warunkach prowadzenia działań. Przepisy działu V rozdziału 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko stosuje się odpowiednio.

8. Decyzja o warunkach prowadzenia działań zastępująca zezwolenie, o którym mowa w art. 56 ust. 1, wymaga uzgodnienia z Generalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska. Do uzgodnienia nie stosuje się przepisów art. 106 § 3, 5 i 6 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

9. Decyzja o warunkach prowadzenia działań zastępująca zezwolenie, o którym mowa w art. 56 ust. 2b, wymaga uzgodnienia z ministrem właściwym do spraw środowiska. Do uzgodnienia nie stosuje się przepisów art. 106 § 3, 5 i 6 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

10. Stroną postępowania w sprawie o wydanie decyzji o warunkach prowadzenia działań jest wnioskodawca, właściciel wody, użytkownik obwodu rybackiego i właściciele nieruchomości objętych działaniami, o których mowa w art. 118 ust. 1.

11. Jeżeli liczba stron postępowania o wydanie decyzji o warunkach prowadzenia działań przekracza 20, stosuje się przepis art. 49 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

12. Decyzję o warunkach prowadzenia działań wydaje regionalny dyrektor ochrony środowiska.

13. W przypadku działań, o których mowa w art. 118 ust. 1, wykraczających poza obszar jednego województwa decyzję o warunkach prowadzenia działań wydaje regionalny dyrektor ochrony środowiska, na którego obszarze właściwości znajduje się największa część terenu, na którym mają być prowadzone te działania, w porozumieniu z właściwymi regionalnymi dyrektorami ochrony środowiska.

Art. 118b. Przepisów art. 118 i art. 118a nie stosuje się do:

- 1) działań przewidzianych do realizacji w ramach przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzono ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, w trakcie której uzgodniono realizację przedsięwzięcia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska;
- 2) rozbiórki i modyfikacji tam bobrowych oraz zasypywania nor bobrów, prowadzonych zgodnie z zezwoleniem, wydanym na podstawie art. 56 ust. 1, 2 lub 2b, lub zarządzeniem, wydanym na podstawie art. 56a;
- 3) (uchylony)
- 4) działań, o których mowa w art. 227 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, obejmujących:
 - a) wykaszanie roślin z dna oraz brzegów śródlądowych wód powierzchniowych w terminie od dnia 15 sierpnia do końca lutego,
 - b) usuwanie roślin pływających i korzeniących się w dnie śródlądowych wód powierzchniowych w terminie od dnia 15 sierpnia do końca lutego, poza obszarami Natura 2000, w których przedmiotem ochrony jest siedlisko przyrodnicze nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (*Ranunculion fluitantis*), o którym mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 26,
 - c) usuwanie drzew, których obwód pnia nie przekracza wielkości, o której mowa w art. 83f ust. 1 pkt 3, i krzewów, których wiek nie przekracza 10 lat, porastających dno oraz brzegi śródlądowych wód powierzchniowych,
 - d) zasypywanie wyrw w brzegach i dnie śródlądowych wód powierzchniowych oraz ich zabudowę biologiczną, realizowane w terminie do 2 lat od momentu ich powstania,
 - e) udrażnianie śródlądowych wód powierzchniowych przez usuwanie zatorów utrudniających swobodny przepływ wód,
 - f) remont lub konserwację stanowiących własność właściciela wody budowli regulacyjnych oraz ubezpieczeń w obrębie tych budowli lub urządzeń wodnych.

Art. 119. Zabrania się wznoszenia w pobliżu morza, jezior i innych zbiorników wodnych, rzek i kanałów obiektów budowlanych uniemożliwiających lub utrudniających ludziom i dziko występującym zwierzętom dostęp do wody, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej oraz związanych z bezpieczeństwem powszechnym i obronnością kraju.

Art. 119a. 1. Zabrania się, bez zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, rozmnażania zwierząt uzyskanych w wyniku krzyżowania i krzyżowania zwierząt należących do gatunków objętych ochroną częściową lub ścisłą, zwierząt należących do gatunków obcych oraz zwierząt łownych ze zwierzętami innych gatunków, a także ze zwierzętami z form i odmian hodowlanych.

2. Wniosek o wydanie zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać odpowiednio:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) cel wykonania wnioskowanych działań;
- 3) nazwę gatunku lub gatunków, w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje, których będą dotyczyły działania;
- 4) liczbę osobników, których dotyczy wniosek;
- 5) określenie miejsca i czasu wykonania działań;
- 6) świadectwo pochodzenia;
- 7) opinię lub orzeczenie lekarsko-weterynaryjne powiatowego lekarza weterynarii stwierdzające spełnienie przez wnioskodawcę warunków przetrzymywania gatunków, odpowiadających ich potrzebom biologicznym.

3. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, zawiera:

- 1) imię, nazwisko i adres albo nazwę i siedzibę wnioskodawcy;
- 2) nazwę gatunku lub gatunków, w języku łacińskim i polskim, jeżeli polska nazwa istnieje, których będą dotyczyły działania;
- 3) liczbę osobników, których dotyczy zezwolenie;
- 4) określenie miejsca i czasu oraz warunków wykonania działań, których dotyczy zezwolenie;
- 5) określenie terminu złożenia informacji o wykorzystaniu zezwolenia.

4. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska:

- 1) odmawia wydania zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, jeżeli wnioskodawca będący osobą fizyczną, a w przypadku wnioskodawcy będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej – urzędujący członek jego organu zarządzającego lub nadzorczego, wspólnik spółki w spółce jawnej lub partnerskiej albo komplementariusz w spółce komandytowej lub komandytowo-akcyjnej lub prokurent był skazany prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo, o którym mowa w art. 53 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (Dz. U. z 2023 r. poz. 1082), art. 34 ust. 1 lub 2 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych lub w art. 127a, art. 128 pkt 1 lub 2 lub art. 128a, w okresie 3 lat od dnia uprawomocnienia się tego wyroku;
- 2) może odmówić wydania zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, jeżeli wnioskowana czynność stwarza zagrożenie dla rodzimych gatunków lub siedlisk przyrodniczych.

5. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska cofa zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, jeżeli:

- 1) po wydaniu zezwolenia zostaną ujawnione okoliczności, o których mowa w ust. 4, uzasadniające odmowę wydania zezwolenia;
- 2) zezwolenie zostało użyte niezgodnie z warunkami w nim zawartymi.

Art. 120. (uchylony)

Art. 121. 1. Gospodarowanie zasobami przyrody nieożywionej powinno być prowadzone w sposób zapewniający ochronę innych zasobów, tworów i składników przyrody, oszczędne użytkowanie przestrzeni oraz zachowanie szczególnie cennych tworów i składników przyrody nieożywionej, w tym profili geologicznych i glebowych, jaskiń, turni, skałek, głazów narzutowych, naturalnych zbiorników i cieków wodnych, źródeł i wodosпадów, elementów dna morza, wydmy i glebowych powierzchni wzorcowych, a także miejsc występowania kopalnych szczątków roślin i zwierząt.

2. Wywóz za granicę meteorytów i kopalnych szczątków roślin i zwierząt wymaga zezwolenia Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

Art. 122. 1. Kto dokona odkrycia kopalnych szczątków roślin lub zwierząt, jest obowiązany powiadomić o tym niezwłocznie regionalnego dyrektora ochrony środowiska, a jeżeli nie jest to możliwe – właściwego wójta, burmistrza albo prezydenta miasta.

2. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta jest obowiązany przekazać niezwłocznie regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.

3. Jeżeli regionalny dyrektor ochrony środowiska ustali, że odkryte kopalne szczątki roślin lub zwierząt są cenne dla nauki, przekazuje je do muzeum lub placówki naukowej.

Art. 123. 1. Regionalny dyrektor ochrony środowiska dokonuje kontroli przestrzegania przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego wykorzystania zasobów i składników przyrody przez jednostki organizacyjne oraz osoby prawne i fizyczne.

2. Czynności kontrolne są wykonywane przez osoby posiadające imienne upoważnienie wydane przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

3. Upoważnienie, o którym mowa w ust. 2, zawiera wskazanie osoby upoważnionej do wykonywania czynności, miejsca i zakresu kontroli oraz podstawy prawnej do jej wykonywania.

4. Przed przystąpieniem do czynności kontrolnych osoba upoważniona do ich wykonywania jest obowiązana okazać upoważnienie, o którym mowa w ust. 2.

5. Osoby upoważnione do wykonywania czynności kontrolnych mają prawo do:

- 1) wstępu na teren należący do podmiotu kontrolowanego;
- 2) żądania pisemnych lub ustnych informacji związanych z przedmiotem kontroli;
- 3) wglądu do dokumentów związanych z przedmiotem kontroli, sporządzania z nich odpisów, wyciągów lub kopii oraz zabezpieczania tych dokumentów.

6. Osoba wykonująca czynności kontrolne sporządza z tych czynności protokoły.

7. Protokół podpisuje osoba wykonująca czynności kontrolne oraz podmiot kontrolowany.

8. W przypadku odmowy podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany, protokół podpisuje tylko osoba wykonująca czynności kontrolne, dokonując w protokole stosownej adnotacji o odmowie podpisania protokołu przez podmiot kontrolowany.

9. Wstęp oraz wykonywanie czynności kontrolnych następują w obecności właściciela lub posiadacza nieruchomości.

Art. 124. 1. Zabrania się wypalania łąk, pastwisk, nieużytków, rowów, pasów przydrożnych, szlaków kolejowych oraz trzcinowisk i szuwarów.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, nie dotyczy działań ochrony czynnej wynikających z:

- 1) zadań ochronnych lub planu ochrony dla parku narodowego lub rezerwatu przyrody;
- 2) planu zadań ochronnych lub planu ochrony dla obszaru Natura 2000.

Art. 125. Rośliny, zwierzęta lub grzyby, a także ich siedliska, nieobjęte formami ochrony przyrody mogą być niszczone lub zabijane jedynie w związku z:

- 1) realizacją zadań uzasadnionych potrzebami ochrony przyrody;
- 2) prowadzeniem badań naukowych lub edukacją;
- 3) racjonalną gospodarką;
- 4) amatorskim połowem ryb;
- 5) zbiorem na własne potrzeby;
- 6) prowadzeniem akcji ratowniczej;
- 7) bezpieczeństwem powszechnym;
- 8) bezpieczeństwem sanitarnym i weterynaryjnym;
- 9) ochroną życia i zdrowia ludzi;
- 10) zapobieganiem skutkom klęski żywiołowej lub ich usuwaniem.

Rozdział 10

Skutki prawne objęcia ochroną

Art. 126. 1. Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez:

- 1)²⁶⁾ żubry – w uprawach, płodach rolnych lub w gospodarstwie leśnym;
- 2)²⁷⁾ wilki – w pogłowie zwierząt gospodarskich;
- 3)²⁷⁾ rysie – w pogłowie zwierząt gospodarskich;
- 4)²⁸⁾ niedźwiedzie – w pasiekach, w pogłowie zwierząt gospodarskich oraz w uprawach rolnych;
- 5)²⁹⁾ bobry – w gospodarstwie rolnym, leśnym lub rybackim.

2. Odpowiedzialność, o której mowa w ust. 1, nie obejmuje utraconych korzyści.

3. Oględzin i szacowania szkód, o których mowa w ust. 1, a także ustalania wysokości odszkodowania i jego wypłaty, dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego dyrektor tego parku.

4.³⁰⁾ Właściciele lub użytkownicy gospodarstw rolnych i leśnych mogą współdziałać z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego – z dyrektorem tego parku, w zakresie sposobów zabezpieczania upraw i płodów rolnych, lasów oraz zwierząt gospodarskich przed szkodami powodowanymi przez zwierzęta, o których mowa w ust. 1.

5. Współdziałanie, o którym mowa w ust. 4, może obejmować budowę urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom, finansowane z budżetu właściwego miejscowo dyrektora parku narodowego lub regionalnego dyrektora ochrony środowiska, w ramach zawartych umów cywilnoprawnych.

6. Odszkodowanie nie przysługuje:

- 1) osobom, którym przydzielono grunty stanowiące własność Skarbu Państwa;
- 2) jeżeli poszkodowany:
 - a) nie dokonał sprzętu upraw lub płodów rolnych w ciągu 14 dni od zakończenia zbiorów tego gatunku roślin w danym regionie,
 - b) nie wyraził zgody na budowę przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom;
- 3) za szkody:
 - a) powstałe w mieniu Skarbu Państwa, z wyłączeniem mienia oddanego do gospodarczego korzystania na podstawie Kodeksu cywilnego,
 - b) nieprzekraczające w ciągu roku wartości 100 kg żyta w przeliczeniu na jeden hektar uprawy,
 - c) w uprawach rolnych założonych z naruszeniem powszechnie stosowanych wymogów agrotechnicznych,
 - d) wyrządzone przez wilki, niedźwiedzie lub rysie w pogłowie zwierząt gospodarskich pozostawionych, w okresie od zachodu do wschodu słońca, bez bezpośredniej opieki.

7. Szkody wyrządzone przez zwierzęta łowne, występujące w parkach narodowych, strefach ochronnych zwierząt łownych oraz w rezerwach przyrody szacuje się oraz dokonuje wypłaty odszkodowań według zasad określonych w rozdziale 9 ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie.

²⁶⁾ Utracił moc z dniem 30 lipca 2014 r. w części obejmującej wyrazy „w uprawach, płodach rolnych lub w gospodarstwie leśnym” na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 lipca 2014 r. sygn. akt K 36/13 (Dz. U. poz. 1002).

²⁷⁾ Utracił moc z dniem 30 lipca 2014 r. w części obejmującej wyrazy „w pogłowie zwierząt gospodarskich” na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, o którym mowa w odnośniku 26.

²⁸⁾ Utracił moc z dniem 30 lipca 2014 r. w części obejmującej wyrazy „w pasiekach, w pogłowie zwierząt gospodarskich oraz w uprawach rolnych” na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, o którym mowa w odnośniku 26.

²⁹⁾ Utracił moc z dniem 26 lipca 2013 r. w zakresie, w jakim ogranicza odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez bobry wyłącznie do szkód powstałych w gospodarstwie rolnym, leśnym lub rybackim, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 lipca 2013 r. sygn. akt P 49/11 (Dz. U. poz. 842).

³⁰⁾ Utracił moc z dniem 30 lipca 2014 r. w zakresie, w jakim ogranicza grono podmiotów, które mogą współdziałać z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego – z dyrektorem tego parku, co do sposobów zabezpieczania przed szkodami powodowanymi przez zwierzęta, o których mowa w ust. 1, do właścicieli lub użytkowników gospodarstw rolnych i leśnych oraz w zakresie, w jakim ogranicza mienie, które podlega zabezpieczeniu, na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, o którym mowa w odnośniku 26.

8. Szacowanie szkód wyrządzonych przez zwierzęta łowne w strefie ochronnej zwierząt łownych należy do zadań Służby Parku Narodowego, a w rezerwatach przyrody – do sprawującego nadzór nad rezerwatem.

9. Odszkodowania za szkody spowodowane przez zwierzęta łowne w parku narodowym oraz strefie ochronnej zwierząt łownych są pokrywane ze środków parku narodowego, a za szkody spowodowane w rezerwatach przyrody – ze środków regionalnej dyrekcji ochrony środowiska.

10. W sprawach spornych dotyczących wysokości odszkodowań za szkody wyrządzone przez zwierzęta, o których mowa w ust. 1, orzekają sądy powszechne.

11. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa i ministrem właściwym do spraw rybołówstwa określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania przy szacowaniu szkód oraz sposób wypłaty odszkodowań za szkody, o których mowa w ust. 1, a także wzory dokumentów dotyczących szacowania szkód i wyliczania odszkodowań oraz terminy zgłoszenia i szacowania szkody, kierując się potrzebą dokonywania oceny rzeczywistej szkody oraz przyjęcia wysokości wyceny szkody według cen rynkowych.

12. Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, inne niż wymienione w ust. 1 gatunki zwierząt chronionych wyrządzających szkody, za które odpowiada Skarb Państwa, kierując się potrzebą utrzymania ochrony gatunkowej zwierząt zagrożonych wyginięciem i wyrządzających szkody w gospodarce człowieka.

Rozdział 11

Przepisy karne

Art. 127. Kto umyślnie:

- 1) narusza zakazy obowiązujące w:
 - a) parkach narodowych,
 - b) rezerwatach przyrody,
 - c) parkach krajobrazowych,
 - d) obszarach chronionego krajobrazu,
 - e) obszarach Natura 2000,
- 2) narusza zakazy obowiązujące w stosunku do:
 - a) pomników przyrody,
 - b) stanowisk dokumentacyjnych,
 - c) użytków ekologicznych,
 - d) zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
 - e) (uchylona)
- 3) nie zgłasza do rejestru, o którym mowa w art. 64 ust. 1, posiadanych lub hodowlanych zwierząt,
- 4) (uchylony)
- 5) narusza zakaz, o którym mowa w art. 119a ust. 1,
- 6) wprowadza do obrotu produkty z fok wbrew warunkom określonym w art. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1007/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie handlu produktami z fok (Dz. Urz. UE L 286 z 31.10.2009, str. 36)

– podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 127a. 1. Kto, wbrew przepisom ustawy, wchodzi w posiadanie okazów roślin, zwierząt, grzybów objętych ochroną gatunkową w liczbie większej niż nieznaczna, w takich warunkach lub w taki sposób, że ma to wpływ na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 128. Kto:

- 1) bez dokumentu wymaganego na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, lub wbrew jego warunkom przewozi przez granicę Unii Europejskiej okaz gatunku podlegającego ochronie na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1,
- 2) narusza przepisy prawa Unii Europejskiej dotyczące ochrony gatunków dziko żyjących zwierząt i roślin w zakresie regulacji obrotu nimi poprzez:
 - a) nieprzedkładanie zgłoszenia importowego,
 - b) używanie okazów określonych gatunków w innym celu niż wskazany w zezwoleniu importowym,
 - c) korzystanie w sposób nieuprawniony ze zwolnień od nakazów przy dokonywaniu obrotu sztucznie rozmnożonymi roślinami,
 - d) oferowanie zbycia lub nabycia, nabywanie lub pozyskiwanie, używanie lub wystawianie publicznie w celach zarobkowych, zbywanie, przetrzymywanie lub przewożenie w celu zbycia okazów określonych gatunków roślin lub zwierząt,
 - e) używanie zezwolenia albo świadectwa dla okazu innego niż ten, dla którego było ono wydane,
 - f) składanie wniosku o wydanie zezwolenia importowego, eksportowego, reeksportowego, lub świadectwa bez poinformowania o wcześniejszym odrzuceniu wniosku,
- 3) wbrew zakazom, o których mowa w art. 73 ust. 1, posiada i przetrzymuje lub sprowadza z zagranicy żywe zwierzęta gatunków niebezpiecznych dla życia i zdrowia ludzi, lub je sprzedaje, wymienia, wynajmuje, udziela z nich darowizny lub użycza je podmiotom nieuprawnionym do ich posiadania

– podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 128a. 1. Kto handluje okazami gatunku podlegającego ochronie na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, w liczbie większej niż nieznaczna, w takich warunkach lub w taki sposób, że ma to wpływ na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 129. W razie ukarania za wykroczenie określone w art. 127 albo w art. 131 lub skazania za przestępstwo określone w art. 127a, art. 128 albo w art. 128a sąd może orzec:

- 1) przepadek przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia lub przestępstwa oraz przedmiotów, roślin, zwierząt lub grzybów pochodzących z wykroczenia lub przestępstwa, chociażby nie stanowiły własności sprawcy;
- 2) obowiązek przywrócenia stanu poprzedniego, a jeśli obowiązek taki nie byłby wykonalny – nawiązkę do wysokości 10 000 złotych na rzecz organizacji społecznej działającej w zakresie ochrony przyrody lub właściwego, ze względu na miejsce popełnienia wykroczenia lub przestępstwa, wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Art. 130. 1. Sąd doręcza odpis wydanego prawomocnego orzeczenia o przypadku okazów gatunków:

- 1) ministrowi właściwemu do spraw środowiska – w przypadku gatunków objętych ochroną na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej, o których mowa w art. 61 ust. 1;
- 2) (uchylony)
- 3) regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska właściwemu ze względu na miejsce popełnienia wykroczenia lub przestępstwa – w przypadkach innych niż określone w pkt 1.

2. Okazy gatunków podlegają przekazaniu podmiotom uprawnionym do ich utrzymywania, wyznaczanym decyzją administracyjną przez organy, o których mowa w ust. 1.

3. Organy, o których mowa w ust. 1, mogą zarządzić, w drodze decyzji administracyjnej, na koszt skazanego, odesłanie okazów gatunków, wobec których przepadek orzeczono, do państwa, z którego dokonano ich przywozu.

4. Regionalny dyrektor ochrony środowiska może zarządzić, w drodze decyzji administracyjnej, na koszt skazanego, uśmiercenie zwierząt lub zniszczenie roślin lub grzybów gatunków obcych stanowiących własność sprawcy.

Art. 130a. 1. Kto usuwa roślinność przez wypalanie z gruntów rolnych, obszarów kolejowych, pasów przydrożnych, trzcinowisk lub szuwarów,

podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny do 30 000 złotych.

2. W razie ukarania za wykroczenie można orzec obowiązek przywrócenia do stanu poprzedniego.

Art. 131. Kto:

- 1) prowadząc działalność gospodarczą w zakresie handlu zwierzętami gatunków podlegających ochronie na podstawie przepisów, o których mowa w art. 61 ust. 1, nie posiada lub nie przekazuje odpowiedniej dokumentacji stwierdzającej legalność pochodzenia zwierzęcia,
- 1a) chwytając lub zabijając dziko występujące zwierzęta, o których mowa w art. 49 pkt 1 lit. a i b przy użyciu urządzeń, sposobów lub metod, o których mowa w art. 54,
- 2) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom utworzy lub prowadzi ogród botaniczny, ogród zoologiczny, ośrodek lub azyl dla zwierząt,
- 3) przeprowadzając likwidację:
 - a) ogrodu zoologicznego albo ośrodka – nie zapewnia przebywającym tam zwierzętom warunków odpowiadających ich potrzebom biologicznym,
 - b) azylu dla zwierząt – nie zapewnia dobrostanu zwierząt tam przebywających,
- 4) (uchylony)
- 4a) nie zachowując należytej ostrożności, dopuszcza do ucieczki zwierzęcia gatunku niebezpiecznego dla życia i zdrowia ludzi,
- 5) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom przenosi z ogrodu botanicznego lub ogrodu zoologicznego do środowiska przyrodniczego rośliny lub zwierzęta gatunków zagrożonych wyginięciem,
- 6) (uchylony)
- 7) stosuje środki chemiczne na drogach publicznych oraz ulicach i placach w sposób znacząco szkodzący terenom zieleni lub zadrzewieniom,
- 8) prowadzi działania wymagające zgłoszenia, o którym mowa w art. 118 ust. 1, bez dokonania tego zgłoszenia albo niezgodnie z decyzją o wyrażeniu sprzeciwu, o której mowa w art. 118 ust. 6 pkt 1, albo bez uzyskania lub wbrew warunkom decyzji o warunkach prowadzenia działań, o której mowa w art. 118 ust. 8, w przypadku nałożenia obowiązku jej uzyskania,
- 9) (uchylony)
- 10) (uchylony)
- 11) nie powiadamia regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub wójta, burmistrza albo prezydenta miasta o odkryciu kopalnych szczątków roślin lub zwierząt,
- 12) (uchylony)
- 13) wbrew przepisom art. 125 zabija zwierzęta, niszczy rośliny lub grzyby lub niszczy siedliska roślin, zwierząt lub grzybów,
- 14) bez zezwolenia lub wbrew jego warunkom narusza zakazy w stosunku do roślin, zwierząt lub grzybów objętych ochroną gatunkową

– podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 131a. (uchylony)

Art. 132. Orzekanie w sprawach, o których mowa w art. 127, art. 130a i art. 131, następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Rozdział 12

Zmiany w przepisach obowiązujących

Art. 133–142. (pominięte)

Rozdział 13

Przepisy przejściowe, dostosowujące i końcowe

Art. 143. Obrączki użyte do obrączkowania ptaków przed dniem wejścia w życie ustawy nie podlegają wymianie na obrączki sporządzone zgodnie ze wzorem określonym w przepisach, o których mowa w art. 55.

Art. 144. (pominięty)

Art. 145. 1. Wojewódzcy konserwatorzy przyrody powołani przed dniem wejścia w życie ustawy pozostają na dotychczas zajmowanych stanowiskach.

2. Z dniem wejścia w życie ustawy dotychczasowe stosunki pracy z wojewódzkimi konserwatorami przyrody nawiązane na podstawie powołania przekształcają się w stosunki pracy na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony, na warunkach pracy i płacy określonych w powołaniu.

Art. 146. Przepis art. 108 ust. 2 pkt 5 nie ma zastosowania do funkcjonariuszy Straży Parku zatrudnionych w parku narodowym przed dniem wejścia w życie ustawy, przez okres nie krótszy niż 10 lat.

Art. 147. Umundurowanie oraz przedmioty uzupełniające mundury pracowników Służb Parków Narodowych i Służb Parków Krajobrazowych mogą być używane według dotychczas obowiązujących wzorów do czasu wyczerpania zapasów.

Art. 148. (pominięty)

Art. 149. (pominięty)

Art. 150. (pominięty)

Art. 151. Straż Parku, Służba Parku Narodowego i Służba Parku Krajobrazowego działające przed dniem wejścia w życie ustawy stają się odpowiednio Strażą Parku, Służbą Parku Narodowego i Służbą Parku Krajobrazowego w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 152. 1. Zadania Państwowej Rady Ochrony Przyrody, wojewódzkich rad ochrony przyrody, rad naukowych parków narodowych, rad parków krajobrazowych lub rad zespołów parków krajobrazowych, do czasu powołania członków tych organów, wykonują odpowiednio Państwowa Rada Ochrony Przyrody, wojewódzkie komisje ochrony przyrody, rady parków narodowych i rady parków.

2. Powołanie członków Państwowej Rady Ochrony Przyrody, wojewódzkich rad ochrony przyrody, rad naukowych parków narodowych, rad parków krajobrazowych lub rad zespołów parków krajobrazowych nastąpi w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 153. Formy ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–4 i 6–10, utworzone lub wprowadzone przed dniem wejścia w życie ustawy stają się formami ochrony przyrody w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 154. 1. Plany ochrony dla parków narodowych, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych ustanowione w okresie od dnia 2 lutego 2001 r. do dnia wejścia w życie ustawy stają się planami ochrony w rozumieniu niniejszej ustawy.

2. (uchylony)

3. Dla parków krajobrazowych, które miały zatwierdzone rozporządzeniem plany ochrony do dnia 2 lutego 2001 r., sporządza się, z ich wykorzystaniem, plany ochrony w rozumieniu niniejszej ustawy, w terminie do 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 155. Parki gminne utworzone przed dniem wejścia w życie ustawy stają się parkami gminnymi w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 156. Strefy ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych, ustalone przed dniem wejścia w życie ustawy, stają się strefami ochrony ostoi, miejscami rozrodu i regularnego przebywania zwierząt gatunków chronionych w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art. 157. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie przepisów ustawy, o której mowa w art. 161, zachowują moc do czasu wejścia w życie aktów wykonawczych wydanych na podstawie niniejszej ustawy.

Art. 158. Do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy, a niezakończonych decyzją ostateczną stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 159. 1. Z dniem wejścia w życie ustawy Krajowy Zarząd Parków Narodowych przechodzi w stan likwidacji. Aktywa i pasywa Krajowego Zarządu Parków Narodowych przejmuje minister właściwy do spraw środowiska.

2. Likwidację Krajowego Zarządu Parków Narodowych prowadzi się pod jego dotychczasową nazwą z dodatkiem „w likwidacji”.

3. Pracownicy Krajowego Zarządu Parków Narodowych z dniem wejścia w życie ustawy stają się pracownikami urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw środowiska, z zastrzeżeniem art. 160.

4. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska, w drodze rozporządzenia, dokona przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych w ramach części 41 – środowisko między działami i rozdziałami budżetu państwa w zakresie dotyczącym zadań przejętych przez Ministerstwo Środowiska z Krajowego Zarządu Parków Narodowych oraz określi limity zatrudnienia i kwoty wynagrodzeń w podziale na działy i rozdziały budżetu państwa, z zachowaniem przeznaczenia środków publicznych wynikającego z ustawy budżetowej.

5. Do przeniesień, o których mowa w ust. 4, nie stosuje się ograniczeń wynikających z art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych.

Art. 160. 1. Stosunki pracy z pracownikami, o których mowa w art. 159 ust. 3, wygasają po upływie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy:

- 1) jeżeli przed upływem 2 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy nie zostaną im zaproponowane nowe warunki pracy i płacy na dalszy okres zatrudnienia albo
- 2) w razie odmowy przyjęcia nowych warunków pracy i płacy, o których mowa w pkt 1, w terminie nie późniejszym niż 2 tygodnie przed upływem 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

2. Pracodawca jest obowiązany powiadomić, w formie pisemnej, pracownika o terminie wygaśnięcia stosunku pracy i o skutkach nieprzyjęcia nowych warunków pracy i płacy.

3. Wcześniejsze rozwiązanie stosunku pracy przez pracodawcę może nastąpić za wypowiedzeniem.

4. Pracownicy, o których mowa w art. 159 ust. 3, zachowują uprawnienia pracownicze wynikające z aktów, na podstawie których powstał ich stosunek pracy przed dniem wejścia w życie ustawy, do dnia:

- 1) wymienionego w ust. 1 pkt 2 – jeżeli przyjęli proponowane warunki pracy i płacy na dalszy okres zatrudnienia, albo
- 2) wygaśnięcia stosunku pracy, o którym mowa w ust. 1, albo
- 3) wypowiedzenia, o którym mowa w ust. 3.

5. W przypadku wygaśnięcia stosunku pracy, o którym mowa w ust. 1, lub wypowiedzenia, o którym mowa w ust. 3, pracownikom przysługuje odprawa, o której mowa w art. 8 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. poz. 844, 2081 i 2217).

Art. 161. Traci moc ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2001 r. poz. 1079, z późn. zm.³¹⁾).

Art. 162. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 maja 2004 r., z wyjątkiem art. 39 i 134 pkt 2, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2005 r.

³¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. poz. 1085, 1189 i 1623, z 2002 r. poz. 1112 oraz z 2003 r. poz. 717, 1568 i 1966.

Załącznik do ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r.
(Dz. U. z 2024 r. poz. 1478)

WYKAZ PARKÓW NARODOWYCH

- 1) Babiogórski Park Narodowy z siedzibą w Zawoi;
- 2) Białowiecki Park Narodowy z siedzibą w Białowieży;
- 3) Biebrzański Park Narodowy z siedzibą w Osowcu Twierdzy;
- 4) Bieszczadzki Park Narodowy z siedzibą w Ustrzykach Górnych;
- 5) Drawieński Park Narodowy z siedzibą w Drawnie;
- 6) Gorczański Park Narodowy z siedzibą w Porębie Wielkiej;
- 7) Kampinoski Park Narodowy z siedzibą w Izabelinie;
- 8) Karkonoski Park Narodowy z siedzibą w Jeleniej Górze;
- 9) Magurski Park Narodowy z siedzibą w Krempcnej;
- 10) Narwiański Park Narodowy z siedzibą w Kurowie;
- 11) Ojcowski Park Narodowy z siedzibą w Ojcowie;
- 12) Park Narodowy „Bory Tucholskie” z siedzibą w Charzykowach;
- 13) Park Narodowy Gór Stołowych z siedzibą w Kudowie-Zdroju;
- 14) Park Narodowy „Ujście Warty” z siedzibą w Chyrzynie;
- 15) Pieniński Park Narodowy z siedzibą w Krościenku nad Dunajcem;
- 16) Poleski Park Narodowy z siedzibą w Urszulinie;
- 17) Roztoczański Park Narodowy z siedzibą w Zwierzyńcu;
- 18) Słowiński Park Narodowy z siedzibą w Smółdzinie;
- 19) Świętokrzyski Park Narodowy z siedzibą w Bodzentynie;
- 20) Tatrzański Park Narodowy z siedzibą w Zakopanem;
- 21) Wielkopolski Park Narodowy z siedzibą w Jeziorach;
- 22) Wigierski Park Narodowy z siedzibą w Krzywem;
- 23) Woliński Park Narodowy z siedzibą w Międzyzdrojach.